Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112366-p0001-2

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112366-p0002-8

De predeſtinatione et preſcientia
diuina: quid ſentiēdū? quidue ad vulgus pre
dicandū? & concordantia p̄dicantiū: de
his nonnunq̄: diuerſa aduerſaqꝫ:
contionantium.

Libri Tres.

Primus.

De triplici predeſtinatiōis reꝓbationiſqꝫ definitione: de effectibꝫ eoꝝ: de cauſiſqꝫ cur hos p̄deſtinet: his reꝓbatis: ſi q̄s habeāt? An de hoc ad vulg⁹ ⁊ quomō p̄dicādū? deqꝫ diui Auguſtini ſuper hoc veriſſima ſed ſublimi ſententia: cum alijs concordanda.

Secundus.

Quō diui Hieronimi: Auguſtiniqꝫ interpretamēto: ad romanos epl'a: vbi de p̄deſtinatiōe agit' ſit intelligēda? Sitne immutabilis p̄deſtinatio? nūeruſqꝫ p̄deſtinatoꝝ cert⁹ ne dū quot ſūt? ſed qui ad gloriā predeſtinati.

Tertius.

De ſedecī execroſis plaſphemiſqꝫ aſſertiōibꝫ: ī hac p̄deſtinatiōis reꝓbatiōiſqꝫ materia: diuo Auguſtīo (veluti ex libris ei⁹ decerpte eſſēt) A pelagianis obiectis: ab Auguſtīo diſſolutis: ⁊ huc ob līpidiorē dictoꝝ intellectū: accerſitis.

Ad Lectorem. C. W. de fagis.

Quamq̄ archana dei & celos inquirere quid ſint
Maximus ille Catho ſacraqꝫ ſcripta vetent
Noſſe tamen preſtat: deus: vt p̄deſtinet: omnes
Vel reprobet: merito & conditione pares
Quo ſic venturi meditando vindicis iras
Speres & timeas mortis inire vias
Hos igitur legites terſa breuitate libellos
Diſpeream: ſi non: quod tibi: proſit: habent.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112366-p0003-3

Reuerendiſſimo In chriſto patri etdño:dño Theodorico:ſtemate ex bulow:Ecleſie Lubu-ſiane Antiſtiti:meritiſſimo:Con. Wimpina de Buchen:poſt debitam obſeruantiam ſe commendat.

N Emo neſcius eſt:Reuerẽdiſſime In chriſto pater Preſul meritiſſime:Nemo inquã: neſcius eſſe po-teſt. Multos fuiſſe neqꝫ adhuc defuturos plurios qui vbi intellexerint:prouidentiã:preſcientiãqꝫ diuinam adeouſqꝫ certã:infallibilem:immutabilẽqꝫ:vt cũctorũ cõ-ſenſu doctorum: neqꝫ predeſtinatoꝝ reprobatorũqꝫ nomi-ni vel numero quicpiaꝫ vel adimi vel adiici poſſit:illi ipſi nõ opinentur ſolũ: veꝝ (vt in vitiũ credula turba ſumus) certa velut ſententia mẽte repoſitũ teneant:fruſtra dein-ceps eos relictis vitijs vel hortatus vel precepta inſequi virtutũ:ꝙ vtiqꝫ ſic cunctis vel predeſtinatis vel reproba-tis:ſiue otio torpeant:ſiue virtutibus inſueſcant: fiat vti quibus deſtinati ſint:a ſeculis:hic henne vl' glorie finibus nullis ſuis vel cõmeritis vel demeritis:ab his ipſis arce-antur:verũ illis vel inuiti:et nihil tale ſuſpicãtes aſciſcã-tur. Preſertim aplo Paulo:eandẽ ſentẽtiã aſtruẽte: dum ſcribit:ſine penitẽtia dei exiſtere ⁊ dona ⁊ vocationẽ:voca-tionẽ inquã illã nõuulgarẽ (ꝙ m'ltis vocatis pauci electi habẽt) ſed qua :quos vocauit:hos ⁊ p̄deſtinauit: et quos predeſtinauit:hos ⁊ vocauit:et quos vocauit:hos ⁊ iuſtifi-cauit:et quos iuſtificauit:hos ⁊ magnificauit:Hos certe de quibus filius patri gratificatus ait: ſe ex his quos de-derit illi:nõ diſperdidiſſe quenq̃ꝫ. Quo indubie prodibit: vti ſegnius agant qui ſe cõfidunt eſſe predeſtinatos:obſti-natioreſqꝫ prodeant:qui ſe autumant reprobatos:in reli-gionis neglectũ:dei cõtemptũ: ac in pernicioſã animarũ iacturam. Niſi ingruenti illi labi:breuiuſcula ſaltem qua-dam ſuper hac re:cõmẽtatione veluti dyplomate:obſiſta-tur. Explicato illic:nõ tã cõmodũ q̃ꝫ neceſſũ eſſe: vl' nihil huius archani:in promiſcuũ ſpargere vulgus:vel adeo di-geſte: limpide:clareqꝫ ſub auras ſpargendum vt capeſſa-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112366-p0004-9

quantũ cõfieri poteſt:rei ſublimitate:boni meliores:⁊ qui
preuaricãtur:e delictis redeant virtuoſiores. Quãdo aũt
hec predeſtinationis farrago:ꝓ ſui ſublimitate:vel nunq̄
vel rarẽter ea lege:vel in ſugeſto:vel ſcholis: emũcte adeo
cõmodeq; dicatur:quin ĩbecilliorib^9:plus erroris:q̄ eru
ditionis inculcetur. Congruit(haud dubiũ)vt ſi in reliq̄s
cũctis:fidei archanis:idipſum apprime vtile ſit: vt quod
vulgo proponitur:id dilucide:clare:limpideq; explicetur.
Id maxime in hac predeſtinationis arduitate:ab inſcru
tabilibus:ineffabilibuſq; dei conſilijs ratiõibuſq; ꝓfecta:
opepreciũ ſit atq; neceſſariũ:quo ſic: aut modeſti^9 de hac
taceatur: aut vbi vrgeat neceſſitas: aut ſuadeat vtilitas:
perſtricto quodã ſcemate digeſte:clareq;:ac(vt ita dixerĩ)
veluti manibus coutrectandum ediſſeratur:ꝙ alioquĩ ex
tra cõtrauerſiã:in aperta pericula:in errores:in ſegniciẽ
torporẽ:religioniſq; contẽtum: populus iners:incondita
contionantiũ blaterariõe:rapiatur. Que cũ hoc ſe modo
habeant:vti nemo:inſcrutabilis eius ſublimitatis vlla ex
parte ſcius:diffiteri poteſt:et nos quoq; nuper ĩ vrbe qua
dam(tumultuantibus illic inuicẽ ſuper hac predeſtinatõ
ne predicantibus)experimẽto deprehendimus. In men
tem venit:huius theorematis aliquid:pro ingenij tenui
tate(deo auſpice)verſandũ intentare:doctorum recenſere
ſenſa. Cauſas ſique deligende aut rationes cur iſtis ꝑde
ſtinatis hi reprobentur: cõgruitatis ſaltem aut decentie:
quoad confieri poterit:diſquirere:ac quonã pacto:⁊ noĩm
⁊ numeri predeſtinatoꝝ inuariabilitas certitudoq; ꝯſtet
ediſſerere. Hinc etiam(ex maiorum authoritate)predicã
di ad vulgus:vbi comodo ſit:aut oporteat:ſcema modũq;
contionantibus preſtituere:ſperans hinc id(dijs auſpici
bus)nos aſſequi:vti q̄tũuis pro ſublimitate:archanũ il
lud dogma radicitus non prodigatur:eius ſaltem(quãtil
la nobis ſuffitiat)extrema fimbria cõtingatur:quo ſic im
peritũ vulgus nullius vel audatioris ſcioli:iactis ampul

Operis.

lis aut ſeſquipedalibus verbis:erroribus irretiatur:ſʒ ma
gis iuxta ſcillaʒ plebs docta vitare caribdim: preſciū oīm
deum credat:miretur:vereatur:atqꝫ illi ꝓpenſius obſe-
quatur:nulla ſpe inani:deſidioſior:aut timore reddita ob
ſtinatior:verū nullius vel preſcientie vel predeſtinatiōis
curata ratione:exploratū teneat : ſeruanda dei mandata
ſi vel aſſequenda gloria:vel euadenda confidatur biehen
na.Quādo aūt Ampliſſime preſul:ex vniuerſis quos hoc
tergemino marchico ſinu vnqꝫ vel offenderim:vel īterpel
lauerim:vnica mihi celſitudo veſtra:ex crebra huius pre-
deſtinationis mecū collate:in arce lubuſiana:cōmentatō
ne: eius rei ſublimem difficultatē:perſpicatius noſſe:per-
ſpicue intelligere:ac preſſius eloqui:comperta eſt:et liqui
dis argumentis cōprobata:Placuit: quos ſuper hoc pre-
deſtinationis archano(poſt editos de prouidētia tres :de
fato totidem:⁊ duos de bona fortuna) tres quoqꝫ ediderī
libros Reuerendiſſime paternitati veſtre:pre cunctis nū
cupare:ac veluti huius theorematis omniū perſpicatiſſi-
mo:obſignare:quo ſic:ſub R.P.veſtre emunctiſſimo:p̄de
untes iudicio:argumento ſint:non paſſim quoſqꝫ magna
tes demiſſioribus oblectari:manſuetioribuſqꝫ ſtudijs veꝝ
in hirto hoc ſeptentrionis angulo ex optimatibus offen-
di Lubuſianū Antiſtitem: quem humanis perfunctū ne-
gotijs:altiſſima queqꝫ(etiā archana p̄deſtinationis dog-
mata)diſquirere iuuet:his inuigilare:atqꝫ inſtar priſcoꝝ
mirū immodū iſtis oblectari. Quem optimus maximus
poſt neſtoris annos: deſtinatis ſedibus potiri faciat ſupe
rius Ex achademia Francophordiana.

Cur deus hos reꝓbet? cur hos p̄deſtinet:omnes?
Et merito tamen & conditione pares?
Declamans vulgo ſciolus per pulpita querit
Hoc faciat placito vel ratione:deus

(Nam cauſam exploſit iādudū Paulus : & omne
Quod meritum reris: ſuſtulit e medio)
Verum dum clamat: quod vix intelligit: ipſe
Aut hereſim ſerit: aut deteriora facit
Conſulit ergo illi liber hic: qui ſcema loquendi
Preſtituens: modulos quos imitetur: habet
Quem legat: & diſcat: rapiat: ne in deuia vulgus
Dum iacit ampullas: verbaqꝫ laxa: nimis
Sed iuxta ſcillam doctus vitare caribdim
Cauſetur placitum: cum ratione tamen
Nam qui perpetua mundum ratione gubernat
Eligat aut reprobet id ratione facit.

In libros de diuina predeſtinatione reprobationeqꝫ Prologium.

ORta iampridem inter diuini verbi: ad vulgus: declamatores: ampulloſa quadā et effreni ſuper predeſtinationis reprobationiſqꝫ: materia: diſceptatione. Contēdētibus quibuſdam: licere populo predicare inculcareqꝫ: quia deus optimus maximus: pro amplitudine iuſtitie: miſericordieqꝫ ſue: abſqꝫ omni cauſa: nudoqꝫ ſuo beneplacito: ab eterno hos predeſtinauerit ad gloriā: hoſqꝫ reliquerit: quo ſic preſciti reprobarentur ad hiebennam: ꝙ hec ſententia: diui Pauli: interrogationi (qua inuehens inquit. O homo tu qui es qui reſpondeas deo: an non habet poteſtatem figulus: ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorem: aliud in contumeliam) reſpōdeat. Accerſitoqꝫ etiam ab eodem in hanc ſententiā Malachie oraculo: quo ait. Anteqꝫ nati eſſent: aut boni aliqͩd egiſſent aut mali: vt ſcđm electionem propoſitum dei maneret: nō ex operibus: ſed ex vocante dictū eſt: quia maior ſeruiet minori: ſicuti ſcriptū eſt Jacob dilexi: Eſau autem odio habui: ꝙqꝫ etiam et Moyſes hoc ipſū aſtruat: dū in-

Tres de p̄deſtinatione: ſētētie ſiue dicendi forme. Prima.

Ad romāos. nono.

Malachie p̄mo.

Exodi.33. — quit: Cuius vult miſeretur: et quē vult indurat: in quo de
Auguſtinus — niq; totus: diuus hereat Auguſtinus: duobus adhoc nun
de p̄deſtina- — cupatim aduerſus Pelagianos codicillis: deſtinatis. Sit
tōe ⁊ grā ⁊ d̄ — ergo prorſum: vulgo predicādū. quia abſq; vlla cauſa: nu-
p̄deſti. ſctoꝝ. — do beneplacito: deus his ab eterno ad ſalutem predeſtina
Scd̄a de pre — tis hos p̄ſciuerit ad penā: ¶ Alijs e regione penitus huic
deſtinatiōe: — aſſertioni veluti rigidiori debito: ac pluris equo: ſeueriori
ſnīa ł dicēdi — aduerſantibus: hanc longe q̄ par ſit: pauidoq; quadret
forma. — chriſticole: et arctiorē ac inclementiorē: cauſantes. Incō-
ſonā deniq;: qua vel a vicijs arcerentur procliues: aut vir
Ad romāos. — tutibus aſciſcerentur fideles: Equidem cū pro diui Pau-
nono. — li monitis: voluntati eius nemo reſiſtere poſſit: ampla cer
te occaſio: ac panda vorago: tenatiorq; anſa poplo: deſpe-
rādi daret: dū ab eterno de ſe ꝯſtitutū ꝯgnoſcerēt: quo vel
glaꝫ aſſequerētur p̄deſtinati: aut hiehennā experirentur
preſciti: abſq; cauſa: nudoq; beneplacito: nulla illis prāte
relicta: qua vel bene agendo: vel praua ſectando: poſt fata
vel gloriā adipiſcerentur: vel ſupplitia vitarent. Quocir-
ca reiecta priorū ſententia: ad vulgus: mitius loquenduꝫ
aſſerunt: vtpote tametſi deus: nulli obnoxius: nudo bene
placito: hūc ad gloriā: iſtū ad hiehenā preſcire poſſit. Id
quidē miſericorditer: hec iuſte agēdo: dū ex vna maſſa cun
ctis ꝓpagatis: mortiq; deſtinatis: p̄deſtinādo graꝫ: p̄ſcien
do iuſtitiā faceret: nulli debitor exiſtēs. Tamē cū rationa
biliſſimus pientiſſimuſq; ſit: abſq; ratione cauſaq; rōna-
bili (etſi nō ex parte actus eterni: qui cū dei ſuba ſit: cauſā
habere nequit tñ ex obiecto) nequaq̄ id egerit: veꝝ equis
rōnabilibus iuſtiſſimiſq; medijs: his ſe regna eterna: da
turū determinās: eos predeſtinat: his relictis: quib; ſe ra-
tionabiliter nil tale daturū cōſtituēs: ſupplitia p̄parat: p̄-
ſcitis ad hiehenā. Idq; ad vulgus declamādū: ꝙ hec mi-
tior ſētētia: p̄ripiat calūnie cauſatiōiſq; anſā q̄ (qui alio-
quin ad vitia ꝓcliues ſūt) agmīatim ruerēt: licentius pec
carent: ⁊ deſperati in eiſdē deliteſcerēt: ⁊ qui virtuti vſpiā

inſueuiſſent ſegniores facti: a bene agendo lēteſcerēt. Cō-
perto ex predicatiōe: q̄ q̄lia vel agerēt: vel obmitterēt: ni
hil illis: vel ad gloriā ſubſidij: vł aduerſus hiehenā p̄ſidij
ferrēt: deo ab eterno: extra oēz cāz: ſuo bēeplacito: illos du
dū: vel ad vitā p̄deſtināte vł p̄ſciēte ad mortē: ❡ Verū cū
et hec ſnīa laxior equo: audatiorq̄ʒ aduerſarijs exiſtimetᷣ:
q̄ʒ diuo Auguſtino: in de p̄deſtinatiōe: reliquiſq̄ʒ adhoc de
ſtinatis de libero arbitrio libris: ꝓbetur. Videaturq̄ʒ non
parū pelagiane cōcedere hereſi: grāz ꝓ meritis donari: vł
boni operis initiū ex nobis: ꝯplementūq̄ʒ dūtaxat a gr̄ia
eſſe contendēti: quā vt diuꝰ fodicaret Auguſtinus: eouſq̄ʒ
p̄deſtinationis cauſā e medio ferre coactuſeſt: vt in p̄deſti
nādi: p̄ſciendiq̄ʒ archano: ne cauſā quidē vllā: memorare
auderet: iactis per hoc: poſt diui Pauli ep̄laz: huic p̄mo ſu
pradicto dicēdi de p̄deſtinatōe modo: fūdamentis: Ac cū
nullo minus: etiā hec rationū iactatio (quātilla ſit) pau-
li exclamationi aduerſetur: qui dū in tertiū celuz raptus
eſſet: vidiſſetq̄ʒ archana: que nec licuit homini loqui: excla
mare tū vel voluit: vel valuit: q̄ʒ motā de p̄deſtinatiōe: q̄-
ſtionē diſſoluere aut explicare: Cauſatus liquido incōpre
henſibilia eſſe dei iuditia: inueſtigabiles vias eius: hoc ip
ſo haud aliud inſinuans: vel nullā eſſe p̄deſtinatiōis pre
ſcieq̄ʒ (p̄ter diuinū placitū) cauſā: vel ſi qua ſit: nō eſſe hāc
ab hoīe luteo: teſtaceoq̄ʒ vaſe īueſtigādam. Que cū hoc ſe
modo habeāt: Cauſanᷣ e diuerſo: tertiū q̇dā: nequaq̄ʒ ī ali-
quā harū ſnīaz eſſe cōcedendā: q̄ hec laxiori: iſta arctiori
debito exiſtentibꝫ: imperiti vulgi aures ⁊ mētes magis: ob
tūdant ⁊ deſtituāt: q̄ʒ ad religiōis zelū arrigāt: aut anhe-
los efficiāt: vnde ſit tertia quedā eliciēda: ad vulguſq̄ʒ de
clamāda: de hac p̄deſtinatiōis reꝓbatiōiſq̄ʒ materie: ſnīa
q̄ mediū cōplexa: dū nō plus huic parti accedit: nec ſurgit
ab illa: īter ſcillā caribdimq̄ʒ nauigātibꝫ tutior ſit ad por-
tū cōtingendū. Quibꝫ hoc mō temere digladiantibꝫ: cum
adeouſq̄ʒ tumultuarēt: vt dū q̄libet ſeip̄o: ſua opiniōe do-

Pelagiana hereſis.

Tertia de p̄ deſtinatione ſnīa: ⁊ dicē-di forma.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112366-p0009-0

ctioꝛ:mauult ſciſma ꝑdire:q̄ꝫ tacēdo:vel in alteriꝰ ſn̄iaꝫ ꝯ
cedendo vnitati cōſulere:tāta ſeditio in inerti enata eſſet
popello. Vt iā poſitis(quibꝫ odia aſpera mouerūt)verbis
ad arma deuenirent:eo vicꝫ tumidis ſe declamatoꝛibꝫ:bla-
terādo:dimergentibꝫ:vn̄ nec ſe:nec auſcultatoꝛes ſuos ex-
plicare poterāt Rogatus tū ab amicis: quiddā ederē ac
quā arbitrarer ſn̄iaꝫ ſectādā:quoue ſcemate ad vulgus p̄-
dicādū:ediſſererē:foꝛe eīm vt hoc laboꝛe optimi ꝯſulerē:ac
deū optimū ꝓpenſiꝰ mererer. Qđ vbi illos anxiꝰ expoſtu-
lare audirē:territus ꝓmū rei magnitudīe:a qua etiaꝫ ſibi
mūdi luminaria tēperauiſſēt:refugiebā ꝓꝛſum:ac(vt res
erat)ignoꝛātiā cauſatus:penitꝰ īfitiabar: Verꝫ cū paucis
poſt diebꝫ:e diuerſo:tacitꝰ mecū cogitarē:qꝛ in rebꝫ ſublimi
bus:ſi nō aſſeq̄remur:qđ poſcimus:tn̄ conatus ipſos lau-
Hilarius. di dari. Admonererq; diui Hilarij v̄bis Incipe curre per-
ſiſte:⁊ ſi nō adipiſcaris qđ conere:ḡrulabere tn̄ ꝓfecturus
Nēpe qui infinita ꝓſequit̄:⁊ ſi nō cōtingat qđ velit:tn̄ ali
Auguſtinus quid ꝓficit:ꝓdeūdo. Cōperiſſēq; diuū Auguſtinū: dū ſibi
de p̄deſtinatiōis ꝓblema rogaret̄: pepēdiſſe quidē diu ob
rei difficultatē:auxiū:verū nō detrectauiſſe: ſed adoꝛtum
operas:ꝓmū dūtaxat rei grauitate: et hūana ībecillitate
ꝯmemoꝛatis: in hec v̄ba: de p̄deſtinatiōe dei locuturi:an
xietatibꝫ q̄buſdā inuoluimur:qꝛ dū ꝯſciāꝫ nr̄e ſtoliditatis
perſcrutamur: ab appetitu tā ardue diſputatiōis reꝓmi-
mur. Sꝫ dū ad omnipotētiā illiꝰ q̄ per os aſine irrōnalis
rōnali ſeſſoꝛi v̄ba volūtatis ſue mōſtrauit:mētē reducimꝰ
ſb̄ſpe ſuperni adiutoꝛij ad audēdū vires accipimus . His
inq̄ꝫ cōpertis atq; a tātis admonitus ac ꝓpe adactꝰ:de eo
cōfiſus qui operū oīm ⁊ ipiꝰ velle ⁊ perficer̄ dux ē authoꝛ
⁊ oꝛigo:qui vel :vt ſe quoq; Auguſtinꝰ ſolat̄:balā aſinā fe
cit diſertā: ſb̄miſi ceruicē oneri:nō quidē diſſoluēdi ꝓble-
matis(qꝛ id lōge exuperet)ſed agitādi ingenij cauſa:expe
rimentū ſumpturus:ḡrie: quā ex optīo maximo dep̄catꝰ
exceperim. Hoꝛtās iccirco candidum lectoꝛem:vti ſi quid

Explicatur.

hic deprehenderit: quod vſui putet: excipiat: Si quod vero currente rota: indigeſtũ maleq; tornatum exiſſe offenderit: humaniter ſcabat et demoliatur: Arbitratus ex his locis hunc noſtrum de predeſtinatione exiſtere: vbi ouis peditat: mergitur autẽ leo. Sed iam priuſq; intro ex veſtibulo conceſſerimus: dicenda capitibus interſtincta compendario exhibebimus hoc modo.

Caput Primum.

Quo nam pacto predeſtinatio reprobatioq; a diuerſis: diuerſimode diffiniantur: & qui illorũ effectus preſtabiliores numerentur.

Caput Secundum.

Sit ne cauſa aliqua cur ab eterno deus hũc predeſtinauerit ad gloriã: alio relicto preſcitoq; ad hiehennã? An vel nulla habita ratione: id nudo placito fiat? diuinaq; voluntate.

Caput Tertium.

Q; predeſtinationis reprobationiſq; cauſa: in adultis ſit bonus vel malus arbitrij vſus pſcitus vel obicis poſitio: a deo preuiſa. In paruulis vero aptitudo vel ineptitas ad gratie baptiſmatis influxum ſuſcipiendum.

Caput Quartum.

Q; e regione nequaq̃ predeſtinationis reprobationiſq;: vel meritorũ: vel vſus boni: vl' obicis: pſciẽtia: ſit cauſa: Imo mera dei voluntas: & abſq; cauſa placitum.

Caput Quintum.

Q tametſi eorūdē: nl'la eē poſſit cauſa meritoria equitatis: condigni & iuſtitie: nō tamē inficiādu quin illorū ratio quedam ſit congruitatis & decētie: ſicq media quedā ſit in vtraſq predictas: via deligenda

Caput Sextum.

An ad vulgus imperitū: ſint hec de predeſtinatione reprobationeq promiſcue predicanda: An potius ob auditorum imperitam imbecillitatem: id pretermittendum:

Caput Septimum.

Q e regione: non ſit a predicando de predeſtinatione & preſcientia temperandum. Imo Auguſtini ſententia publice audenterq inuulgandum.

Caput octauum.

Quo nam ſcemate: quibus verbis: quoue moderamine ſit hec materia in vulgus declamāda: Auguſtini inſtituto.

Caput nonum.

Q ſicuti in predeſtinatiōis reprobationiſq cauſis reddendis: Ita in eiſdem etiam ad vulgus cōtionandis: media quadam via: inter extremas: cautius extat incedendum.

Caput Decimum.

Nuncupatim exprimitur modus: quo intelligibilius (vbi neceſſitas vrget: vl' vtilitas ſuadz) ad vulgus imperitū: hec materies declametur.

Caput Primum.

Quo nam pacto Predeſtinatio Reprobatioq a diuerſis diuerſimode diffiniantur: et qui illorum effectus preſtabiliores numerentur.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112366-p0012-3

Tres eſſe predeſtinationis

C Vmqꝫ omnis:que de re aliqua ſuſcipitur inſtitu-
tio:a definitione proficiſci debeat:vti ſciatur:quid
illud ſit:de quo eſt ſermo futurus. Jccirco et nos:
de predeſtinatione (quod optimus maximus annuerit)
dicturi:a definitiõe auſpicabimur. Meminiſſe itaqꝫ opor
tet:ꝙ tametſi multorũ multe ſint de predeſtinatione defi
nitiones:he tamẽ ferme omnes: ternario perſtringuntur
nũero:idqꝫ hac rõe. Nã vt in humanis : ita et in diuinis
quoqꝫ (pro noſtro captu)tribus opus eſt potentijs: quibꝫ
actio aliqua auſpicetur:et auſpicata perficiatur. Ratiõe
videlicet dirigente:voluntate imperante:et potentia exe-
quẽte: Niſi enĩ (vt exemplo dicatur)ratio ſit:que ad agẽ-
dũ dirigat:ſitqꝫ voluntas:motiue in muſculis:deliteſcẽti
virtuti id imperans:quod tãdem motiua potẽtia exequa
tur:fruſtra aliquid agendũ vel intentamus :vel intẽtatũ
perficimus: Pariformiter ⁊ in predeſtinationis opere: id
ſi perfici debuit(pro humana intelligentia)neceſſe eſt:al-
terutrũ tria hec:ſcientia:voluntas:potentia:ſibi cooperẽ-
tur: Neqꝫ enĩ deus optimus maximus quempiã ab alijs
ſecerneret:preeligẽdo niſi preſcitũ haberet:cui nam ille fi
ni eſſet adijciendus Neqꝫ hinc quoqꝫ niſi quenpiã volẽs
cũctis preelegiſſet:illi vel gratiã in pñti vel in futuro glo-
riã ſua potentia preparaſſet. Verũ cũ a ſeculis: qui ſui ſit
preſciuerit ſapientiſſimus. Jllũqꝫ ante mundi coſtitutio
nẽ arbitrij libertate preelegerit optimus. Huicqꝫ preſẽter
gratiã:et in futuro gloriam preparauerit liberaliſſimus.
Satis inſinuatur: his tribus coadunatis:mente: volũta
te:potentia: predeſtinatione perfici : quo ſic: pro apoſtoli
ſententia:quos preſciuit hos ⁊ predeſtinauit: et quos pre
deſtinauit:hos ⁊ vocauit:⁊ quos vocauit:illos et iuſtifica
uit:quos aũt iuſtificauit:illos et magnificauit. Sicqꝫ vl'
etiam apoſtolico his verbis inſinuato teſtimonio: cõſtet:
actiones cunctas(nuncupatim aũt predeſtinationẽ rep-
bationẽ quoqꝫ)tribus his auſpicari:cõſumariqꝫ :dum ad

Et repꝛobationis diffinitiones

ratione̅ pꝛeſcientia:ad volu̅tate̅ electio. Ad pote̅tia̅ ꝓo g̅ꝛe glorieq̄ꝫ pꝛeparatio pertinere dinoſcitur. Que cum hoc ſe modo habeant: vti vicꝫ ſcie̅tia:electione. pꝛeparatione: p̄deſtinatio:pꝛeſcia qꝫ co̅ſtent:hiſqꝫ integrent̃. Satis ſuper qꝫ definita̅ arbitremur:cu̅ reꝓbatione p̄deſtinatione̅: ſi ꝓ integrantiu̅ nu̅ero. tres quoqꝫ co̅cinnate in mediu̅ pꝛofe- rantur pꝛedeſtinationis definitiones. Quaru̅ diuus Au- guſtinꝰ (hoc ternario aı̅aduerſo nu̅ero) Prima̅ per ꝯpara tione̅ ad diuı̅aꝫ ſcı̅aꝫ:pꝛı̅o loco requiſita̅:in de bono perſe- uerantie:daturus definitione̅. Inquit:ꝙ ſit Pꝛedeſtina- tio bn̄fitioꝝ dei p̄ſcientia. Et hinc rurſus ſcd̄aꝫ per ꝯpara tione̅ ad volu̅tate̅:eſſe vicꝫ hanc:miſerendi ꝓpoſitu̅: ac ta̅ dem per eius ad pote̅tia̅ collationeꝫ: in de fide ad petruꝫ. Tertia̅ hanc vicꝫ pꝛedeſtinatione̅ eſſe gratuita̅ donato̅is p̄parationē. Preterquas ſi que memoꝛent̃:quales hec ſu̅t eſt pꝛeſcı̅a et benefitioꝝ dei pꝛeparatio:quibus certiſſime liberant̃:quicu̅qꝫ liberantur. Et rurſus:ꝙ ſit g̅ꝛe p̄paratio hoc eſt diuina electio:qua quos voluit ante mu̅di co̅ſtitu tione̅ elegit. Sique (inqua̅) alie co̅memoꝛent̃: ſunt haud dubiu̅ ſub tribus pꝛedictis:co̅pꝛehenſe:quo ſic colligatur: habunde explicataꝫ eſſe pꝛedeſtinationis natura̅:vbi eti- am relique poſthabeantur. Veru̅ cu̅ oppoſitoꝛu̅:oppoſite rationes ab analeticis perhibeantur:poſſet vtiqꝫ et repꝛo batio:totidem definitionibus deſignari:niſi eius repꝛoba tionis imbecillitas:vna ſatis explicaretur: qua iniquita- tis quoꝛu̅dam pꝛeſcie̅tia:⁊ da̅nationis eoꝛundem pꝛepa-

Effectus pꝛe deſtinatio̅is.

ratio:non inerter:a ſanctis nuncupatur. Et id quide̅ (quo notioꝛ extet) ab effectibus:magiſqꝫ cauſis:a ſenſu noſtro remotiſſimis. Quos effectus ſigillatius explicaturi ı̅qui- unt:ꝙ vti pꝛedeſtinationis effectus:gratia eſt: qua pꝛeſe̅-

Repꝛobatio nis effectus.

ter iuſtificamur:et gloꝛia qua in futuro gloꝛificamur. Ita et repꝛobationis (qua ab eterno:deus:non eligendo quoſ- dam perhibetur repꝛobaniſſe) duo quoqꝫ effectus nu̅eran tur. Iniquitas videlicet repꝛobati: et ſecundo eiuſde̅ pꝛo

iniquitate pena: ſiue ſupplitiū. quorū certe primū preſcit
deus. ſed non preparat. Scdm̄ ꝟo ꝛ pſcit et preparat. Di-
cente Auguſti. hanc regulā inconcuſſe tenendam: pecca-
tores in peccatis nō preparari. penā vero eiſdē pparatam Auguſtinus
eſſe. Preparauit equidē deus (ſubicit idē) in preſcia ſua: q̄
bus voluit bona ſua: et quibuſcūq̧ donat, pculdubio ſe do
naturū eſſe preſciuit. Adiciente etiā Fulgē. qꝛ preparaue Fulgencius
rit deus: malis ignem eternū. Illis vtiq̧: quos iuſte ppa
rauerit ad luenda ſupplitia. Nec tn̄ (adicit) preparauit ad
facienda peccata: Preparauit em̄ deus: quod diuīa eq̄tas
redderet: non quod hūana iniquitas admitteret. Nō em̄
ſicut preparauit ſanctos ad iuſtitiam percipiendā. ſic pre
parauit iniquos ad iuſtitiā ammittēdaꝫ. Id quod eadem
ferme ſnīa Auguſt. ſub alijs tn̄ verbis. de tertio reprobati- Auguſtinus
onis effectu: vicꝫ induratione: hoc eſt gr̄e priuatione: ediſ
ſerit. dū ſubicit. Nec indurare deū malitiā peccatori īper-
ciendo: ſed gr̄aꝫ nō impartiendo. ſicut nec digni ſunt. qui-
bus em̄ nō impartit̄: nec digni ſunt: nec merent̄. quinimo
vt nō imparciat̄: hij digni ſunt: hij merent̄. Sicut ꝛ Apl's Paulus
ait. Cuius vult miseret̄: et quem vult indurat. Miſericor-
diam appellitans predeſtinationē: hoc eſt precipuū pdeſ-
tinationis effectū: vicꝫ gr̄e appoſitionē. Obdurationē ꝟo
gr̄e priuationē. Adijciens ad Simplitianū. Obdurare de Auguſtinus
um hos: quibus non miseret̄. nō qꝛ ad peccādū impellat:
ſed ꝙ miſericordiā iuſtificationis ſue non largiat̄ his q̄b
gr̄aꝫ non eſſe prebendā equitate occultiſſima: et ab huma
nis ſenſibus remotiſſima: iudicat. quā nō apperuerit: ſed
miretur Apl's dicēs. O altitudo diuitiarū ſapiē et ſciētie
dei: q̄ꝫ incomprehenſibilia ſunt iuditia eius. Et id quideꝫ Paulus
de definitione effectibuſq̧ predeſtinationis: ꝛ reprobatio
nis perfunctorie hactenus. Nunc ad id quod in cauſa eſt
proficiſcamur.

Caput Secundum.

Sit ne cauſa aliqua: cur ab eterno deus hũc prede
ſtinauerit ad gl̃am: Aliũ vero relictũ preſciuerit
ad hiehennã: an vel nulla habita ratione: id nudo
dei placito fiat: ſolaq; volũtate diuina.

R Ecenſitis ergo p̃deſtinationis reꝓbatiõiſq; ⁊ diffi
nitionib⁊: ⁊ effectib⁊: nũc ad intenta: diuerſuri: diſ-
quirimus. Sit ne cauſa aliqua: cur ab eterno de⁹
hũc predeſtinauerit ad gloriã: aliũ vero relictũ: preſciue-
rit ad hiehennã: an vel id deus: nulla vel meriti vl' deme
riti vel alterius cuiuſpiaꝫ. habita ratione: nudo placito a
ſeculis cõſtituerit: vti videlicet huic electo gr̃aꝫ p̃parauе-
rit: qua gloriã aſſequatur: alij vero hãc ſubtrahat: vt ruẽs
in culpam: preſcitus mittatur in hiehennã. Nempe cum
Paulus.
ap̃lica ſentẽtiã: ſatis cõſtet nemini: nec ſalutẽ nec perditõ
nem fortuitu: ſed predeſtinate: aut p̃ſcite obtingere: Adeo
vt eterno ꝓpoſito cõſtitutũ penes ſe habeat cõditor: queꝫ
cuiq; finẽ largiatur: eũ vicꝫ: quẽ ille p̃ſciuerit: ac ante mũ
di cõſtitutionẽ p̃ordinauerit. Quẽ deniq; nulli: nec excu-
tere: nec p̃terlabi: nec cõmeritis iſ flectere: vllo pacto ꝑmp-
tũ eſt: q̃ꝫ tũuis: finis ille p̃ſcitis reꝓbatiſq; acerbiſſim⁹ ex-
August. li. soliloquiorum capite. 28.
iſtat. Dicẽte Auguſt. Mortẽ pctõrũ peſſimã: eorũ inquiẽs:
quos anteq̃ꝫ faceret celũ ⁊ terrã: ſcd̃m abiſſũ multã iuditi
orũ ſuorum occultorum: ſẽperq; iuſtorũ: preſciuerit ad mortem
eternã: quorum dinũeratio noĩm: ⁊ meritorũ prauorũ apud
deũ: qui nũerũ arene maris dinũerauerit: ac dimẽſus eſt ꝓ
fundũ abiſſi: quos reliq̃rit in iuditijs: quib⁊ oĩa cooperent̃
ĩ malũ: vt ſi etiã vſq; ad celos aſcẽdãt: ⁊ caput eorum nubes
tetigerit: ⁊ intra ſidera celi collocauerĩt nidũ: q̃ſi ſterquilĩ
niũ in fine perdent̃. Hec ad inſinuãdã deſtinate finis im-
Augustinus
mutabilitatẽ diu⁹ Aureli⁹: que cũ hoc ſe mõ habeãt: vt vi
delicꝫ adeo certa definitaq; (apud deũ) p̃deſtinatio ſit ad
gl̃aꝫ: p̃ſcientiaq; ad hiehẽnã: Vt nedũ quot ſint p̃deſtina
ti: p̃ſcitiq;: verum qui etiã: quãtiq; extẽt: deo: ante mũdi cõſti-

tutionē:infallibiliter īmutabiliterq; recognitū exiſtat:fi-
xaq; adeo lege ſtabilitū:vt oīm vna neceſſitas ſit:hoc diui
no ⁊ irrefragabili ſtare decreto. Eſt ꝑfecto (vt induximus)
nō tā comoda:q̄ʒ oportuna queſtio. Que nā precedentiū:
de ꝑdeſtinatis ꝑſcitiſq; verior extet:ſnīa:ac vt ꝑſtabilior:
ad vulgus cōtionāda:vtpote:nudo ne placito:⁊ pro volū-
tate ſola? an vel etiā meriti:demeritorūq;:aut obicis:pre
ſciētia? hos deꝰ ꝑdeſtinauerit:alioſq; repbauerit? an vl' ſit
media quedā via diſquirēda: q̄ ab extremitatibꝫ ꝑdictaꝝ
opinionū in mediocritatē quādā (citra tn̄ earū īterturba-
tionē)cōcedētes:nec nudū placitū cū primis. nec definite
cōmeritoꝝ aut obicis ḡtie ꝑſcientiā:cū ſecūdis. ſed ratio-
nē quandā cōgruitatis ⁊ decentie (tertio loco) inſtituamꝰ
quo ſic media inceſſuri via:nō ſolū vulgo:errandi aut ſeg-
nius agendi:anſā eripiamus: ſed euāgelicis oraculis qui
bus dicit᷑. Si vis vitā ingredi:ſerua mādata (nullius vel
ꝑdeſtinationis vel ꝑſcientie irrefragabilitate curata) au-
ſcultādū doceamꝰ. Nexo q͛ his ſeruatis q̄ʒtū vis:⁊ id quo
q; nullis hūanis (veꝝ ſuper erogatis viribꝫ ꝓcedat) nihil
formidādū:quī finē ſaluberrimū:deo cōcedente:q̄ſq; aſſe-
quat᷑ dicēte in ꝑdeſtinatōe dei Auguſti. Creauit deꝰ hoīeʒ
⁊ ꝑdeſtinauit:vt ſi obediēs eſſet: ac a guſtu vetiti pomi ſe
abſtineret:in vita permaneret. Sin aūt inobediēs eſſʒ:ſē-
tētiā mortis ſubiret. Nō eñ (additiēs) deꝰ ante caſū hoīs:
ſic eū per potētiā alligatiōis ꝑdeſtinauit:mori:vt nccē eſ-
ſet eū mori:ſʒ ſꝫ ea ꝯditione ſi peccaret: qꝛ igitur peccauit
hō:iuſtū erat vt moreret᷑:ſi nō peccaret: nullo vīculo ꝑde-
ſtinationis diuine morti alligaret᷑ Inſinuās his ꝟbis Au
reolus:nō oēʒ ꝑdeſtinationē (vt ipē appellitat) alligatōis
q̄ ineuitabilitatē habeat:ſʒ quādā ꝯditionis exiſtere:q̄ nl'
lā in hoīe vim facit per potētiā:vt duceret eūdē in mortis
ſnīaʒ. Eſt g͛ tertia quedā īter recēſitas:de ꝑdeſtinatōe:ſnīa
veꝝ cū diuerſoꝝ:ſuper hac re:diuerſe ſit opiniōes:dicēdiq;
mōi:nos iā hic illos ordīe (vtcūq;) recēſere intentabimꝰ.

Queſtio comoda ⁊ itēta

Auguſtinus li. de predeſtinatione dei.

Cauſa ſit ne aliqua:

Caput Tertiū.

Q𝔷 Predeſtinatiōis reprobationiſqꝫ cauſa ī adultis ſit bonus vel malus li. ar. vſus: p̄ſcitus: aut obicis poſitio preuiſa. In paruulis vero aptitudo vel ineptia ad gratie baptiſmalis influxū ſuſcipiēdū.

Unt equidez primo loco: quidā: nō obſcuri perhibentes. q̄ tametſi deo optimo innumere habēde ſint gratie: quia nullis cōmeritis: nudoqꝫ placito hos predeſtinet ad ſalutē. q̄ id nullius puri hōis meritis conſtare. aut adipiſci quiſpiā poſſit. Tamen crudele videatur: exiſtimare deū alioquin miſericordiſſimuz: quoſdam nullis cōmeritis: verū nudo placito: ab eterno: reprobauiſſe. vt crutiandos mergat in orcuz. Unde lictis pelagianoꝝ Origeniſqꝫ hereſibꝫ (quibus grāz hij ꝓ p̄ntis: illi ꝓ celeſtis dudū: vite meritis: largiri cauſabāt) Cōpēdiario: q̄ſtioni reſpōſuri. aiūt. In adultis predeſtinatōis reprobationiſqꝫ cauſam eſſe bonū vel malū arbitrij vſum a deo: vt finaliter duratuꝝ: prouiſum. In paruulis ꝟo aptitudinē vel ineptitudinē: ad excipiendū: vel nō excipiendū baptiſmalis grē influxum: que ſcateat in eiſdē. vel ex naturali diſtraſia: vel voluntaria parentū negligētia: aut caſū quouis alio: quo minus: vel magis ad lauacrū perferantur r̄generationis. Hec illi aiūt: hoc modo ab optimo deo preſcita: cauſam eſſe Cur ex eadem maſſa prognatis: his grā preparanda: illis ea ſubtrahēda decernatur: preter iniquā perſonarū: penes deū acceptionē: Adijcientes: hanc quoqꝫ ſn̄iaz. ſanctorū inſtitutis conſonam. Dicat eī diuus Paulus Quos preſciuit hos et predeſtinauit. predeſtinationi nūcupatim: preponēs preſciāz. vti indicet arbitrij vſum preſcituz: predeſtinationis eſſe cauſam. Id q̄ Ambroſius quoqꝫ (aiūt) intenderit: dum ſuper verbis: mi

Thomas de argentina.

Tho. ongli:

Origenes

Pelagius.

Paulus

Ambroſius.

ſerebor cui miſerebor ⁊ miſericordiā p̄ſtabo: cui miſerebor
in gloſa adijecerit miſericordiā illi dabo. que preſtio ex to-
to corde reuerſurū: quod veri nihil haberet: niſi p̄deſtina-
tionis (quo ad adultos ſaltē) bonus arbitrij p̄uiſus vſus:
cauſa exiſteret. Qđ vel ex Auguſtino hoc ſe mō habere de- Auguſtinus
prehenditur. dū libro octuagintatriū q̄ſtionū ſcripſit. deꝰ libro 83 que-
cui vult miſeretur: ⁊ quem vult indurat: per hoc tñ (adijci ſtio. q̄ſti. 68.
ens) dei bonitas iniuſta eſſe nō poteſt. Venit em̄ de occul
tis meritis: qꝛ et ipſi peccatores: cū propter generale pec-
catū vnā maſſam fecerint. non tamē inter illos vlla eſt di
uerſitas. precedit ergo aliquid ī peccatoribus quo: q̄zuis
non dū iuſtificati: digni efficiūtur iuſtificatione. et rurſuz
precedit (inquit) in alijs pctōribꝫ: quo digni ſūt obdurati
one: quibus verbis quid (aiūt) apertius: dici poteſt: q̄z vel
etiā Auguſtini ſententia: meritorū p̄ſcientiam: hoc eſt: bo
nū vel malū arbitrij vſum preſcitū p̄deſtinationis repro-
bationiſq꜖ exiſtere cauſā. Quibꝫ deniq꜖ vbi obiceretur nō Euellitur ob
poſſe bonū arbitrij vſum preſcitū: cauſā eſſe: ꝙ omnis ar- iectio.
bitrij bonitas: potius effectus p̄deſtinationis (cuius eſt p̄
parare graciā) q̄z cauſa exiſtat. Reſpondēt geminā eſſe ar
bitrij bonitatē: gratuitā videlicet ⁊ moralē: ⁊ tametſi neq̄
at prima: nō eſſe p̄deſtinatiōis effectus: ꝙ in illā bonitatē
niſi gratia ſublimatū arbitriū nequeat. tamen ſuppoſita
dūtaxat vniuerſali: dei īfluentia (qua oriri lucē ſuper iu
ſtos impioſq꜖ ſinit) poſſit in bonitatē moralē ex ſe arbitri
um: eiuſq꜖ vſu: de congruo ſe quoq꜖ ad gratiaz diſponere:
moraliterq꜖ ſaltem bene agere. hoc ergo preſcito. adiuuet
deus per gratiā illi a ſeculis decretā. vt meritorie operatꝰ
gloriā attingat: ad quā eſt p̄deſtinatus. Equidez tametſi
gratia precipue in actibus operetur bonis: cooperatur tñ
nullo minus ⁊ arbitriū quoq꜖ noſtrū: minime aīaduerſo:
ꝙ et illa quoq꜖ cooperatio nō niſi: deo authore: eſſe queat
ſuper illud pſalmi. Adiuua nos deus ſalutaris noſter. Au Auguſtinus
guſtino id ipſū aſtruente: dū ſcribit prophetaz: dū dixerit.

nō inuētionem obicis predeſtina:

Adiuua nos:nec ingratū eſſe gratie: nec tollere liberū ar-
bitriū:equidez qui adiuuatur: etiā ſeipſo aliquid operaẗ.
quādo igitur offertur gratia viatori:ſi recipit gratiā obla
tam:et ei ſcōm vſum liberi arbitrij bene cooperetur: mere
tur habere gratiā ſcōm gradū ſulteriorē. Bon⁹ itaqꝫ vſus
morali bonitate:quandoquidē preſuppoſito dūtaxat diui
no influxu:ex nobis eſſe poteſt.recte ille:vt preuiſus:p̄de-
ſtinatiōis cauſa:de ꝯgruo exiſtit:quo ſic inter eq̄les diſcri
mē iueniaẗ quo min⁹ hūc predeſtinādo:aliū vero eiuſdez
maſſe p̄ſciendo:perſonaꝝ acceptor de⁹ vllo pacto rctē nū

Obiectio cō futatoria.

cupetur. Sꝫ qn̄ nullo ſecius etiam aduerſus hūc morali-
ter bonū vſū:qꝫ contra eū:qui gratuito bonus cenſeẗ hoc
modo obijcitur:quia non prouiderit deus : iſtū bene arbi-
trio ſuo vſurū:niſi quia vult: ⁊ preordinat iſtū bene vſurū
eo ꝙ certa futuroꝝ contingentiū prouiſio: ſit ex determi
natione diuine voluntatis:ſi ergo offerantur eidē volūta
ti:equales in naturalibus duo.non eſt adhuc promptum
rationē reddere:necterecꝫ cauſaꝫ:cur iſtū bene vſurū arbi
trio:iſtū vero male:vel non bene preſciuerit de⁹:niſi diui-
nā voluntatē:que inter eoſdē prima diſtinctionis radix ē:
quā electio et reꝓbatio tū primū inſequūtur.Cōuincitur
igitur(aiūt aduerſarij)qꝛ ad primā hui⁹ predeſtinati : ab
hoc reprobato diſtinctionē:nō niſi diuina volūtas veniat
citanda:quare nequaqꝫ:in cauſa eſſe poteſt cur iſto prede
ſtinato iſte preſciatur:bonus vel malus etiā moraliter p̄-
niſus:arbitrij liberi vſus. Cuius deniqꝫ obiectiōis tāetſi
fodicatio in ꝓmptu: ab his qui eius ſūt prime opinionis
haberi poſſit:tū vt alia quoqꝫ via videantur poſſe :eq̄liuꝫ

Petri aureoli ſententia.

diſparē p̄ſcientie predeſtinationiſqꝫ reddere cauſā:qua ex
tra cōtrauerſiā cōfidāt ſe:in ſentētia hac ſua poſſe perſta-
re:aiūt:ꝙ tametſi oīm poſitiuoꝝ actuū de⁹ in nobis cau-
ſa exiſtat vt quitquid taliū ſit (extenſo gratie nomine)po
ſſit ſub p̄deſtinationis effectu cōprehendi. tamē non ſit a
vero alienū:in hōie ḡtiſdatis muneribꝫ donato :quedā ex

UNIV. UND LANDESBIBLIOTHEK HALLE (SAALE)

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112366-p0020-7
DFG

Inuētionē obicis repro. eē cauſaꝫ

ſuis potētijs actū ſaltē negatiuū:exprimi: qui extra ordi-
nē effectuū exiſtens:p̄deſtinatōis:poſſit (vt preſcitus) pro
cauſa de ꝯgruo:ex p̄deſtinati parte:allegari:hic aūt nūcu
patim ſit:nō inuentiōis obicis grē:p̄ſcientia:in p̄deſtina
to:inuētionis ꝟo talis obicis p̄cognitio :ī reꝓbatis cauſa
gratie ſubtractiōis: ⁊ per ꝯſeq̄ns p̄ſcientie ⁊ obduratiōis
nāqꝫ (vt exēplo dicaꝰ) inquiūt ꝓ inſtāti ꝑmo dū ꝓmiſcue
deo oīs hō offertur:vult deus grāz vniuerſis atqꝫ ſalutē:
cū hoc fine vt beatitudinē ꝯſequātur:oēs cōdiderit:niſi in
hoꝝ quouis:grē (qua ſaluamur) p̄ſcius oīm deus :obicē fi
naliter poſitū offēderit.dū igitur cū eiuſmōi grē obice ⁊ in
dignitate:diuine offerūtur p̄ſciētie:cōperta ī eiſdē grē vel
habituali:vt ī paruulis:vł actuali vt in adultis reſiſtētia:
finaliter duratura:ꝓ his grē ſubtractio:ac per hoc reꝓba-
tio ꝯcluditur:vbi ꝟo in eiſdē:ſic p̄ſcie oblatis: nulla offēdi
tur grē reſiſtētia:tū e regione grā concluditur p̄parāda: ⁊
glā finaliter donanda.et cū hic actus:nō poſitiōis obicis
finalis : negatiuꝰ exiſtat (ex pure naturalibꝫ ḡtiſdatis tñ
gratijs veſtitis) ꝓdire poſſit:reperta ſit cauſa ſaltē de con
gruo.cur duobꝫ equalibꝫ ꝓpoſitis:deus ab eterno:diſpares
ordinauerit fines:hūc:ob nō inuētionē obicis:p̄deſtinādo
iſtū ꝟo ob talē grē reſiſtētiā:in p̄ſcientia:repertū:reꝓbādo
Cōcludētes per hoc:neq̄qꝫ nudo dūtaxat placito:aut me
ra volūtate:abſqꝫ oīs cauſe aīaduerſione: et delectu:his a
deo optio p̄deſtinatis:illos reꝓbari:q̄ꝫtūvis em̄ illud poſ
ſit iuſte:iuſtiſſimꝰ dñs:cūctis labe ſaltē originalis pcti in
fectis:ac per hoc morti obnoxijs:tñ cū miſericordia eiꝰ ſu
per oīa illiꝰ extet opera:faciēti qđ in ſe eſt:ſūmū ius (qđ in
humanis:nō nūq̄ꝫ īiuria cenſetur) non niſi pietate et cle-
mētia tēperatū:mitiſſimꝰ ille adminiſtrat:ac per hoc niſi
p̄ſcita cauſa hichēne neminē deſtinet: aut finaliter interi
re ſinat:quibꝫ cōſtare aiūt hꝰ ꝑme opiniōis aſſecle:p̄deſti-
natiōis reꝓbatiōiſqꝫ cauſas:vł vſū arbitrij vł obicis p̄ſcie
tiā exiſtere ex q̄:hoc reꝓbato:ille p̄deſtineꝰ ad gloriam.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112366-p0021-3

ꝙ neutrum predictoꝝ

Caput Quartum.

Qꝛ e regiõe nequaq̄ ꝑdeſtinatiõis reꝓbationiſqꝫ meritoꝝ vl' vſus boni: vl' obicis ꝑſciētia: ſit cauſa imo ſola dei volūtas: & abſqꝫ cauſa placitum.

¶ Opponūt e regiõe: ſecūdi ordinis didaſculi: cõtē
A dētes: nequaqꝫ nec liberi arbitrij preſcitū vſū: nec
abſqꝫ originalis culpe: actualiſue obice vl' poſitõe
inuētionē ꝑſcitā: predeſtinatiõis vel reꝓbatiõis eē cauſaꝫ

Paulus ad epheſeos.

Qꝛ illud exꝑſſe Pauli auēti reſiſtat: perhibētis epheſūs.
Elegit nos añ mõi ꝯſtitutionē: vt eſſem⁹ ſcti ꝛ imaculati:
gloſa hic adijciēte qꝛ loq̄tur Apl's de electiõe q̄ nos ꝑdeſti
nauit: ꝛ ſicut nos nõ ꝑdeſtinauit: eo ꝙ ſcti eſſem⁹ ꝛ imacu
lati. ſic nec qꝛ futuri eram⁹ per ei⁹ gr̄aꝫ ſcti ꝛ imaculati: q̄
bus liq̄re arbitrāť: nequaqꝫ vl' bonū vl' malū li arbitrij vſū
ꝑſcitū: aut nõ inuentionē: ſiue obicis gratie poſitiõeꝫ fina
liter ꝓuiſā: ꝑdeſtinatiõis ꝛ reꝓbationis cauſā exiſtere poſ
ſe: cū vtrāqꝫ poti⁹: a gr̄a ꝑfectū: ꝑdeſtinatiõis effect⁹ nū
cupeť. vnde: vt nūcupati⁹: ꝑdictoꝝ ſnīe ꝯ niti. adductaſqꝫ
cauſas: tollere volūtatēqꝫ diuinā vtriuſqꝫ ꝓmā cauſā con

Quiqꝫ ꝯ dictā opinionē: obiciūť articuli.

ſtituere poſſint: aduerſus ꝓmorū opinionē: ſnīaꝫqꝫ. articu
los quiqꝫ ſbijciūt ꝓmū talē. Qꝛ ob bonū arbitrij liberi vſū
a deo ꝓuiſū: nullus ꝓrſus ꝑdeſtinetur: quouis mõ illi⁹ bo
nitas: vel ḡtuite vel moraliter (vti ꝑcedētes cauſabāť) ac

Articulus ꝓmus.

cipiatur: ꝛ id tū ꝓmo ideo: ꝙ pueri baptiſati ꝯmortuiqꝫ ī
infantia: nequaqꝫ ob ꝑſcita eoꝝ in futuro opera: ꝑdeſtina
ti ſint: q̄re nec ob liberi arbitrij vſū a deo ꝓuiſū. nec illi ob
ſtat ꝙ pleriqꝫ fortaſſe calūniarenť ꝙ tāetſi hmõi paruuli
ob vſū liberi arbitrij quē habituri fuerīt: predeſtinati non
ſūt: tñ ob eū quē habuiſſēt: ſi ad etatē ꝯgruā perueniſſent.

Aug⁹ in de ꝑdeſtinatione ſanctorum.

id em̄ (aiūt) liq̄do: diu⁹ reuellit Auguſt. dū ad lineā ſcrip
ſit. vnde talib⁹ viris in mētē venerit: neſcio: vt futura: que
nõ ſūt futura: puniātur: aut honorētur: paruuloꝝ merita.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112366-p0022-8

cauſa poſſit eſſe predeſt. vł repro.

Verus igitur ſit iſte articulus primus. Inſtruens liberi arbitrij vſum: quouiſmō preuiſuz nō exiſtere p̄deſtinatōs cauſam. Tuz vel ob id etiā: q̄ Auguſt. hanc ſnīaz expreſſe falſitatis coarguat: dū ſubicit. Si iudicarent̄ hoīes ꝑ meritis vite ſue: que nō habuerunt morte preuenti: ſed que habituri: ſi viuerēt: fuiſſent. nil prodeſſet ei: qui raptus ē. ne malitia mutaret intellectuz. vti Sapiē. iiij. ſcribit̄. Nihilqꝫ ꝓdeſſet etiā eis: qui lapſi: moriūtur: ſi ante morerent̄ qđ nullus chriſtianus dicere audebit. Qđ deniqꝫ de adultis inferre licet. Nam quiſquis habiturus fuerit bonum liberi arbitrij vſum (qualis in ſaluandis reperit̄) illuz iccirco habiturus fuit. qꝛ p̄deſtinatus: ⁊ nequaq̄ꝫ e regione: quod et rurſus Auguſtini verbis: inſequentibꝫ probāt. Illos cum xp̄o regnaturos: quos deus gratuita ſua bonitate p̄deſtinauerit ad regnū. Jdeo etiā p̄ordinauerit eos vocare et iuſtificare: Et cū cōſtet eiuſmōi vocationē cū iuſtificatione cauſam eſſe talis boni vſus: et nō econuerſo. Auguſtino id aſtruente. dū ſubicit. q̄ p̄parauit vt obediant: et vt accepta gratia recte credant et bene viuāt: cū hmōi: et obedire ⁊ credere. virtuoſe viuere: liberi arbitrij boni vſus exiſtant. Conſequi aſtruunt. Nō ideo quēpiā p̄deſtinatuz eſſe. qꝛ illius bonus preſciret̄ vſus: veruz e regione: potius hūc: ſuo bene vſurū arbitrio. qꝛ p̄deſtinat⁹ extiterit. Non poterit ergo vlla ratiōe: liberi arbitrij bonus vł mal⁹ vſus p̄ſcitus: vel p̄deſtinationis vel repbationis cā: iuſte cēſeri verū magis effectus eorūdē: quo ſic liqueat hic Prim⁹ ab eiſdem ſuppoſitus articul⁹ ver⁹ exiſtere. ¶ Cui ſubiciunt et aliū ſcđo loco talē. Qꝛ nec quiſpiā hic ſit predeſtinatus: quia finaliter abſqꝫ habituali vel actuali gr̄e obice exiſtat preſcitus. Tuz primo ideo. q̄ vtiqꝫ exiſtere abſqꝫ originał culpe vel actualis obice: taliter q̄ a ſalutis conſecutione: non impediatur: ſit gr̄e p̄deſtinationis effectus. Dicente Epheſeis Paulo. Elegit nos ante mūdi cōſtitutionez: vt eſſemus ſancti et immaculati. Vbi gloſa. qꝛ loquat̄ Apł's.

Aug⁹. ibidez.

Aug⁹ in de fide ad petruz

Auguſt. li. de p̄deſti. ſctōꝝ.

Scđs arti.

Paul⁹. epheſeis.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112366-p0023-4

de electione:q̄ p̄deſtinauit nos nō eo ꝙ ſctī eſſemus ⁊ ima
culati:ſꝫ nec qꝛ futuri eramꝰ: ſꝫ qꝛ nos predeſtinauit.ideo
futuri erimus per eiꝰ grāꝫ ſctī ⁊ īmaculati. Tū ſecūdo :ꝙ
etiā electoꝝ iuſtificatio p̄deſtinationis extat effectꝰ :que
cū peccati exigat remiſſionē ab omīqꝫ ⁊ originalis ⁊ actu-
alis peccati culpa vacationē :ſatis indicat:quia p̄deſtina
tionis extent hec ſinglꝰa:effectus. Tū etiā tertio :ꝙ a cul-
Augꝰ in de fide ad petruꝫ — pa tali ablutio(vt Auguſt.perhibet)gratie quoqꝫ effectꝰ ē
quā eternaliter preſciuit ſe hominibus largiturū:ꝓ Pau-
Paulus — li ſententia:dicētis. Quos preſciuit ⁊ predeſtinauit cōfor
mes fieri ymaginis filij eius:ſubiciens hinc:qꝛ p̄deſtina-
tio ſit ḡtuite donatiōis p̄paratio. Quo rurſus liquet: q̄a
cū a culpa īmunitas :ſit p̄deſtinatiōis effectꝰ . hecqꝫ alio
noīe: nō poſitio obicis nūcupeť :neq̄at illiꝰ obicis nō po-
ſitio preſcita:p̄deſtinationis cauſa exiſtere:q̄ ſub noīe pu-
ritatis:ſiue īmunitatis:ipſi grē(que primus p̄deſtinatio
nis effectus eſt)vti cauſe aſſcribitur:q̄re ⁊ is quoqꝫ articu
Tertiꝰ artic. — lus verus. Poſt quē tertiū ſubiciūt talē:ꝙ quēcunqꝫ deus
p̄deſtinauerit ḡtuito dūtaxat et miſericorditer p̄deſtina-
uerit: vnde nō ſit vlla meriti vel demeriti p̄ſcientia illius
cauſa citāda. Quē articulū habūde:ꝓmū ex p̄cedētibꝫ cō-
Paulus ad romanos. — ſtare putāt:dū Apłus determinet:qꝛ nō ex operibus:illis
etiā futuris(vti oēs exponūt) Jacob dilexerit:odio autē
Paulꝰ ephe ſeis. — habuerit Eſau. Jdidē ⁊ ad epheſeos : dū ſubicit.predeſti-
nauit nos in adoptionē filioꝝ:per hieſū chriſtū in ipſū:ſe
cūdū ꝓpoſitū volūtatis ſue :in laudeꝫ glorie gratie ſue :et
poſthac ſubicit:p̄deſtinati ſ͡ʒm ꝓpoſitū eius :qui operatur
Paulus ad romanos. — oīa ſcd͡m cōſiliū volūtatis eius. Jd qd̄ ⁊ ad romanos ſcri
bēs inſinuat. Dū vocat p̄deſtinatos vaſa miſericordie :et
multa id genus(inquiūt)adduci poſſēt:quibꝫ liq̄do mon
ſtreť:quēuis p̄deſtinatū:nō niſi ex dei gratuita volūtate:
Augꝰ in de fide ad petruꝫ capite.35. — p̄deſtinari. Cōfirmante idipſū diuo Auguſt.dū ſcripſerit.
Tene ⁊ nullatenꝰ dubites:oēs quos vaſa miſericordie de
us fecit:electos vel p̄deſtinatos: gratuita bonitate: ante

et merum eiuſdē beneplacitū.

mūdi cōſtitutionē: in adoptionē filioꝝ dei p̄deſtinatos a
deo. Subnectēs alio loco: q2 illi ſoli: cū chriſto regnabūt:
Augꝰ. ibidē.
quos deus ḡtuita bonitate ſua ad regnū predeſtinauerit.
Quib9 rurſus ꝯſtare dicūt: hūc quoq3 tertiū (p̄mis opinā
tibus aduerſū) verū exiſtere articulū. Subnexo huic pre-
Quartus articulus.
dictis ꝯrio quarto: tali. Nullus eſt rep̄batus: ꝓpter malū
liberi arbitrij vſū: quē deꝰ p̄uidet illū habituꝝ: quē articu
lū apoſtolico patere putāt oraculo quo romanis loquitur
Paulus romanis.
Cū nōdū nati eſſēt: aut boni aliquid aut mali egiſſēt: nō
ex operib9: ſed ex vocāte dictū eſt: q2 maior ſeruiet minori:
Et rurſus Jacob dilexi Eſau aūt odio habui: Quib9 non
ſolū Jacob memorauit p̄uſq3 naſceret᷑: aliq̄d ue boni egiſſ3
nō ex operib9 vel p̄ntibus vel futuris: p̄deſtinatū ſed plu-
raliter de om̄ibus locutus: etiā actionē mali memorauit:
vt pariter declararet: Eſau nō extitiſſe ex malis operibus
Paulus.
reprobatū. Quod vl' ex inſeq̄ntib9 etiā Ap̄l'i v̄bis aſtruunt
quib9 ſcripſit. Nō eſſe volentis aut currētis ſed dei miſerē
tis. Cōcludens illico: ergo cuiꝰ vult miſeret᷑: et quē vult in
Augꝰ in de p̄deſtinatione
durat: id ē nō miſeret᷑ (vti et Auguſtinꝰ interp̄tatur) liq̄t
ergo (iuxta illoꝝ cōtextu verboꝝ: etiā Auguſtini interp̄ta
Paulus ad romanos.
mēto. q̄ ſicut Ap̄l'us dixerit nō eſt volētis nec currētis: ſed
dei miſerētis. Sic dici debere eiuſdē Pauli intētione: Nō
ē volētis vel currētis: ſ3 obdurātis: id ē nō miſerētis dei:
Augꝰ in de p̄deſtinatione ſanctorum.
Sit eīm īduratio haud aliud Auguſtini expoſitōe: q̄3 nol-
le miſereri deū: nō quidē aliq̄d malitie īparciendo. ſ3 ḡra3
nō largiēdo. Que cū ita ſint. Satis dep̄hēditur artic'li v̄i
tas vic3 q̄ ſicuti: nō q2 aliquis bene vult aut currit: hoc ē
operat᷑. iccirco eiꝰ deus miſeret᷑: ac vti: neq3 ideo cuiuſpiā
deꝰ ab eterno voluit miſereri: q2 habiturꝰ erat bonā volū-
tatē ⁊ opera. Sic nec q2 aliq̄s erat malā volūtatē: aut ope
ra mala habiturus: ideo eiꝰ ab eterno deꝰ voluit nō miſe-
Quintus articulus.
reri: qđ eſt obdurare: liq̄t ergo artic'li huiꝰ v̄itas. Cui quin
tū ſubiciunt talē. Nullū vic3 eſſe rep̄batū: q2 p̄uiſus fuerit
finaliter cū obice ḡre pc̄tī originalis vl' actualis futurus.

Tertius mediuſqꝫ dicēdi modus

Ad quē aſtruendūꝫ Querūt: vnde prodeat: vti in fine vite homo: obice (hoc eſt peccato) careat? Et profecto (rn̄dēt) confiteri oportere. qꝛ vel a libero arbitrio: ꝓpriaqꝫ volūtate: quo dicto: in pelagianā ruatur hereſim. Vel a deo duntaxat: gratuito hōieꝫ per pn̄iaꝫ conuertente: et eiuſdē peccata remittente. Quo confeſſo: inquirendū (aiūt) latius. Cur vnū et non aliū ſic cōuertat deus: cūꝫ equa facilitate ⁊ paucos ⁊ oēs: ſi vellet cōuertere poſſet. Quis em̄ (īquit Augustinus) ita deſipiat vt dicat: deū malas hōim volūtates: quas voluerit: ⁊ qn̄ voluerit: ⁊ vbi voluerit: in bonū non poſſe conuertere. Et ideo (inquiūt) nequit aliter reſponderi. Niſi qꝛ deo non placeat. Et pro Aplīca ſn̄ia. Cuius vult miſeret̄ et quem vult indurat. Vel (quod tantūdem eſt) non miſeret̄. Concludūt ergo (⁊ quidē mgr̄o nūcupatim in eorū ſn̄iam tracto) ꝙ ſicut deus quos voluit: ab eterno predeſtinauit: et nō ꝓpter merita aliqua futura Ita quos voluit ab eterno reprobauit. nō ꝓpter eorūꝫ demerita futura. Vnde conſequēs ſit: verū eſſe. Premiſſum etiā articulū. Nullū ſcꝫ reprobari ob aliquē gr̄e obicem ꝓ̄uiſum. qualē contrarie opinionis aſſertores aſtruxiſſe precedenti capite reuidentur.

Auguſtinus in enchiridi.

Mgr̄. xl. diſ. primi.

Caput Quintum

Qꝫ tametſi eorūdem nulla extet cauſa meritoria iuſtitie: & condignitatis. Non tamen infitiandū: quin illorum ratio. quedam ſit cōgruitatis: & decentie: ſicqꝫ media quedam ſit inter vtraſqꝫ predictas: via deligenda.

S Ed quando etiā: hec: ſecundo loco (inprimis quo ad reprobatos ſiue preſcitos) recenſita ſn̄ia: ꝓ rei ſublimitate: intellectu difficilior: ac ꝓ dicendi ſc-

mate rigidioꝛ:triſtioꝛq; appareat: q̄ꝫ a q̄buſlibet(potiſſi-
mū ruſtica plebe)vel abſq; erroꝛe intelligi:vel hoꝛroꝛe au
diri poſſit: vti argumentū nobis haud obſcurū exhibent:
obiecte ille ſedecim(in calce ſb̄nectende) pelagianoꝝ ꝓpo
ſitiones:quibus diuū Auguſtinū hereſeos coarguere. fal-
ſo nixi ſūt pelagiani:perinde ac heipſe ex Auguſtini v̄bis
et ſentētia(vbi de p̄deſtinatiōe:et gr̄a:ſublimiꝰ(q̄ꝫ a quo-
uis ebetioꝛi intelligi pōt)diſſeruit:decerpte ſint:atq; illic
deſcripte offendantur.Satiſq; etiā ꝯiectabile exiſtat:pa-
uidis nō parū icuti terroꝛis ac deſperatiōis:dū ante:mū
di ꝯſtitutionē:nuda dei volūtate:nullo ꝯmerito:de eis in
ſtitū audiāt.hos vel in infera mergi reꝓbatos:vel celos ꝯ
ſcendere p̄deſtinatos.et id quidez lege adeo fixa:a ſeculiſ-
q; diffinita ſententia:vt nulla nec prece nec precio: ꝯſilio
aut opera:inuertere illud poſſint:aut euitare.Quādo eti
am durioꝛ hec ſentētia exiſtat:atq; truculētioꝛ:q̄ꝫ ad pie-
tiſſimū creatoꝛē:vel vas fragile: teſtaceū(hominē)attine
re videtur.et nūcupatim ad repꝛobatos:quibꝫ:quo mō nō
cruentū:exitialeq; videbitur:ꝓuſq̄ꝫ mali quitpiā egiſſēt:
aut agere potuerint:a ſec̄lis:de eiſdem cōſtitutū eſſe: quo
hiehennā ſubeant:nil tale ꝯmeriti q̄ꝫ tūuis eoꝛū nō nulli
ſcōm pꝛeſentem iuſtitiā:penetrarint celos:⁊(dū vita ma-
neret)condiderint inter nubila caput.Quando inquā(vt
iterū atq; iterū dicatur)hoc ſe mō habeat:vt ſecūdi oꝛdi-
nis opinātiū:ſentētia:intellectu exiſtat difficilioꝛ:pꝛimo-
rū vero(repꝛobationis p̄deſtinatiōiſq; cauſas: boni vſus
aut meritoꝝ p̄ſciētiā aſtruētiū)ī pelagianā hereſim(gra-
tiā pꝛo meritis donari aſſerentē)videat̄ ꝓpenſioꝛ:q̄ꝫ Pau
li perferre poſſit epiſtola: qua ſcripſit.deū in nobis opera-
ri et velle ⁊ perficere: pꝛo bona volūtate.ideo cū vtriſq; ſē
tentijs diſcriminatis:et ad vnguē(vti cōfieri potuit)p̄dic
tis dicendi de p̄deſtinatione modis exaīatis:ſatis illuxe
rit.hāc debito laxioꝛē:q̄ꝫ ſe apoſtolice q̄dret exclamationi
iſtam vero(etſi verā)tamē iuſto arctioꝛē:vel ſaltem intel-

Propoſitio-
nes ꝯ Augu-
ſtin. obiecte.

lectu(q̄ꝫ par' ſit rudi plebecule)difficiliozem. Cōſulto qui
dam ſe comperiſſe iactant: tertiam quandā inter vtraſqꝫ
et ſentiēdi: et pꝛedicandi: de p̄deſtinatione: viā. qua(citra
pꝛedictoꝛū interturbationē)perhibeatur: optimus maxi-
mus: in pꝛedeſtinando et repꝛobando: et ſi nō habuerit cau
ſas iuſtitie: condigni: et meritoꝛias: habuerit tamē(vti et
nunq̄ꝫ illi deerint)rationes cōgruitatis et decentie. et id
ne quidem inerter ſed gnauiter. nempe tametſi: omnibus
ex vna maſſa editis: ac filijs ire pꝛognatis: iuſte: penaꝫ in-
fligere poſſit deus eternā: pꝛeſcireve in hiehennam: dum
ſubtracta(ſed neqꝫ hoc quidem īiuſte)gratia: lapſi in cul
pam: comererentur penam. tamen cū pientiſſimo illi(q̄ꝫ-
tum vis iuſto)miſereri peculiare ſit: miſericoꝛdiaqꝫ eius
ſuper omnia opera: decere eundem: congruereqꝫ illi: vt ne
dum pꝛeſciendo agat: quod iuſtitia exigat: poſſitqꝫ poten
tia: ſed quid perferre valeat: quidue moꝛtalium congruat
imbecillitati et deficientie. ac per hoc: tametſi(vt diximꝰ)
nulla obſiſtente iniquitate: nudo ſuo placito: nullaqꝫ cau
ſa: ſed ſola ſua voluntate: his electis: p̄deſtinatiſqꝫ ad glo
riam: alios poſſit pꝛeſcire: repꝛobatos in hiehennā: vt hec
ſecundo loco. authoꝛe diuo Auguſtino. complecti videtur
ſententia. Tamen confidendū pꝛoꝛſus: ac fidenter credē-
dum: hanc diuinam voluntatem: vti in rebus alijs: ita in
inſcrutabilibus iſtis: pꝛedeſtinationis repꝛobationiſqꝫ ar
chanis: congruitatis et decentie: nequaq̄ꝫ ab ſe relegauiſ
ſe rationes. quo ſic: nedum: que iuſta ſunt: et que iuſte in-
fligere poſſit: ſed que bonitati eius congruant: queqꝫ vel
etiam clementiſſimum creatoꝛeꝫ: erga fragile ſui plaſma
deceat: illa ipſa in repꝛobando a ſeculis non poſthabuerit
ac per hoc tametſi non extet condignitatis: meritoꝛia iu-
ſtitieqꝫ cauſa citanda: cur hoc pꝛedeſtinato: ille repꝛobet.
Augustinus super iohez. Auguſtino dicēte. Cur hunc trahat: hunc non trahat: no-
li velle diiudicare ſi nolis errare. nequaq̄ꝫ tamen hoc ipſo
abnuitur: quin reſtet adhuc ꝯgruitatis decētieqꝫ ratio: et

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112366-p0028-2

Qui omnia ſapienter inſtituens: attingit omnia fortiter ⁊ cuncta diſponit ſuauiter. Et vt res exemplo clareſcat. Si de his ipſis queratur rationibus vtpote cur hunc: alio reprobato: deus velit iuſtificare. reſpondebit (diuus ille Bonauentura) ad miſericordie oſtenſionem: cūq; rurſus queretur. cur non potius omnes: beneplaciti velit voluntate iuſtificare. reſpōdet ille ipſe: fieri id: ꝑ iuſtitie diuine oſtēſione: accerſito Auguſtini teſtimonio: dum ait. ſi remanerent omnes in pena: nō appareret miſericordis gratia: redimentis: ſi vero omnes: transferrerētur de tenebris ad lucem: in nullo (inquit) ſeueritas appareret vltionis: in qua propterea plures: q̄ȝ in illa ſunt: vt ſic appareat: quid omnibus debeatur. Quibus reſponſis: quis nō cernit: etſi diuine predeſtinationis reprobationiſq; non extent citāde rationes cauſales ſine meritorie: reddendas tamen (etiā Auguſtini cōuiuentia) congruitatis et decentie rationes ſed has dūtaxat genericas ac vniuerſales. quas preter ſi ſpeciatim latius diſquiratur. cur (ſimilibus duobus prepoſitis (hunc: alij preelegerit iuſtificandum. dicendū rurſus: non de eſſe quidem congruitatis et decentie: diſparis huius electionis: rationes: verum quum he multipharīā plurimeq; erga: eiuſmodi prepoſitos ſimiles: obtingere poſſint. mirū non eſt: cur nobis (qui ex rebus cognitionē accipientes hiſq; ignoratis: etiam: que hinc dinoſci debēt ignota tenem⁹), et he quoq; ignoratiſſime ſint rōes: q̄ nō niſi: vel diuinis reuelatiōib;: vel ex p̄poſitoꝝ ſimiliū cōditionib;: q̄s ſolus de⁹ intus et in cute nouit: agnoſcende exiſtāt. Auguſt. perhibēte. Nā ſicut nemo ſcit hoīm: que ſunt hōis: niſi ſpūs qui eſt in ip̄o: ita que dei ſūt: nemo ſcit niſi ſpiritus dei: proinde (adijciens) ſi ſcire non datur: quod ſupra nos eſt nec id etiam a noſtra puſillanimitate qneratur. Verum tamen nequaq̄ȝ: ob ea ꝙ ignote nobis extent perinde ac nulle exiſtant rationes infitiande ſunt. ſed potius: ſuper hoc queſito: ignorantiam audenter confeſſi:

Bonauentura diſt. q̄dragesīa. p̄mi.

Aug⁹ in d p̄deſtinatione

Auguſ. hyponoſtichon li. ſexto.

certo certius credamus: aſtruamuſqꝫ: neqꝫ diſparis illiꝰ
diuine electiōis: inter cōſimiles: deo optio defuiſſe cōgrui-
Auguſtinus ſexto hypo. — tatis et decētie rationes: adſtipulāte Auguſtino dum ait.
Ego aūt dico: quia quicquid deus agit: miſericorditer: iu-
ſte: ſancteqꝫ facit: quia ipſe ſolus preſciendo ſit: quod hō
neſciendo neſcit. Quas quidē rationes cū ob humilitatē
timorēqꝫ: erga tremendū iudicē iugiter cōcipiendū: diuꝰ
ille Paulus expeditiores nobis iudicarit ignoratas: qꝫ
ad tumorē ſuperbie agnoſcēdas. noluit ille (quas neqꝫ ip
ſe reuelatas exceperit: nec vt exciperet: efflagitauit) mor-
talibus reuelare. ſed in argumentū: hūane imbecillitatis
ſuper his queſitꝰ: potius exclamare. O altitudo (inquiens)
diuitiaꝝ ſapientie et ſcientie dei: qꝫ incōprehenſibilia ſūt
iuditia eius: et inueſtigabiles vie eius: liquido inſinuans
nō deeſſe: in p̄deſtinationis munere rationes cōgruitatis
et decētie: in vniuerſali quidē notas: in ſpeciali vero neqꝫ
Auguſ. hypo — dem requirendas. Auguſtino iteruꝫ aſtipulante. dum ait
noſtichon li. — Quia ſi ſcrutari voluerimus ſecretū dei: quod iuſtitie ipi
ſexto. — us ſolius notū eſt: cōprehendere nō valemus: ⁊ implet in
nobis: quod ſcriptū eſt: defecerūt ſcrutātes ſcrutinio: in ex
preſſā indicinā: quia ſuper has de p̄deſtinatiōis cauſalita
te: inter recenſitas: geminas: veluti extremas cōtrariaſqꝫ
ſententias: vna quedam ſit media cōſtituenda: qua citra
vtriuſqꝫ interturbationē: inter equales ratio iuſta: ⁊ intel
ligibilis: nulliuſqꝫ ſanctoꝝ authoritati: aduerſa deprehē-
di dicatur: cur hoc relicto: iſte preeligatur: abſqꝫ vicꝫ Augu-
ſtiniane ſublimis ſententie contradictione: aut nimiū in
alterā partē (eorū qui vel meritorū vel vſus liberi arbitrij
vel obicis: preſcientiā cauſantur) conceſſione. perhibētes
ſcꝫ cū Auguſtinianis: nudā dei voluntatē p̄deſtinationis
reprobationiſqꝫ cauſas: per om̄is cauſe meritorie iuſtitie
et condigni: reiectionē: nequaqꝫ vero per cōgruitatis ⁊ de
centie rationis excluſionē: cū alijs etiā rationes nectētes
quas diximus cōgruitatis et decētie. verū dū has nō niſi

vniuerſaliter cognitas perhibuimus: in ſpeciali aũt igno
tiſſimas: ⁊ ne quidez ſcrutandas: ab eiſdẽ rurſus deficimꝰ
ꝙ̃to illi: nuncupatim bonũ arbitrij vſum: vel obicis preſci
entiam: aſtruxerint: p̄deſtinatiõis et repbationis ratione͂
cauſalem. Tametſi etiã neqꝫ abnuere penitus poſſimus
quo minus: vel inter cõgruitatis decẽtieqꝫ cauſas: hec ip
ſa (vtpote: vel boni vel mali arbitrij vſus vel obicis p̄ſcien
tia) poſſit forſan penes deũ optimũ inter reliquas p̄deſti
nationis rationes: etiã cauſa cenſeri. his cũctis altioribꝫ
difficilioribuſqꝫ exiſtẽtibus: ꝙ̃ a nobis: vel inquiri vel de-
prehendi poſſit. dicente Auguſtino. In eo ergo: ꝙ alijs
eam dat (gratiam putat) alijs non dat: cur nolunt canta-
re domino miſericordiam et iuditium. cur autẽ illis poti
uſ ꝙ̃ illis detur? quis cognouit ſenſũ domini? [illegible] vis inſcru
tabilia ſcrutari valeat? quis inueſtigabilia inueſtigare? ⁊
rurſus. ſed quare illos potius ꝙ̃ illos: iterũ atqꝫ iterũ di-
cimus: nec nos piget. O homo: tu qui es? qui reſpondeas
deo? inſcrutabilia ſunt iuditia eius et inueſtigabiles vie
eius. et ad hoc adijcimus altiora te ne queſieris: et fortio-
ra te ne ſcrutatus fueris: ⁊ cetera id genus plurima: quibꝫ
aperte (id quod crebrius diximus) Auguſtinus inſinuat.
videlicet tametſi nullũ deus: niſi diuino placito: volunta
teqꝫ aut predeſtinet aut reprobet: per omnis meritorie iu
ſtitialiſqꝫ cauſe abactionem: nequaꝙ̃ tame͂ deſint cõgrui
tatis et decentie rationes ꝙ̃tũuis he nobis occulte et ne
quidem inquirende ob humiliorem in lege dei meditatio
nem: et quotidianam tremendi iuditij expectatione͂. quo
ſic tandem: vel Auguſtini inſtituto: ab extremis iſtis dua
bus recenſitis ſententijs: vna videlicet: etſi veriori: tamez
rudi popello duriori: alteraqꝫ debito largiori: ac per hoc
diui Pauli exclamationi: abſimiliori: in mediam rectius
conceſſerimus (in hoc diſceptatiõis genere) viam. ſentie͂-
dum ac (vbi liceat et expediat) populo predicãdũ: arbitra
ti. agat ille duntaxat: quod chriſtianũ deceat: quod fidei

Augꝰ in ð p̄-
deſtinatione
ſanctorum.

Intẽtio toti
us capitis ſũ
maria.

candidato ꝯgruat: hoc equidē facto (quod tñ non niſi deo admonente faciet) tū credat: intrepideq; confidat: in deo moram non fore nec fuiſſe quidem vllam: quin quod piē entiſſimum deceat conditorē: quodq; reparatori cōgruat et glorificatori munificētiſſimo: illud ſit in quēpiam: mādatis dei pro viribus obſequentem: benigniter: liberaliter q; collaturus: contuliſſeq; a ſeculis: dum citra cuiuſcūq; vel violentiam: vel iniuriam: malis reprobatis: bonos mi ſericorditer deſtinauerit ad gloriam.

Caput Sextum.

An ad vulgus īperitū: ſint hec de p̄deſtinatiōe re probatiōeq; ꝓmiſcue predicāda: an potius ob au ditorū imperitā imbecillitatē id poſthabendum.

Aug. in li. de p̄deſtinatione ſanctorum.

Quando aūt hanc ſcribēdi prouintiam: potiſſimū: hac de cauſa: ſuſcepimus. vti orta pridem (de qua in capite) contionantium diſceptatio: tolleretur: vulgus deſperandi: aut ſegnius agendi errore leuaretur. viſo: illi exitiale: duriuſq;: q̄ ſi quiſpiam reprobatus exiſtat: q̄tumuis illud nullo ſuo fiat cōmerito: verum nudo dei placito (cui reſiſti non poſſit) debeat nihilominus: in hiehennam concedere: etiam ſi ſcaput eius nubes: dum viueret: tetigerit. aut intra ſidera celi collocauerit nidum. Quando: inquā: huius tollendi erroris gratia: potiſſimū hanc ſuſcepimus prouintiā: quod maxime nos aſſequi cō fidimus: ſi prouido vſi conſilio: nec laxe nimis: nec debito arctius: hanc materiam populo inculcauerimus. iccirco diſcriminato precedenter: quo nam pacto: cauſe p̄deſtina tionis reprobationiſq; abnuende: ac quo modo rationes congruitatis et decentie nihilominus: diuino placito vo luntatiq; in p̄deſtinando reprobandoq; aſcribēde. diſqui rendum hoc loco reſtat. Sint ne ad vulgus promiſcuum eiuſmodi de predeſtinatione reprobationeq; predicanda.

ad vulgus

An potius maioris declinandi erroris gratia(vbi minus
comode:digeſteqꝫ dicantur)ob materie ſublimitatem:au
ditorūqꝫ in intelligendo imbecillitatem :ab inuulgando
promiſcue temperandum.in quo profecto diſſoluēdo pro-
blemate:in geminas rurſum partes ꝯceſſiſſe reperimus :
eos qui hanc nonnunq̄ꝫ theoricam verſarunt. arbitrātur
equidem quidā:omnino a tali:ad vulgus predicanda:ſb-
tili magiſq̄ꝫ neceſſaria:doctrina deſiſtendum.Tū ꝙ Gre
gorius dicat:qui in ſacro eloquio: iam alta intelligit:ſub-
limes ſenſus:coram non capientibus:per ſilentiuz tegat.
ne per ſcandalū interius:aut fidelem paruulū aut infide-
lem:qui credere potuiſſet interimat. adſtipulante etiā di
uo Auguſtino.dum et is inquit.Eſſe quedam : que in ſua
non intelligantur natura : aut vix intelligantur q̄ꝫtūlibꝫ
dicentis pleniſſime verſentur eloquio:que in populi audi
entia:vel raro:vel ſi quid vrget:vel nunq̄ꝫ omnino ſint ad
mittēda:at ex eorum numero: hanc de p̄deſtinatione re
ꝓbatiōeqꝫ extare materiā :et ſi alia pluria:id tn̄ vel maxi
me indicant:ꝙ tametſi diuus Auguſtinus ſuper hac:cōp
te:comode:copioſeqꝫ et luculenter: ſcripſiſſet. inuenti ta-
men ſunt qui(vti diximus)accepta potius q̄ꝫ data occaſi
one:eo inſolētie venerint :vt cribratis eiuſdem(in hoc de
gratia liberoqꝫ arbitrio: predeſtinationiſqꝫ et reꝓbatiōis
problemate)Auguſtini ſcriptis: immanes ſacrilegaſqꝫ et
execroſas ſe offendiſſe iactauerint:propoſitiones:quas il-
le tametſi:obiectas:adeo explicauerit:exuerit:compſerit:
vt nihil:niſi quod a ꝓprime katholicū eſt:illic e ſuo depre-
hendatur:conſequi tamen non potuit:vt errati non vehe
mentiſſime a pelagianis calūniaretur.Quod quāq̄ꝫ e di-
uerſo ſe habeat:tamē argumentum vtcūqꝫ prebet : ſatius
ab eiuſmodi difficiliū theorematū inuulgatione temperā
dum:q̄ꝫ ea extra neceſſitatē:quātalibet luce ad imperituꝫ
vulgus promulgandū.preſertim: cuꝫ nūq̄ꝫ aut rariſſime:
eiuſmodi auditores:in contione inueniantur:quibꝫ:etiaꝫ

Diuꝰ Grego
riꝰ ſuper Ex-
odū capi.21.

Auguſtinus
q̄rto d̄ doctri
na criſtiana.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112366-p0033-9

ſi modeſtiſſime: hec archana recenſeantur: illi non magis
erroris et ambiguitatis ſcopulis illidantur: ꝙ audiendo
eruditiores reddāť. nexo: ꝙ nō tāti referat hec noſſe: quin
(vbi alioquin diuinis pareať mādatis) etiā his neſcitis:
ſalus adipiſcať. pari eo: de hac p̄deſtinationis reprobatio
niſqꝫ ſblimitate inuulgāda ſit nec ne ꝓblemate exiſtēte
quale olim: ſub arrianis de perſonaꝝ erat cōſubſtātialita
te: qđ pari lege. diuus Cōſtantinus veluti chriſtiano dog
mati minꝰ neceſſariū inuulgari vetuit: inuulgatūqꝫ eger
rime tulit: vt ſequentibꝫ inſinuauit. dū ad lineam ſcripſit
hoc itaqꝫ: neqꝫ reqrere dignū eſt: neqꝫ de talibꝫ rn̄dere que
rētibꝫ. hmōi em̄ queſtiōes: que non legis cuiuſdam nc̄ita
te ꝓponūtur: inutilis vacatiōis tēpus exquirūt: ⁊ licꝫ cau
ſa cuiuſdā naturalis exercitij fiat tn̄ debemꝰ eas: intra ſe
ſū claudere: ⁊ nō ꝓmpte in publica contiabula deportare
nec oīm oculis incōſulte ꝯmittere. quantꝰ eſt em̄ (adijcit)
vnuſqſqꝫ hoꝝ: vt poſſit ita magnarū rerū: ⁊ valde difficili
um: ꝟtutē: aut ad perfectm̄ inſpicere: aut interp̄tari digne
aut ſi qs hoc facere: difficillie tn̄: poſſit: q̄nte parti ppli ſua
debit. his (Cōſtātinꝰ iperator) īſinuat: ſatius et has de cō
ſbſtātialitate p̄deſtinatiōeqꝫ q̄ſtiones occulere: ꝙ ad vul
gus ꝓmiſcuū ſpargere. qđ et nos experimēto: in hac ip̄a: p̄
dicatorū de q̄ loqmur diſceptatione: dep̄hendimꝰ. eouſqꝫ
erroꝝ tn̄ ppl'm euectū offendētes vt publica iactaret voce
per auras: amodo illis: nec orādū: nec ieiunijs: aut ele mo
ſinis īdulgēdū: fruſtra ei id fieri: de eis iā a ſecl'is ꝯſtituto
vti vl' celos ꝯſcēdāt: p̄deſtinati: vl' ad orcū mittāť preſciti
nec id quidē dūtaxat veꝝ dū diuerſā cōtionatoꝝ ſniaꝫ: q̄ſ
qꝫ auditorū (vt aſſiticbať) tueri vult atꝫ defēdere: ab voce:
ad arma deueniť: ⁊ niſi pietate ꝯuis: ⁊ meritis vir qdā: tū
cōſcenſo ſugeſto media quadā illos via incedere: docuiſſet
ſeuire animis: nō ceſſauiſſet ignobile vulgus. ꝙto ergo ſa
tius arbitrādū: ab hmōi: ſublimi re: in ambiguū ſpargēda
temperandū ꝙ ſub auras audatius vulgandum.

Caput Septimum.

Q; e regione nō ſit a p̄dicando de p̄deſtinatione:
& p̄ſcientia tēperandū. imo potius Auguſtini in
ſtitutis ac iuſſu publice ī ecl'ie cōuētu p̄dicandū.

S Ed predictis minime aīaduerſis: non deſunt: e re
gione alij. qui aſtruāt penitus nō eſſe: ab hac iuul
ganda p̄deſtinatiōis reprobationiſq; ſublimitate
temperanduz. Quin potius diui Augſtini inſtitutione et
iuſſu publice in ecleſie cōuentu: de hac predicandū. Idq;
eo magis. q̄ diuus ipſe Auguſtinus: quibuſdā: hanc illam
taciturnitatē: ob erroris metū: perſuadentibus: cōtrariuz
ſuaſit et precepit: et quidē nūcupatim: in hec verba. Sed Aug⁹ d̄ bono
aiūt (vt ſcribitis) neminē poſſe correctionis ſtimulis exci perſeuerātie
tari: ſi dicatur: in conuentu ecleſie: audientib⁹ multis. ita capite 15.
ſe habet de p̄deſtinatiō. diffinita ſententia: volūtatis dei
vt alij ex vobis de infidelitate: accepta obediendi volūta-
te: veneritis ad fidez: vel accepta perſeuerātia maneatis ī
fide. Ceteri vero: qui in peccatorū delectatione remorami
ni. ideo nō dū ſurrexiſtis: quia ne dum vos adiutoriū gr̄e
miſerētis erexit. verū tamē ſi qui eſtis: ne dū vocati: quos
gratia ſua predeſtinauerit eligendos: accipietis eandem
gratiā: qua velitis ⁊ ſitis electi. et ſi qui obedietis: ſi prede
ſtinati eſtis reijciendi: ſubtrahentur obediedi vires vt obe
dire ceſſetis. Iſta cū dicunt: ita nos a cōfitenda gratia: q̄
nō ſcd̄m merita noſtra detur: ⁊ a cōfitenda ſcd̄m eam pre-
deſtinatione ſanctorū deterrere nō debēt. Sicut nō deter
remini a cōfitenda p̄ſcientia dei: ſi quis de illo p̄plō ſic lo-
quatur et dicat. Siue nunc recte viuatis: ſiue nō recte: ta
les vos eritis poſtea: quales vos deus futuros eſſe p̄ſciuit
vel boni ſi bonos: vel mali ſi malos. Nunquid em̄ (adijcit
Auguſtinus) ſi hoc audito: nōnulli in torporē ſegnitiez;q; Aug⁹ li. d̄ bo
vertātur: ⁊ a labore p̄cliues ad libidinē: poſt ↄcupiſcētias no perſeue.

ſuas eant: ꝓpterea de preſcientia dei falſū putandū eſt eſſe quod dictū eſt: nonne ſi deus illos bonos futuros eſſe preſciuit: boni erūt: in quantalibet nūc malignitate verſent̄. ſi aūt malos: mali erūt: in quātalibet nūc bonitate cernāt̄ nunquid (ſbijciens) ergo ꝓpter hmōi cauſas: que de pſcia dei vera dicūtur: vel neganda vl' tacēda ſūt: tūc ſcꝫ: quādo ſi nō dicant̄: in alios itur errores. perinde dicat diuus Auguſtinus. neqꝫ vbi tacendo error ingrueret: ab inuulgando tēperandū. quod iuſequenter latius ediſſerēs ſbnectit

Augꝰ ꝺ bono perſeue. c. 20. Quāobrē (inqens) ſi ⁊ apl'i et doctores eccl'ie: q̄ eis ſucceſſerūt: eoſqꝫ imitati ſūt: vtrūqꝫ faciebāt: id ē: ⁊ dei grāꝫ q̄ non ſcdm merita nr̄a datur: ꝓaciter pdicabāt: et piā obediētiā pceptis ſalutaribꝫ inſtruebāt: quid eſt: qꝛ iuncta violentia ꝓitatis: recte ſe iſti nr̄i dicere exiſtimāt. et ſi verū eſt: quod de pdeſtinatiōe dicitur: nō eſt tamē populis predicanduꝫ predicandū eſt ꝓrſum: vt qui habet aures audiēdi audiat ⁊c. Quibꝫ ſatis ſuperqꝫ liq̄re arbitrant̄ etiā Auguſti. ſniā: de pdeſtinatiōe paſſim: ac vndiquaqꝫ eſſe: nullius vl' erramēti vel ſcandali capta curataqꝫ occaſione: pdicandū. cū

Augꝰ li. ꝺ bono perſeuerātie ca. 16 ille veluti lege ꝯſtituerit. Qꝛ quotiēs ita res ſe habet: vt fiat peior nobis eam dicentibꝫ: ille qui capere nō poteſt: nobis aūt tacentibꝫ: ille qui poteſt: dicendū magis verū eſſe: vt qui poteſt capere capiat: qꝫ tacēdū: vt nō ſolū id ambo nō capiāt: verꝫ etiā: q̄ eſt intelligentior ipſe fit peior: qui ſi audiret: ⁊ caperet: per illū etiā plures diſcerēt. predicāda ergo ē: iſtoꝝ ſniā: vulgo pdeſtinationis repbationiſqꝫ (ita vt eſt) qꝫtūuis dura intellectuqꝫ difficilis: definitio cōtra precedentis capitis inducta monumenta.

Caput Octauum.

Quo nā ſcemate: q̄bus verbis: quoue moderamie ſit hec pdeſtinatiōis repbatiōiſqꝫ difficultas Auguſtini inſtituto: in vulgus declamanda.

A T qui:nedū diuus Auguſtinus. ad vulgus contio
nandā materiā p̄deſtinationis diffiniuit:ſed etiā
qua modeſtia: quo ꝟboꝝ ſcemate:id comodius fie
ret exemplis preſcripſit atq; erudiuit. proſpero hilarioq;
ep̄is ſuper hmōi problemate ſit ne p̄dicanda p̄deſtinatio
ambigentibus reſpōdens in hec ꝟba. Quāuis ergo (inqui — Aug⁹ d̄ bono
ens) ita ſe habeat de p̄deſtinatiōe definita ſentētia volū- perſeuerātie
tatis dei: vt alij ex infidelitate accepta volūtate obediēdi capite 22.
cōuertantur ad fidē vel perſeuerēt in fide. ceteri vero: qui
in pctōꝝ dānabiliū delectatione morātur ſi ꝛ ipſi p̄deſti-
nati ſunt. ideo nō duz ſurrexerūt: q2 nō dū eos adiutoriuz
miſerentis gratie erexit. ſi qui em̄ nōdū ſūt vocati: quos
gr̄a ſua p̄deſtinauit eligēdos accipiēt eandē gr̄az: qua ele
cti velint eſſe: et ſint. ſi qui aūt obediūt: ſed in regnū ei⁹ et
gl'az p̄deſtinati nō ſunt: tēporales ſūt: nec vſq; in finez in
eadē obediētia permanebunt. Quānis ergo: hec vera ſint
(inquit Auguſt.) nō tū (ſubicit) iſto modo dicenda ſūt au-
dientibus multis: vt ſmo ad eos ↄuertatur. ſed modo iſto
Ita vicz ſe habere de p̄deſtinatiōe: definitā ſentētiā volū
tatis dei: vt ex infidelitate venientes ad fidē accepta volū
tate obediendi: et accepta perſeuerantia maneatis in fide
Siqui aūt adhuc in pctōꝝ damnabiliū delectatione re-
moramini: appꝑhēdite ſaluberrimā diſciplinā. quod tū cū
feceritis: nolite extolli: q̄ſi de operib⁹ vr̄is: aut gloriari: q̄ſi
hoc nō acceperitis: deus em̄ eſt: qui operatur in vobis vel
le ꝛ perficere: ꝛ operari: ꝓ bona volūtate: et a dn̄o greſſ⁹ vr̄i
dirigant̄: vt eius viā velitis: ꝓ ipō aūt curſu vr̄o bono rec
toq;: cōdiſcite vos ad p̄deſtinatiōez diuine gr̄e pertinere.
hec ſūt Auguſt. ꝑmo loco ꝟba: quib⁹: quo mō eloquēda ſūt
ſuper quib⁹ ambigit̄: explicat. ſubnectens nihilominus ꝛ — Eod̄ cap. 22.
hinc ꝓ alteri⁹ quoq; ꝓpōis declamāde ſcemate: eloquēdi-
q; tipo: ad lineā ꝟba iſta. rurſ⁹ ꝛ ſi q̄ ſūt nōdū vocati: ꝓ eis
vt vocēt̄: orem⁹. fortaſſ̄ ei: ſic p̄deſtinati ſūt vt nr̄is orōib⁹
ↄcedāt̄: ꝛ accipiāt eādez gr̄az: q̄ velint: atq; efficiāt̄ electi.

Et inſuper tertiã quoq; explicaturus particulaꝫ:ſubicit.
Eod cap.22 Si qui aũt(inquiens)obediunt:ſed in regnũ eius ⁊ glori
am predeſtinati non ſũt:tẽporales ſũt;: nec vſq; in finem
in eadem obedientia manebunt. nexo tamẽ hãc de plano
ita vt iacet:non eſſe p̄dicandã.ſed potius in tertia perſõa
loquendũ. Inquiens Mõne et verius eadẽ res et cõgruẽ-
tius dicitur:q̄ vt non ipſis tantũ malũ: tanq; optare vi-
deamur:ſed de alijs referre:quod oderint. nec ad ſe exiſti-
mẽt pertinere:ſperãdo:orandoq; meliora. nectens latius
Illo aũt mõ:quo id dicendũ putãt eadẽ ſnĩa eiſdem pene
vbis:etiã de preſcientia dei:quã certe negare nõ poſſũt,p
Eod cap.22 nũtiari poteſt.vt dicatur.Et ſi qui obedietis:ſi p̄ſciti eſtis
reijciendi:obedire ceſſabitis.nempe(ſubijciens)hoc veriſſi
mũ eſt:ita ſane:ſꝫ imꝓbiſſimũ:ĩportuniſſimũ :incõgruen-
tiſſimũ:nõ falſo eloq̃o:ſꝫ non ſalubriter valitudini hũane
infirmitatis oppoſito.nedũ q̃ Auguſtinꝰ vt p̄deſtinatio p̄
dicaretur iuſſit: ſed quo etiã mõ comodius p̄dicaret̃ inſti
tuit:quoꝝ ꝓmũ aploꝝ exemplo iubẽdũ putat. ſcõm vulgi
Augꝰ li. d bo no perſeuerã tie ca.14 caritas ſuaſit.ait em̄.vtilitati predicatiõis: neq̄q; aduer
ſã cenſeri predeſtinatiõis definitionẽ.Tũ q doctor gẽtiũ
in fide ⁊ vitate predeſtinationẽ totiẽs ꝯmẽdauit:et tamẽ
verbum dei predicare non deſtitit.ſcripſit ille quia deus ẽ
qui operatur in nobis et velle et operari pro bona volũta
te ſua:et tamen hortari nõ deſijt:vt que deo placeãt:ope-
Johis 14. remur:ait criſtus.Creditis in deũ et in me credite.nec ta-
men falſa eſt eius ſententia:nec vana definitio.vbi ait. ne
Johis ſexto mo venit ad me:id eſt nemo credit in me: niſi fuerit ei da-
tum a patre meo.nequaq; ergo concludit idem Aurelius
nec predicationi:nec preceptioni:exhortationi: correctio-
niq;(que omnia freqnẽtat ſacra ſcriptura) exiſtimãda eſt
inutilis eſſe predeſtinationis definitio.non eſt ergo inter
mittenda:ſed iuſto moderamine populo:inuulganda.

Caput Nonum.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112366-p0038-7

De predeſtinatiōe predicandū

Qꝫ ſicut in predeſtinationis:reprobationiſqꝫ cau
ſis reddendis:ita in eiſdem etiam ad vulgus cōtio
nandis : media quadam via inter extremas cauti
us extet incedendum.

VErum:cum nos precedenter: in diſſoluendo ꝓble-
mate.cauſe ne quedā aut rationes diſquirende eſ-
ſent:cur deus hoc reprobato:hunc predeſtinet: an
nuda illud volūtate beneplacitoqꝫ egerit:nullius nec cau
ſe:nec rationis:habita conſideratione : id obſeruauerimꝰ
vt recēſitis vtriuſqꝫ ſētētijs:ab eiſdē:citra cuiuſpiaꝫ inter-
turbationē:veluti extremis:in mediā quandā ꝯceſſerimꝰ
viā.Cū ꝑmis:vicꝫ arbitrij:vel obicis p̄ſcientiā:cauſā aſtru
entibꝫ:aliquod quidē ratiōis loco: in vniuerſali quidē no-
tū:in particulari vero(nō preuiſū arbitrij vſū vel obicis in
uentionē nūcupatim vt illi)ſed quiddā tn̄ cōgrui decētis
qꝫ:ſed illud ignoratiſſimū ⁊ ne quidē a nobis diſquirēduꝫ
aſſerentes.cū ſecundis vero:nudā dei volūtatē ⁊ benepla-
citū hmōi p̄deſtinationis reprobationiſqꝫ cauſā aſtruēti-
bus:iuſtitie q̄deꝫ ⁊ meritoriā:cōdignitatiſqꝫ cauſas :nega
uerimꝰ.cōgruitatis ꝓ decētieqꝫ ratiōibꝫ:quibus deꝰ nū-
q̄ꝫ vacat:inherendū aſtruxerimꝰ: quo ſic nec ab auguſtia-
na nos deficeremꝰ vera:ſed ſblimi volūtatis diuine:ꝑ cau
ſa:aſſignatione.nec ad alios ꝯcedētes:plus debito:⁊ ſi nō
re ipſa:tn̄ ſpecie quadā:pelagiane(nimiū nature tribuen
ti)videamur arridere:erronee opinationi.cū inq̄ꝫ:in ꝑmo
de cauſis predeſtinationis reprobationiſqꝫ diſq̄rendis ꝓ-
blemate media inceſſerimꝰ via:reſqꝫ:nequeūt melius ſoli
diuſqꝫ explicari:q̄ꝫ vbi a cauſis ipſis:exꝑmēdi modus de-
ſumitur atqꝫ mutuat̄. Cōſētaneū certe arbitramur vt et in
p̄dicandi mō: quo ad vulgus p̄deſtinatiōis reꝓbatiōiſqꝫ
materia vulget̄:media q̄dā: inter vtraſqꝫ ſniās(quibꝫ hic
quidē p̄dicari vetuit:ille aūt ꝓpenſius voluit et iuſſit)via
deligat̄: delectaqꝫ teneatur: Iſta vicꝫ: vti ſi res poſtulet:

D

nec vꝛgeat neceſſitas nō eſſe ad vulgus: de huius ſublimi
tate: p̄dicandū: vbi vero vel vtilitas ſuadeat: aut inuſtet
nec̄citas (vti dū pelagiana graſſabatur hereſis) tū eſſe neq̄
q̄ꝫ id poſthabēdū: ſed digeſte: meditateqꝫ ſub quodā velu‑
ti ſcemate preſtituto: ad imperitā etiā vulgi colluuiē cō‑
tionandū. dehoꝛtatur quippe a dicendo: ſuadetqꝫ tacitur
nitatē. idipſū ꝙ tāetſi diuus ille Aurelius luculentiſſime
digeſteqꝫ ac katholice: ꝯtra pelagianos diuerſiſqꝫ libꝛis (ad
hoc peculiariter deſtinatis) de hac p̄deſtinatiōis et repba
tionis: liberi arbitrij et gratie materia modū quo ſe cōpa‑
terentꝫ: ⁊ intelligendi: ⁊ ad vulgus declamādi: perſtrinxiſſꝫ
vt merito nullius ille calūnie patere debuiſſet. tñ inuenti
ſūt heretici: qui deſūptis ex ſblimitate rei: errādi argumē
tis: ex Auguſtini hac ſnīa: ſedecim partim ſacrilegas: par‑
tim plaſphemas: decerpſiſſe ſe iactant ꝓpōes: quas tñ ille
(vt in calce reuidetur) ita diſiecit: vt nulla erroꝛis nota in
urendus liquido cernatur: quale ſi: clariſſimo: doctiſſīo:
oīa terſe pollite: comode cōpteqꝫ ⁊ katholice digerēti: ediſ
ſerētiqꝫ tāetſi iniuria) obtigerint. quid mirū: ſi ad tacen
dū: q̄ꝫ loquēdū ſim⁹ in hac p̄deſtinatiōis ſblimitate (nos
balbi alioquin) ꝓpenſioꝛes: ne nobis incauti⁹ blaterātibꝫ:
vere obiectetur: qd̓ tāto ecleſie ſideri īuidēter: calūnioſeqꝫ
eſt aſſcriptū. maxīe cū et ipſe vbi ſuū p̄dicandi modū per‑
ſtrinxiſſꝫ: ⁊ quo moderamīe ad vulg⁹ cōtionādū: edixiſſꝫ:
tādē ob vulgi imperitā ebetudinē: deterioꝛa verit⁹: p̄ſcrip
tū ſuū ꝯcionādi ſcema (niſi quodā adauctario moderare‑
tur) ſemetipō velut inſuffitiētie accuſaturus: ſuperadijcit
Aug⁹ li. d̓ bo no perſeuerā tie capite 22. hec ad lineā v̓ba: illū etiā modū: quo vtēdū eſſe in p̄deſti‑
natiōis p̄dicatiōe: nos diximus: loq̄nti ad ꝑplm̄ nō exiſti
mo debere ſufficere: niſi hoc vl̓ hmōi: aliquod addat: vt di‑
cat vos itaqꝫ etiā ipā obediēdi perſeuerātiā (nā de ea ſer
monē texuit) a pr̄e luminū: a quo deſcēdit om̄e: datū opti‑
mū ſperare debetis: ⁊ quotidianis orōibꝫ poſcere: atꝫ hec
faciendo: ꝯfidere: non vos eſſe: a p̄deſtinatiōe ꝑpl̓i ei⁹ alie

ſed nõ niſi dũ exigit neceſſitas

nos qꝛ etiã hoc vt faciatis ipſe largitur. abſit aũt a vobis: ideo deſperare de vobis: qm̃ ſpem veſtrã: in ipſo habere iubemini: nõ in vobis. maledictus em̃ om̃is hõ: qui ſpẽ habet in hõie. et bonũ eſt cõfidere in dño: ꝛ beati omnes qui cõfidũt in eũ: et hãc ſpem tenẽtes: ſeruite dño in timoꝛe: ꝛ exultate ei cũ tremoꝛe: qm̃ de vita eterna: quam filijs pꝛomiſſiõis pꝛomiſit nõ mẽdax deus: ante tẽpoꝛa eterna nemo põt eſſe ſecurus: niſi cũ cõſumata fuerit iſta vita: que tẽptatio eſt ſuper terrã: ſꝫ faciet vos perſeuerare vſqꝫ in vite finẽ: cui quotidie dicimꝰ: ne nos inferas intẽtationem Cernis: lectoꝛ tot tãtaqꝫ tãti doctoꝛis ꝟba: quibꝫ: niſi quodã q̃ſi coꝛollario ꝑſcriptus: ab eo de pꝛedeſtinatiõe: declamãdi modus: ꝯdiatur: ꝯpleaturqꝫ: inſufficiẽtẽ: illũ: metipſe ꝯfitetur: q̃les aũt: quãtiue ex nr̃i eui declamatoꝛibꝫ ſũt qui vbi etiã ãuguſtinianũ hũc ꝑdicãdi modũ: inter cõtionãdũ: ſectẽtur: hoc coꝛrolariũ adijcere frugaliter poſſint: aut quot etiã ex vulgi colluuie offẽdes: q̇ id etiã eo ſenſu quo ab Auguſtino ꝯmemoꝛatũ eſt: ĩtelligãt: vt nõ magis perplexi reddãt̃: nõ ſatis ĩtelligẽdo q̃ꝫ ꝯpungãt̃ audiẽdo: q̃nto g̊ ſatius extat: ab hoc ſꝑblimi dicẽdi gn̄e tẽperãdũ: qꝫ in euẽtũ aleã iactãdã: verũ: ꝙ e regiõe: etiã ĩminẽte nccitate: nõ ſit ab inuulgãdo ſiſtẽdũ. ipa eiuſdẽ nobis diui Auguſtini auc̃tas ſuadꝫ: dũ peculiariter ad hoc deſtinato capitis q̃rtidecimi de bono perſeuerãtie titulo (ꝙ nõ ſit vtilitati ꝑdicatiõis: aduerſa ꝑdeſtinatiõis definitio) citato etiã adhoc Cipꝛani teſtimonio: pꝰ m̃lta ſubicit: nec ꝑdeſtinatõis igit̃ ꝑdicatõe: ĩpediẽda ẽ ꝑdicatio fidei perſeuerãtis ꝛ ꝓficiẽtis: vt qđ opoꝛteat: audiãt: ꝛ q̇bꝫ datũ ẽ: vt obediãt. nec rurſꝰ ꝑdicatõe fidei pꝛoficiẽtis ꝛ vſqꝫ ad vltimuꝫ permanẽtis: ĩpediẽda ẽ ꝑdicatio ꝑdeſtinatõis: vt q̇ fideliter ꝛ obediẽter viuit: nõ de ipa obediẽtia: tãqꝫ de ſuo nõ accepto bono extollat̃. Exploꝛatũ itaqꝫ habe: o declamatoꝛ ĩ hoc ꝑdeſtinatiõis vulgãdo miſterio: media incedẽdũ via. vti ſcꝫ: dũ vꝛgeat nccitas: vł ꝑſtãs ĩuitet vtilitas ad vulgꝰ

Augꝰ li. d bono perſeuerãtie capite. 14
Ciprianus martir.

predicet̃:vbi v̾bo nõ niſi arrogãs titillauerit curioſitas:di-
gito labꝫ cõpeſcat̃. ne ꝓiectis ampullis et ſeſquipedalibꝫ
v̾bis: dũ nimiũ multa ſciſſe videri vis:audias.ſi tacuiſſes
phus fuiſſes.verũ nũc que nã ſit iſta: etiã declamationis
via media?quis p̄dicãdi modus?vulgo(nr̃a opinatione)
intelligibilioꝛ neqꝫ tamẽ vel diui Auguſtini vel cuiuſpiaꝫ
ſctõꝛũ inſtitutis repugnãtioꝛ:eodẽ etiã Auguſtino :vt in-
fra docebimus:iubente:ſubnectemus.

Caput Decimum.

Nuncupatim exprimit̃ modus: quo intelligibili
us(vbi neceſſitas vrgꝫ: aut ſuadꝫ vtilitas)ad vul
gus iperitũ: hec p̄deſtinatiõis materies declamet̃

Quanqꝫ igit̃ nõ ſit nr̃i inſtituti:quẽpiã doctoꝛũ di-
uo p̄ferre Auguſtino:nec eius digeſtũ:veriſſimũ:⁊
oĩm calũnia ſuperioꝛẽ: ad vulgus ꝯtionãdi modũ
vllius imbecillitatis:aut ſuperuacanei:aut neglecti accu
ſare. Tamẽ dũ iſte altioꝛ ſ͛blimioꝛ ſubtilioꝛqꝫ exiſtat:quã
quẽ:noſtri cui:huiuſqꝫ hirti ſeptẽtriõis anguli:ruſtica pu
bes:ebeſqꝫ plebecula ꝯplecti poſſit.nos aliũ:ſꝫ demiſſioꝛẽ:
ac per hoc intelligibilioꝛẽ:a perplexitatis ſcrupulis diſtã-
tioꝛẽ ſ͛bnexuri:p̄monem⁹ ꝑmũ cũctos q̇ hãc p̄deſtinatõis
farraginẽ aliqñ p̄dicandã ſuſceperint:vti tẽperent:ab hoc
vel ſimili coꝛreptioꝛi:conciſo:obſcurioꝛiqꝫ:q̄ꝫ par eſt:dicẽ-
di ſtilo: quo nudã dei volũtatẽ vel eiuſdẽ beneplacitũ ꝯci-
ſe:abſoluteqꝫ vel ſui vel alterius:ꝑmiſcue repbatiõis p̄de
ſtinatiõiſue cãꝫ nectant:diſſerẽdo ac per pulpita clamitã-
do:eſſe a ſeculis quoſpiã vel p̄deſtinatos ad gloriã vl̾ p̄ſci
tos in hiehẽnã:⁊ id q̇dẽ nudo dei beneplacito:nudaqꝫ vo-
lũtate:a q̇bus nec deſciſtere phas ſit:volũtati eius nemĩe
reſiſtere potẽti.nera etiaꝫ rõe:ꝙ hec dei voluntas: oĩm ſit
cauſarũ rationũqꝫ ⁊ cauſa ⁊ ratio:ob ſũmã ipi⁹ rectitudi-
nẽ:qua nõ ſolũ recta ſit:ſꝫ ⁊ aliarũ volũtatũ regl'a:cuilibꝫ

intelligibilioꝛ p̄dicādi mod⁹ inſtitu

de cauſa interrogāti: vice rn̄ſi: ſuffitiēs: atqꝫ habūde ſatiſ-
faciens. tēperent (inquā) p̄mū ab hac: cōciſa ſublimiqꝫ di
cendi foꝛma. tū ꝓpterea ꝙ ipſe quoqꝫ Auguſtin⁹ hūc dicen
di modū cōciſioꝛē debito arbitratus: appēdicē neceſſario
nectēdū admonuit: vti p̄cedēti capite ex eiuſdē ꝟbis recē-
ſimus. tū vel etiā ideo: ꝙ ita loq̄ntibus (dū cōiectantur ſe
magnificare diuinā volūtatē) cauendū ſuadet Bonauen
tura: ne diuine poti⁹ detrahāt derogētqꝫ maieſtati. nā ſi
alia cauſa rōqꝫ nō extat: cur hūc deus eligat: hūc reꝓbet?
niſi qꝛ ſibi placet. nō erūt (adijcit idem doctoꝛ) hoc mō oc
culta: ſꝫ magis manifeſta (ꝯ aplicā exclāmationē) dei iu-
ditia: quolibꝫ hāc rationē facili vel intelligēti vel pꝛoferē-
ti: vel interrogāti: reddere potēti: ſicqꝫ nō mirabilia inſcru
tabiliaqꝫ: ſed volūtaria potius dicētur dei opera. q̄ꝫto er-
go rectius dicēdū. ꝙ tāetſi: pꝛeter diuinā volūtatē: eiuſqꝫ
beneplacitū: nō ſint p̄deſtinationis vl' repꝛobatiōis cauſe
motiue: equitatis ⁊ iuſtitie: meritoꝛie ⁊ condignitatis ob
q̄s mota diuina volūtas: hoc electo: illū deſerat: vti Augu
ſtini poſcit ſn̄ia: cū illud vt pꝛedeſtinet̄: mere ḡtuitū ex̄ns
om̄e anteuenerit ⁊ meritū: nec cuiq̄ꝫ ſit debitū: vt id ſi nō
obtingat: iccirco dicatur īiuſtū. tn̄ cū volūtas dei ſit rōna
biliſſima: neq̄q̄ꝫ defuerit: deo ab eterno cōgruitatis et de-
centie ratio: cur hūc reꝓbet: hoc p̄deſtinato: de quib⁹ ſi nū
cupatim etiā queratur: q̄ nā ſint? reſpondēdū in vniuer
ſali eas notas: in particulari ne quidē requirēdas: ꝙ he il
le ſint de quib⁹ dicit̄ inſcrutabilia iudicia eius ⁊ inueſtiga
biles vie eius: ⁊ quis nouit ſenſū dn̄i: q̄ſue ꝯſiliarius eius
fuit: ⁊ cetera id genus plura: que diuus Paulus cōmemo
rat: nō ꝓfecto: qꝛ nulla ratio exiſtat illi⁹ qđ deus rōnabiliſ
ſime agit. ſed ꝙ hanc (dū ſupꝛa veſcimur aura: erramuſqꝫ
hoc ſub crepero lumine) inuenire neq̄q̄ꝫ valeam⁹. adhoꝛ-
tetur igitur his p̄miſſis pplm̄ concionatoꝛ. vti decēter cō-
grueqꝫ pꝛo diuinoꝝ̄ diſpoſitiōe mādatoꝝ. ꝓ eccleſiaſticis
inſtitutis vt veri fidei cādidati. chꝛiſtianiqꝫ: viuāt: māda

Bonauentura diſt. q̄dra-
geſia pꝛimi.

neqꝫ ab Auguſtino abhorrens

tis dei parcāt execrent̃ turpia: ꝓſequātur: pro viribus me
ritoria opera: hincqꝫ: nꝰlatenus: ob vllius vel p̄deſtinatio
nis vel reꝓbatiōis: archanū: aut cuiuſuis arctiꝰ vel obſcu
rius interp̄tamētū: interturbētur. ambigātqꝫ: quin facien
tibus quod in ſe eſt: ac per hoc ſe deo: decenter ꝯgrueqꝫ de
dicātibꝫ: deꝰ ab eterno eos p̄deſtinādo illꝰ p̄ordinauerit id
quod nemini nec iniuriū nec iniquū exiſtat: quodqꝫ deuꝫ
optimū deceat: et pientiſſimo cōgruat parenti: qui longe
pluris eſt ad miſerēdū: et parcendū q̄ꝫ vindex acer ꝓpēſuſ
qꝫ ad cōdemnādū. ſicqꝫ cōpoſiti predicatores: cū apoſtolo
potius ſermonē finiāt (dū ſuadet: ſubditū eſſe debere oēꝫ
mūdū deo: cuius iuditia nō ſūt ſcrutibilia: ſed formidoloſa: et ſub ſilentio veneranda) q̄ꝫ quicpiā temere indigeſte:
lariuſqꝫ: in deſperationis aut ſegnitiei argumentuꝫ rudi
popello: ingerant. Cum etiam hoc dicendi ſcema Anguſti
nus ne dum non reprobet: ſed ſub vocabulo iuditiorū oc
cultorum: inſcrutabilis conſilij: totiens cōmemorati eiuſmodi (quas dicimus) cōgruitatis decentieqꝫ rationes cō
prehendi inſinuat: dum ad lineam inquit cum illo ergo:
quando de talibus: queritnr: admiremur: et manente ſen
tentia: ꝙ nō ſit iniquitas apud deū: ſi quid eſt: illud quod
queritur: quod modum noſtri ſenſus: excesſerit: et intellec
tus noſtri: non dignatur anguſtias: in illa iuſtitie miſericordie preſcientieqꝫ diuine plenitudine permanere: incō
cuſſa equitate fateamur. ne de ſuperioribus diuine volun
tatis archanis: aliter q̄ꝫ modus conditionis noſtre patit̃
diſputantes: dei iuſtitiam relinquamus: et noſtram ſtatu
ere cupientes: in yma contumatie voragine decidamus.
Quibus verbis quid apertius q̄ꝫ illum non congruitatis
et decentie ſed cauſas abnuiſſe meritorias condigni et iu
ſtitie cui neqꝫ ſententie ea que in de predeſtinatione ſanc
torum verba: ſcripſit: inquiens. Non quia tales nos futu
ros preſciuit: elegit: ſed vt tales eſſemus elegit: nec deniqꝫ
alijs in locis ſimilia. nec diui quidez Pauli de lutifigulo

Verba Auguſtini.

Obiecta diſſoluuntur.

nec a veritate

queſtio:obſiſtunt.nam nuſq̄ꝫ in eiſdem: congruitatis decē
tieq̄ꝫ cauſe eliduntur nec ꝙ diuus Paulus ait. Nuquid
dicit figmentum ei qui ſe fingit:quid me feciſti ſic.an non
habet figulus poteſtatem ex eadem maſſa facere aliud q̄
dem vas in honorē aliud vero in contumeliā. illic ſcilicet
pro ratione placito aſſignato : ſententie noſtre obſiſtunt:
Nā tametſi:hac interrogatione: rationē aliā nō exp̄mat
neq̄q̄ꝫ tñ id abnegat aut inficiatur.neq̄ꝫ enī(ait Bonauē
tura)oīa ſcripta ſūt:ſed ea dūtaxat: q̄ nobis accomoda
extant:vtile aūt fuit ſcire q̄ ſūma cauſa ratioq̄ꝫ p̄deſtina
tionis eſſet diuinū placitū: vt diſceremꝰ eū timere:⁊ meri
ti nobis nihil aſcribere.quo tñ reſcito:nō abunitur:nō ſub
eſſe cōgruitatis et decētie rationes:ob q̄s placuerit altiſſi
mo:ante mūdi cōſtitutionē hoc reprobato: hunc predeſti
nare:que cōgruitatis rōnes:cū nobis occultiſſime ſint:ve
tant:ne vel aſtruamꝰ vel inficiemur:meritoꝝ p̄ſciētiā: vt
boni vſū arbitrij:vel nō obicis inuētionē (vti precedenter
dictū) quāto hec preuiſe ſint:predeſtinandi eſſe rationes
quas cum nūcupatim:priores:a nobis recenſiti authores
pro cauſis expreſſerūt:videntur laxius debito loquuti. id
exp̄mentes:qđ aplus Auguſtinuſq̄ꝫ occultiſſimū appella
runt et inſcrutabile:dicente poſt oēs:retractationes ſuas
Auguſtino:ꝙ p̄ponit deꝰ ⁊ elegit ⁊ rep̄bat veritate certiſ- Augu.verba.
ſima:et a noſtris ſenſibꝰ remotiſſima. quibus Bonauētu- Bonauentu
ra ſubicit. ideo hāc neminē debere diſquirere ꝙ eā in hac ra diſt.q̄dra-
vita nequeamus inuenire:et ideo in noſtri intellectus in- geſia primi.
ſufficientie cōteſtationē ſermo p̄deſtinatiōis exclamādo
claudēdus exiſtat:vt obſtruat omē os:⁊ ſubditus fiat om-
nis mūdus deo:cuiꝰ iuditia nō ſūt ſcrutabilia: ſed formi-
doloſa:ſub ſilentioq̄ꝫ venerāda. Modum ergo habent con
tionatores:quo inter vtroſq̄ꝫ:et Auguſtini ſublimiorem ⁊
aliorū ſententiā laxiorem:medio veluti delecto:pplo nun
cient nō eſſe p̄deſtinatiōis et rep̄batiōis cauſā:aliā meri-
toriā iuſtitie equitatis ⁊ cōdigni: p̄ter diuinā voluntatē

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112366-p0045-6

hũc reprobãtez: iſtũ vero p̄eligentẽ. nõ deeſſe tamẽ illi vo-
lũtati: rõnabiliſſime: rationes cõgruitatis ⁊ decentie: cur
hoc p̄deſtinato: hic repbet: quib; neq̃at optim⁹ ille muni-
ficẽtiſſimuſq; de⁹ niſi quod piẽtiſſimo cõgruat clemẽtiſſi
mũq; deceat ⁊ repbare ⁊ p̄deſtinare. ꝓinde: faciãt: qđ pijs
ↄgruat: qđ deceat chriſtianos (qđ ⁊ ip̄e de⁹: vti poſſint: ſuf
fragat̃) tũ: his fctis: ne heſitẽt: deũ id de eis diffiniuiſſe a
ſeculis: qđ clemẽtiſſimo cõgruat plaſmatori qđ miſericor
diſſimũ deceat reparationẽ: ⁊ vt ſemel dicat̃. Si velint vi
tã ingredi: ſuẽt mãdata dei: hũc inq; modũ rudi ingerãt
Aug⁹ li. đ bo (vbi nc̃citas vrget aut euidẽs ſuadet vtilitas) popello: vl̃
no perſeuerã ſi qñ etiã aliũ: hui⁹ ſnĩe: intelligibiliorẽ ꝓferre poſſint ſer
tie capite. 21. monẽ: id em̃ (dũ mõ p̄dicta ſalua maneat ſnĩa) etiaz Au-
guſtini ꝟbis: vti fiat: p̄cipit̃ in hec verba. Nimie (inq̃ens)
eẽ cõtentionis p̄deſtinationi ↄ̄dicere: vel de p̄deſtinatiõe
dubitare. que tñ nõ ita populis predicãda eſt: vt apud im
peritã vel tardioris intelligẽtie: multitudinem redargui
quodãmodo ipſa ſua predeſtinatiõe videatur: ſicut redar
gui videtur: ⁊ preſcientia dei: quã certe negare nõ poſſint:
ſi dicatur hominib; : ſiue curratis ſiue dormiatis: qđ vos
preſciuit (qui falli nõ poteſt) hoc eritis: doloſi aũt: vel im-
periti medici eſt: etiã vtile medicamẽtum : ſic alligare: vt
aut non proſit: aut obſit. Sz dicendũ eſt. ſic currite vt cõp̄
hendatis: atq; in ipſo curſu veſtro: ita vos eſſe p̄cognitos
noueritis vt legittime curratis: ⁊ ſi quo alio modo dei pre
ſcientia predicari poteſt : vt hominis ſegnitia repellatur.
Cernis ḡ tandez : o lector: concordem diui Aurelij nobiſcũ
ſententiam ad vulgus promiſcuuz (vbi iuuat et oportet)
de predeſtinatione predicandam: quare illi innixus: nuſ-
q̄; aberrabis: ſed media : quã p̄ſcripſimus via tutiſſimus
ibis: id qđ toto hoc libro ediſſeruiſſe: volebamus. Cui nũc
finem ponentes: ad ſecundũ concedimus: illic authorita-
te diuorum Hieronimi Auguſtiniq; confirmaturi : quod
tot rationibus precedenter intentauimus.

In librū Secundū de predeſtina-
tione reprobationeqꝫ Prologium.

C Um vero: Dioniſij ariopagite ſententia: nihil ſit
in diuinis audenduꝫ doctrinis: niſi quod nobis a
ſacraſcriptura traditū exiſtat: Gerſone rationē ne
ctente: ꝙ hec nobis ſit tradita veluti ſuffitiens ⁊ infallibi
lis regula: pro regimine totius eccleſiaſtici corporis: ac mē
brorū eius: vſqꝫ in finē ſeculi: ipſaqꝫ diui Pauli ad roma-
nos epiſtola (que tota nono eius potiſſimū capite) in hac
pendet predeſtinationis reprobatiōiſqꝫ ſublimitate anſā
dediſſe cernatur: ieciſſeqꝫ anchoram: qua difficultas pror
ſum omīs: illius farraginis erūpit et fulcitur: quē deniqꝫ
et ducem ⁊ authorē in hac diſcriminādā: ſectari neceſſe ē.
ſi noluerimus mali interpretamēti: ſuſpecti habere. iccir
co cū precedenti libro: inter vtraſqꝫ recenſitas duorū opi
nātium: ſententias: noſtrā: mediā de predeſtinatiōis cau
ſis: ⁊ predicandi modis: viā cōſtituentes. totiens citatis
Auguſtini verbis: id aſſecuti ſimus: ne vllo pacto: ab eodē
diſſidere videremur. ſuper eſt certe hoc loco: nūc conemur
ne quicpiam diuo Paulo reluctari: aut contrariū diffini-
ſſe deprehendamur. id aūt cū ſolidius comodiuſqꝫ cōfie-
ri nequeat: ꝗꝫ vt eiuſdem capitis noni intellectū ſub vniꝰ
ecleſie columnarū: ⁊ doctorū interpretamēto: in mediū re
uocemus. ꝙ hoc facto: recte confidendum ſit vti (cū in no
ſtra editione: hos duces ⁊ aurigas ſectari offendamur) ſo
lidius ſit quod induxerimus: in nulloqꝫ nec a diuo Augu
ſtino: nec ab Apoſtolo diſſenſiſſe deprehēdamur. Cū itaqꝫ
diuus Hieronimus epiſtole caput nonuꝫ vndecimumqꝫ
(vbi hec predeſtinatio vētilatur) pre ceteris gnauiter ex-
plicauerit. placuit illius lucubrationem in mediū accerſe
re: quo ſic: quaſi violentiori authoritate: que dicta ſūt: ve-
riora ſolidioraqꝫ credantur: ipſiqꝫ quod ſcripſimus: maio
rū monumentis fulciuiſſe: nihilqꝫ ex noſtris temere in-
fluxiſſe: cernamur: quod facilius aſſequemur ſi antea dicē
da capitibus interſtincta exhibeamus hoc modo.

Dioniſiꝰ ī de diuīs nōib.
Gerſon
Paulꝰ ad romanos nono et vndecimo
Augꝰ in de pꝰdeſtinatōe ⁊ bono perſeuerantie.
Auguſtinuꝫ.
Hieronimuꝫ

E

Caput primum.

Diui Pauli ad romanos epiſtole caput nonum: vbi de predeſtinatione: Hieronimi interpretamẽto: expoſitio: premittitur.

Caput Secundum.

Certa ne ſit: infallibiliſq; diuina predeſtinatio reprobatioq; adeo: vt quiſq; neceſſario vel ſaluet̃ p̃deſtinatus: vel pereat reprobatus.

Caput Tertium.

Que ſcholaſtico modo prepoſita ſunt: ac per hoc difficiliora: q̃ a quouis capiantur: intelligibilius ſimpliciori ſcemate repetit: vt melius intelligant̃

Caput Quartnm.

Que de gemio predeſtinatiõis modo: vtpote ſimpliciter & cõditionatim: dixit precedẽter hic Auguſtini authoritate confirmat.

Caput Quintum.

Quomodo de predeſtinatiõis reprobatiõiſq; certitudine: numeroq; predeſtinatorum: ad vulgus predicandum:

Diui Hieronimi

Iſta diui Hieronimi ad hebidiam epiſtola. inter duodecī alias: totidem queſtiones diſſoluētes. in tres partes diuiditur. nam primū: inſinuans difficultatē queſiti: attētos reddit auditores: in ſecunda preambulares alias quaſdā inducit queſtiones: ex authoritatibus ſcripture: ortas: et tertio hinc loco: materiā predeſtinationis: a diuo Paulo in perplexitatem quandā: a quibuſdam minus intelligētibus: receptā: explicat: ⁊ diſſoluit: inquiens primo omnē Pauli epiſtolam: interpretatione indigere.

OMnis quidez ad [a] romanos epiſtola: īterpretatiōe indiget: & tātis obſcuritatibus inuoluta eſt: vt in ea ītelligēda [b] ſpiritusſſācti indigeamus auxilio: qui ꝑ apoſtolū [c] ipſa hec dictauit: ꝟ precipue [d] locus hic: in quo quidā [e] volentes dei ſeruare iuſtitiā [f] ex precedētibus cauſis dicūt [g] electū [h] ī vtero rebecce iacob & [i] abiectū eſau: ſicut & [k] hieremias & iohānes baptiſta eligūtur in vtero: & ipſe apoſtolꝰ [l] Paulus p̄deſtinat̄ in euāgelium anteq̄ naſcatur

[a] ad romanos. i. ex gētibus et iudeis rome tūc ad fidē chriſti cōuerſos [b] ſpūſſcti cū nō in lumine nature: ſꝫ grē videat̄ dicente Alberto: theologica cum philoſophicis in fūdamēto nō cōueniunt: nā hec fundant̄ ſuper reuelatione iſta ſuper inquiſitione vnde ⁊ in philoſophicis: nō eſt de his diſputādūz Alexandro de ales aſtipulāte: dū inquit: ſacraſcriptura eſt ſingulari modo ⁊ a deo: ⁊ de deo: ⁊ ad deum ductiua ſciētia. Bonauētura quoqꝫ impoſſibile eſt (inquit) aliquē hāc ſcripturaꝫ ingredi: niſi habeat fidem: tamq̄ꝫ tocius ſacreſcripture ianuaꝫ et fundamentum.

[c] hec ipſa dictauit: dicēte eo: ligua mea calamus ſcribe:

[b] locus ſ.noni et vndecimi cap.
[c] volentes: reddere iuſtā ꝑdeſtinatiōis ⁊ repobatiōis cāꝫ.
[f] ex precedentibus : ex meritis anteactis in alia vita : vel
precuſſis.
[g] electum a deo ⁊ predeſtinatum
[h] in vtero priuſq̄ꝫ prodiret.
[i] abiectū.i.reprobatum.
[k] hieremias : de quo dicitur priuſq̄ꝫ te formarem.
[l] paulus:ſcd̄m id cū placuit ei : qui me ſegregauit ex vtero
matris mee.

[m] Nobis aut nihil placet:ni
ſi [n] quod eccleſiaſticuꝫ eſt: &
publica in ecl'ia: dicere nō ti
memꝰ ne iuxta [o] Pictagorā:
& Platonē [p] & diſcipulos eo
rū: qui ſub nōie chriſtiano ī
troducūt dogma gētiliū : di
camus animas [q] lapſas de ce
lo [r] & ꝑ diuerſitate meritoꝝ
ī his vl' iſtis [s] corpibus pēas
antiquorū luere [t] peccatorū
multoq̄ꝫ melius eſt ſimplici
ter [v] imperitiā cōfiteri: & in
ter cetera: que neſcimus: etiā
huius loci [x] obſcuritatē effu
gere: q̄ dū volumus dei [y] pro
bare iuſtitiam: [3] baſilidis &
manichei hereſim defendere
& [z] hiberas nenias ? egiptia

[m] Nobis explicat q̄ ſen
tētia et authoritate ex
plicare velit: inquiens.
[n] qꝛ eccleſiaſticuꝫ dicēt e
Dioniſio nō eſſe audeu
dum aliquid dicere aut
cogitare de ſuperſubſtā
tiali et occulta deitate
preter ea que nobis per
ſcripturas ſacras ꝺ deo
diuinitus expreſſa ſūt.
[o] Pictagorā. qui poſu
it palingeneſeam.
[p] et diſciplos qui dicūt
ex cōparibus ſtellis ani
mas hominū delapſas
[q] lapſas de celo ex cōpa
ri ſtella.
[r] et pro diuerſitate mer
ritorū.i.motuū cōuerſi
onis vl' auerſiōis a deo:
Conſiderās eniꝫ ille: qꝛ
ab vno iuſto authore :

ꝙ porteta videamur ſectari. res diuerſe ⁊ inequales pdire nō poſſent: niſi aliqua diuerſitate precedente. Nulla aūt diuerſitas precedere potuit primā rerū productionē: que nihil preſupponit: ponebat omnes res a deo productas primo eſſe equales: vnde quia corpora incorporalibus ſubſtantijs equari nō poſſunt: poſuit in prima rerū productione: corpus nō fuiſſe ⁊ ꝙ poſt modū (reb) a deo pductis) diuerſitas interuenerit: ex diuerſitate motuū volūtatis in materialiū ſubſtantiarū: que ex ſui natura habēt arbitrij libertatē: quedā igitur earū in ſuū principiū ordinato motu voluntatis cōuerſe: in melius profecerant: ⁊ hoc diuerſimode: ſcdm voluntarij motus diuerſitatē: vn̄ ⁊ inter eas: alie alijs ſunt ſuperiores effecte: alie vero inordinato motu volūtatis a ſuo principio ſūt auerſe: ⁊ ſic defecerūt: quedā plus quedā minus: vnde hinc eſt ſumpta pducendorū corporū occaſio: vt his alligarētur ſuperiores nature ⁊c̄ et id inſinuat Hieronimus.

s corporibus: animarum occaſione factis

t antiquorum. i. auerſionum pluris vel minus a creatore

v imperitiam. i. ignorantiam.

x obſcuritatē: capituli noni de predeſtinatione.

y probare iuſtitiā: reddere cauſam cur deus hunc predeſtinet ⁊ hunc reprobet iuſte nec ne.

z baſilidis et manichei. illorum hereticorū qui poſuerunt duo rerū principia: vnū bonorū: aliud malorū: ⁊ etiā duos deos: et animas natura malas quia corporib) mixtas quā ſentētiā diuus Hieronimus latius infra ad marcellinū pſequitur dū inquit. Super aīe ſtatu: memini veſtre queſtiūcule ymo maxime queſtionis eccleſiaſtice. vtrū lapſa de celo ſit (vt Pictagoras philoſophus: omneſq; platonici et origenes) an in theſauro habeantur dei olim cōdite: vt quidā eccleſiaſtici ſtulta perſuaſiōe confidūt: an quotidie: a deo fiant: an certe ex traducte (vt tertullianus appollinaris: ⁊ maxima pars occidentalium autumant) in

opuſculis contra rufinum ſcripſimus.
ꝛ hiberias nenias. Nenie hibere ſunt fabule hiſpanice: p̄ſcilliani em̄ hereſis inſectatores hiſpaniti erāt: arbitrabātur q; animas eſſe de dei ſubſtantia: eaſq; ob ſupplitium in corpus mitti.
ꝯ egiptia portenta pro eo ꝙ ſatiricus ait Egiptus portēta colit cocodrillos adorat. pictagorici equidē illic edocti vt Criſoſtimus inquit. ſuperabundantiā cōfuſionis reliquerūt: muſtas et canopos et arbores hoīm animas fieri dicētes etiā ipſū deū animam fieri perhibuerūt.

[a] Dicamus igitur vt [b] poſſumus: & apoſtolice volūtatis ſectātes veſtigia: ne [c] puncto quidē (vt dicitur) atq; [d] vngue tranſuerſo: ab illius [e] ſētētijs recedamus: [f] Fleuerat ſupra & dolori ſuo & cōſciētie teſtē inuocauerat ſp̄umſāctū ꝙ [g] fratres ſui et cognati [h] ſcd̄m carnē. i. iſrahelite dei filiū [i] nō recepiſſēt: quoꝝ fuit [k] adoptio & [l] gloria & [m] teſtamentum & [n] legiſlatio & [o] cultura & [p] promiſſio: ex quibus etiaꝫ ipſe chriſtus: ſcd̄m carnem de Maria gn̄atus eſt virgine: & tā cōtinuo cordis dolore torquet̄: vt ipe optet [q] anathema eſſe ꝓ chriſto: id

[a] Dicamus. ordit̄ ꝓpoſitam ep̄le interpretari ouē incipiēs a capitulo nono: quod incipit. veritatem dico.
[b] vt poſſumus. ſ. in hac predeſtinationis materia explicanda.
[c] puncto. i. minimo.
[d] vngue. i. aliquo abceſſu aut diuerticulo.
[e] ſententijs. ſ. Pauli.
[f] Fleuerat. ſ. capite nono quod incipit v̄itatē dico in chriſto hieſu teſtimoniū mihi perhibēte cōſcientia mea: in ſpiritu ſancto: qm̄ triſtitia mihi eſt magna et cōis dolor ꝛc̄.
[g] fratres. i. filij abrahe
[h] ſꝫm carnē. ſ. ꝛ nō ſcd̄m ſpiritū: qꝛ fidem non receperunt.

eſt ſolus perire ne omne iſraeliticū genus pereat

[i] non recepiſſent.i.non crediſſent recipiendo euangelicam fidem.

[k] adoptio: quia Exodi q̄rto dicitur primogenitus meꝰ iſrael: ⁊ hoc dicitur q̄ꝫtum ad ſpirituales viros: qui fuerūt in illo populo: q̄ꝫtum vero ad carnales: ſubdit octauo ca. qꝛ acceperūt ſpiritū ſeruitutis in timore.

[l] gloria filiorū dei: que fuit eis ꝓmiſſa.

[m] teſtamētū: pactū circūſicionis abrahe datū. geneſis 17.

[n] legiſlatio: lex moiſi data per ipſum alijs.

[o] cultura.i.cultus diuinus: quo deo ſeruiebant: alijs ſeruientibus idolis.:

[p] promiſſio.i.promiſſiones facte ſingulariter iudeis: ex q̄bus naſci Chriſtus debebat.

[q] anathema.i.ſeparatus ab eo: ſcilicet quo ad fruitionem glorie: ſimpliciter vel ad tempus: dicente Criſoſtimo. ita totam eius mentem deuicit amor: vt etiā eo quod pre ceteris omnibus amabilius erat (eſſe ſcilicet cū chriſto) rurſus idipſum: quia ita placeret chriſto: contēneret.

Et quia hoc dixerat [r] ſtatim venientez e regione preuidit q̄ſtionē. q̄d ergo dicis? ōnes qui ex iſrael ſunt: [s] perierūt & quo modo tu ip̄e & ceteri ap̄li: & infinita iudaici pp̄li mľtitudo: chriſtū filium dei [t] recepiſtis? [v] quā ita [x] ſoluit [y] iſrael in ſcripturis ſc̄tis: dupliciter appellari: & i [z] duos diuiditur filios: in vnū q̄ iuxta carnē: & in alterū qui iux

[r] ſtatim.ſ. in principio noni capi. ſubicit nō autē exciderit verbum dei nō eñ omnes qui excircūſitione ſunt iſrael ⁊c.

[s] perierūt: q. d. minime

[t] recepiſtis.ſ. in eum credentes.

[v] quā: queſtionem

[x] ſoluit apoſtolus.

[y] iſrael: aliquis dicitur ex ſtirpe iſraelis dupliciter

[z] duos ſcilicet ſpiritualem et promiſſum: car-

ta promiſſionem & ſpirituȝ
Abraham duos filios habu
it:yſmael & iſaac Iſmael qui
ſcđm ꝛ carnem natus:heredi
tatē patris nō accepit. Iſaac
qui de [a] repromiſſione gene
ratus ex ſara eſt: ſemē dei ap
pellatur. Scriptuȝ eſt enī:in
iſaac vocabiť tibi ſemen id ē
[b] non qui filij carnis:hij filij
dei:ſed qui ſunt filij [c] reꝓmi
ſſiōis:iſti exiſtimātur in [d] ſe
mine [e] & hoc non ſoluȝ in iſ
mael & iſaac accidiſſe [f] cōui
cimus: ſed etiaȝ [g] in duobus
Rebecce filijs Eſau & Iacob
quoruȝ [h] alter [i] abiectus [k] al
ter electus ē: & hoc totuȝ [l] di
cit:vt in [m] duobus prioribus
fratribus: Iſmael & eſau :po
pulū iudeorū [n] abiectuȝ eſſe
ſignificent: In poſterioribus
aūt:hoc eſt:in iſaac & Iacob
electum populum [o] gentiuȝ
vel eos ꝗ ex iudeis [p] ī chriſtū
crediturí erant.

nalem et admiſſum.
ꝛ carnem.i.naturali ge
neratione abſqȝ ſpecia-
li miraculo.
a promiſſiōe:quia ex oc
tuagenaria:cui iā ceſſa
uerāt muliebria.
[b] nō qui filij carnis ſȝm
legē: ꝛ cōſuetudinē car
nis:dicēte Paulo:neqȝ
om̄es qui ſnt carnale ſe
men abrahe:ſūt ſpiritu
ales filij abrahe : quib9
deus benedixit : ſed ſo-
lū illi:qui eius fidem ꝛ
opera ſectantur.
[c] promiſſionis.i.illi qui
ex gratia promiſſionis
diuine facti
[d] ſemine.i.ſūt filij abra
he: imitatione fidei.
e et hoc nō:ne aūt aſcri
batur diuerſitati mr̄is
ꝙ iſmael eſt natus de ā
cilla: et iſaac de libera:
vel diuerſitati meritoꝝ
patris qui iſmaelez ge
nuit incircūciſus.iſaac
aūt circūciſū: ido Pau
lus inducit exemplum
vbi vnus eligitur:alter
reprobatur:qui non ſo-
lum ab vna matre: ſed et a patre vno : eodemqȝ tempore
nati ſūt:ꝛ hoc dicit:ꝛ hoc non ſolum in iſmael.

Interpretatio

[f] conuincimus: ſcʒ ꝙ vnus ſit alij preelectus.
[g] in duobus rebecce. ſ. qui tamẽ ambo eiuſdem erant ꝛ pa
tris et matris legittimi
[h] alter eſau
[i] abiectus id eſt reprobatus.
[k] alter electus. i. iacob predeſtinatus.
[l] dicit apoſtolus ad romanos.
[m] duobus. ſ. abrahe ex ſara ꝛ ancilla filijs
[n] abiectum. i. reprobatum
[o] gentium. i. ex gentilibus ad fidem conuertendis
[p] in chriſtum. i. ad promulgationem euangelij chriſti.

& quoniã hoc [q] volẽs appro
bare p̃poſuerat teſtimoniuʒ
naſcentiũ [r] geminoꝝ Eſau &
Iacob: de quibus ſcriptũ eſt
[s] maior ſeruiet [t] minori: & ĩ
[v] malachia legimus [x] Iacob
dilexi Eſau autẽ odio habui
[y] venientẽq; e latere [z] queſtio
nẽ: ore ſuo p̃ponit & diſſerit
& hac [z] ſoluta reuertitur: ad
id de quo ceperit [a] diſputare

[q] volens: apoſtolus iu
deos ſcʒ reprobatos et
gentiles electos.
[r] geminoꝝ gemelli enĩ
erant Eſau et Iacob
[s] maior Eſau primoge
nitus vł populus iuda
icus
[t] minori Iacob et gen
tilibus
[v] malachia eiuſdeʒ pri
mo: in perſona dei dicẽ
tis.
[x] Iacob dilexi: hoc lo
co quedaʒ gloſa dicit ꝙ
id quod ſupra dictũ ẽ: maior ſeruiet minori: dictũ ſit ſʒm
preſcientiã: quod aũt hic dicit Iacob dilexi ꝛc. ſit intelli
gendũ ſʒm iuditiũ: quia ſcilicet deus ꝓpter bona opera di
lexit Iacob. ſicut ꝛ oĩes ſanctos diligit. vt prouerbioꝝ
octauo. Ego diligentes me diligo. Eſau autẽ odio habuit
propter peccata. Eccleſiaſtici duodecimo. Altiſſimus odio
habet peccatores. ſed id (vti diximus) diſplicet alijs: per
hibentes: primo deus diligit hominẽ: ꝛ diligendo bonum

in eo cauſat: hinc eligit nam dicitur diligere: ſcdm ꝙ vult deus alicui bonū abſolute. ſed eligit: ſzm ꝙ per bonum qđ alicui vult: alteri eum prefert. Sequitur ergo tertio p̄de-ſtinatio: que eſt preparatio glorie. et ita preparationē meritorū quibus peruenitur ad gloriā: quare meritorū pre-ſcientia: nequit eſſe cauſa predeſtinationis. ſed peccatorū preſcientia (inquiūt) poteſt eſſe ratio reprobatiōis: ex parte pene: que preparatur reprobatis: inq̄ztū vicz deus p̄ponit ſe puniturū malos: ꝓpter peccata: que a ſeipſis habēt: non a deo. iuſtos aūt preponit ſe premiaturos: ꝓpter me-rita que a ſeipſis non habent. Oſee decimotertio. Perdi-tio tua iſrael tantū ex te: ex me aūt auxiliuz tuū. ſed quid tenendū in calce epiſtole liquebit: et nos antehac diximꝰ abnegantes cauſā equitatis: iuſtitie: meritoriam ⁊ cōdig-ni: predeſtinationis: aſſerentes rationē cōgruitatis et de-cētie cur hoc reprobato iſte predeſtinetur: ⁊ id quidē etiaz Auguſtini ſententia: qua ait cur aūt iſtū potius q̄z illum liberet. inſcrutabilia ſunt iuditia eiꝰ: ⁊ inueſtigabiles vie eius. melius em̄ (ſubiciens) ⁊ hic audimus et dicimus. O homo tu qui es: qui respondes deo ꝗ̄ q̄z dicere audeamus: quaſi nouerimus: quod occultuz eſſe voluit: qui tamē ali-quid iniuſtū velle non potuit. Ecce verba: quibus non ne-gat: quiddā eſſe: cur hoc reprobato: hunc predeſtinet. ⁊ ecō-tra: verū illud occultiſſimū et inueſtigabile: quod et nos precedenter toto libro ediſſeruimus.

y venientem. i. ſuccurrentem

ȝ queſtionē. hanc quomodo omnes iudei dicantur excidiſ-ſe: cum ipſe vnus ſit: qui ſit electus.

⁊ ſoluta. ſ. per hoc ꝙ gemini ſunt Abrahe filiȷ

a diſputare: ſ. quomodo deus non ſit iniquus ſi paribꝫ p̄-poſitis: vnum eligit: alium deſerit.

Si Eſau & Iacob [b] nedū na-ti erant: nec aliquid egerāt

[b] nedū nati: his verbis excluſo prius iudeoruz errore: d patris meritis

Confidentiũ: hic nũc excludit errorẽ manicheorũ: q̃ diuer ſitatẽ eorũ: que hominibus accidunt natiuitati aſcribũt vt ſcʒ vniuſcuiuſqʒ vita et mors diſponatur ſʒm conſtella tionẽ ſub qua natus eſt. contra id quod dicitur Hieremie decimo. A ſignis celi nolite metuere: que gentes timent. hinc aũt cũ ſubdit: aut aliquid boni egiſſent excludit erro rem pelagianorum: qui dicũt ſʒm merita precedẽtia gra tiam dari: cũ tamẽ ſcriptũ ſit ad titũ 3. Non ex operibus iuſtitie: que fecimus nos: ſed ſʒm ſuam miſericordiã nos ſaluos fecit. Similiter et errorẽ Origenis: q̃ poſuit aĩas hominũ: ſimul cum angelis eſſe creatas: ⁊ ꝙ pro meritis earũ: que ibi egerint bene vel male diuerſitatem vite ſorti tas quo modo verũ eſſe nõ poſſit: quod hic dicitur: cũ non dum nati vel boni vel mali aliquid egiſſent.

boni aut mali: vt vel prome rerentur deũ: vl' offenderẽt & electio eoꝝ atqʒ abiectio: nõ [c] merita ſinguloꝝ: ſed volun tatẽ eligentis oñdit: & abijci entis [d] quid ergo dicimus in iquus eſt deus ſʒm illud exẽ plũ quod loquitur ad [e] Moi ſen miſerebor cui miſertus ſũ & miſericordiã preſtabo cui miſerebor

[c] merita. i. non ex pre ſcientia meritorum.

[d] quid ergo. ſ. ſi deus ſi ne merito p̃cedente ali quem eligit ⁊ alium re probat.

[e] Moyſẽ. ſ. exodi. 33. vbi littera noſtra habet: mi ſerebor cui voluero: et clemens ero in quẽ mi hi placuero. Apoſtolus vero inducit hanc ſʒm ſeptuaginta dicẽs. moy ſi eñ dixit dominus. Miſerebor cui miſerebor: ⁊ miſericor diã preſtabo: cui miſerebor vbi ſʒm ſuperfitiem littere om nia bona noſtra: dei miſericordie aſcribuntur: ſʒm illud Eſaie 63. Miſerationũ domini recordabor: laudẽ domini ſuper omnibus que reddidit nobis. Et trenorũ 3. Miſeri

coꝛdie domini:ꝙ non ſumus cōſumpti:multe em̄ ſūt mi-
ſeratiōes eius.exponitur aūt hec authoꝛitas: in gloſa du
pliciter.et ſꝫm hoc ex authoꝛitate hac:dupliciter ſoluitur
queſtio ⁊ obiectio.vicꝫ pꝛimo ſic.Miſereboꝛ cui miſerebor
id eſt.illi qui eſt dignus miſericoꝛdia:⁊ ad maioꝛem exp̄-
ſſionē: iterat dicens miſericoꝛdiā pꝛeſtabo cui miſereoꝛ.i.
cui dignum iudico miſereri:ſicut et in pſalmo dicitur. mi
ſertus eſt timentibus ſe .et ſcđm hoc licet miſericoꝛditer
ſua impendat:tamen ab iniuſtitia excuſatur: quia dat q̄-
bus dandū eſt:⁊ quia non dat:cui dandū non eſt.ſcđm rec
titudinē iuditij ſui.verū miſereri cui dignum eſt:intelligi
poteſt dupliciter . vno mō vt intelligitur aliquis dignus
miſericoꝛdia:pꝛopter opera pꝛeexiſtentia:in hac vita(licꝫ
nō in alia vt Oꝛigenes poſuit)quod pertinet ad hereſim
pelagianoꝛum:qui poſuerūt gratiā dei hominibus :ſcđm
merita dari.ſed hoc nō ſubſiſtit:cū merita bona ſint effec
tus pꝛedeſtinationis.Alio modo poteſt intelligi. vt aliq̄s
dicatur dignus miſericoꝛdia : non pꝛopter aliqua merita
pꝛecedentia gratiā ſed pꝛopter merita ſubſequētia:vtpo-
te ꝙ deus det alicui gratiā:⁊ pꝛepoſuit eam ab eterno illi
daturū:quem pꝛeſciuit ea bene vſurū: ⁊ ſcđm hoc intelli-
git gloſa:ꝙ miſeretur cui miſerendū eſt. vnde et dicit mi-
ſereboꝛ cui miſertus ero.i.illi miſereboꝛ vocando:et grām
apponendo:cui pꝛeſcius ero:ꝙ miſericoꝛdiam daturus ei
ſcio illum cōuertendū ⁊ apud me manſurū.Sed necꝫ illi
ſententie aſſentiūtur alij:quinimo volunt:ꝙ ſicut nec me
rita p̄ſcita.ita nec liberi arbitrij bonus vſus pꝛeſcitus :ſit
cauſa.pꝛo eo ꝙ manifeſtum eſt:ꝙ omne dei benefitiū : qđ
confert homini:ad ſalutē:eſt diuine pꝛedeſtinationis effe
ctus:beneficiū aūt diuinū non extendit ſe ad infuſionem
gratie ſolum quo homo iuſtificatur.ſed etiā ad gratie vſū
patet illud.per id Eſaie viceſimooctauo. omnia opera bo
na operatus es in nobis domine. Jmo per Ariſtotelē per
hibentem: ꝙ cū in operationibus a rationali potētia pꝛo

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112366-p0058-8

redentibus: neceſſario perueniat conſiliũ: vt determinetur ad vnum: ⁊ non ſit proceſſus in infinitum: oportet aliquod eſſe principiũ extrinſecum: ſuperius homine: quod hominem moueat ad conſiliandum. Ergo vniuerſa opera et cogitatus in deum reducantur: et ſunt effectus predeſtinationis. Sed illis non obſtantibus. dicendum eſt. vt precedenter (in materia diffiniuimus) verum enim eſt: ꝙ adeouſqꝫ extendi poteſt nomen predeſtinationis: vt etiã naturalia dona: et gratie gratiſdate illic comprehendantur: vti effectus: verum cum illa etiã nec irrationalibus ſicuti ad naturam eorũ pertinentia: deſint. non eſt neceſſe talia naturalia predeſtinationi tribuere. cum his ſufficiat vniuerſalis dei influentia quib⁹ tamen naturalib⁹ gratiſqꝫ datis gratijs: vt ingenij viuacitate: cõplexionis temperie: mentis pulchritudine et ſenſus ⁊c̃ homo preditus: poteſt ſe diſponere de congruo (vt ſaltẽ obicem gratie nõ ponat) vel vt reputetur a deo. tantundem quantum in ſe eſt: facere: ſicqꝫ illi: quod in ſe facienti: gratia concedatur hincqꝫ congruitatis et decentie predeſtinationis forſan rationes accipiuntur que diſpoſitiones ad gratiam inueniri in homine non poſſẽt: ſi omnino gratijs gratiſdatis expoliaretur: nam ſic (vt Bonauentura ait) ad gratiam gratumfacientem: nullo modo poſſet ſe diſponere in qua ſententia adhuc ſtandũ cenſemus vti et in precedentib⁹ diffiniuimus: et diuus Hieronimus comprobabit. ſed iã ad epiſtolam rurſus.

Si hoc inq̄t recipimus: vt faciat deus: q̄dcũqꝫ [f] voluerit: & [g] abſqꝫ merito: & opib⁹ vt [h] eligat aliq̄m vl' [i] cõdemnet

[f] voluerit. ꝓ nudo ſuo beneplacito.

[g] abſqꝫ merito. ſ. vel etiã vſu liberi arbitrij preuiſo. vel non poſitione obicis.

[h] eliget. i. predeſtinet.

[i] condemnet. i. reprobet.

Ergo [k] nō eſt volētis nec currentis ſed miſerentis dei [l] maxime cum eadē ſcriptura hoc idez deus [m] loquatur ad pharaonem i hoc ipſū [n] excitaui te:vt oſtendaz in te virtutem meā & annūtiem [o] nomē meum in vniuerſa terra: Si hoc ita eſt: & [p] pro voluntate ſua miſeret̄ iſraeli: & idnrat pharaonem ergo fruſtra [q] querit̄ atz [r] cauſatur:nos vel [s] bona nō feciſſe:vel mala feciſſe:cū [t] in poteſtate ipſi⁹ ſit & volūtate:abſq; bonis & malis [v] operibus vel eligere aliquē vel abijcere.

k nō eſt volentis.i.nō debetur alicui per aliquā eius voluntatez: vel exteriorē operatōnem:que curſus dicit̄

l maxime.ſ.ad confirmationē precedētiū.

m loquat̄.ſ.Exodi nono vbi littera nr̄a ſic habet et iccirco poſui te vt oſtēdā in te fortitudinē meā vt enarretur nomen meū in omni terra.

n excitam.i.cum apud me pro tuis meritis mortuus eſſes:cōceſſi tibi vitam qua excitarem te.

o nomen meū:quo ad abſentes.

p pro voluntate.i.nudo placito: abſq; vlla cauſa meritoria vel demeritoria.

q queritur.i.conqueritur.ſ.deus Eſaie pmo filios enutriui et exaltaui:ipſi autē ſpreuerūt me.

r cauſatur:falſo accuſat.

s bona non feciſſe.i.meruiſſe.i.demeruiſſe deū:vt ſic predeſtinaremur vl̄ repbaremur:ſaluaremur l̄ dānaremur.

t in poteſtate vt ad philippenſes ſcdo: deus operatur in nobis velle et perficere.

v operibus.i.abſq; meritis et demeritis. cuz iam dixerit Apoſtolus.Cū non dū nati eſſent:aut boni aliqd vl̄ mali egiſſent:vt ſcdm electionē: ppoſituz dei maneret nō ex operib⁹:ſed ex vocāte dictū eſt:qz maior ſeruiet minori.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112366-p0060-9

[a] Preſertim [b] cũ volũtati eius hũana fragilitas reſiſtere nequeat: [c] quaꝫ validã queſtionẽ ſcripturarum ratione [d] cõtextam: & pene indiſſolubilẽ breui apoſtolus ſermone diſſoluit [e] o homo tu qui es qui reſpondeas deo: & eſt ſenſus ex eo: ꝙ reſpondes deo: & [f] calũniaꝫ facis & [g] de ſcripturis tãta perquiris: vt [h] loquaris contra deum: & iuſtitiam volũtatis eius inquiris: oſtẽdis te liberi eſſe arbitrij: & facere quod vis vel tacere vel loqui.

a Preſertim.ſ.non videtur habere iuſtam querimoniam.

b cũ voluntati: fruſtra aũt requiritur ab aliquo: qđ nõ eſt in eius poteſtate: ſed in eius potius cui reſiſti non poteſt: qualis eſt dei volũtas Heſter.13. nõ eſt qui tue reſiſterẽ poſſit voluntati.

c quã validã hec ẽ tertia pars epiſtole: qua motã de pdeſtinatione queſtionẽ ⁊ reꝓbationẽ diſſoluit dicẽs. q̄liter intelligẽda ſit diui Pauli ſnia. non ꝙ rationẽ nõ habeat voluntas dei rationabiliſſima in reprobando ⁊ predeſtinando: ſed ꝙ hanc ſcrutari nõ debeat: nec valeat hũana imbecillitas: rationẽ vicꝫ cõgruitatis et decẽtie: nõ meriti et iuſtitie: que nulla eſt.

d contextam. nam hec queſtio eſt de his que ĩmediate ex dei pendent voluntate: nõ mediantibꝫ ſecundis cauſis: quare merito valida queſtio nominatur.

e o homo ſ. qui es fragilis ⁊ ignorans: vnde non ſuffitiẽs ad reſpondendũ ſi velit tecũ cõtendere dicẽte ſapiẽte 12. quis tibi imputabit ſi perierint nationes: q̄s tu feciſti.

f calumniam. falſe deo iniquitatẽ tribuens: ꝑ eo ꝙ nudo placito: hoc reprobato: hunc predeſtinat.

g de ſcripturis. i. prius allegatis.

h loq̄ris ꝯ deũ: arguẽdo ꝙ iniquꝰ ſit: ⁊ perſonaꝝ acceptor

[i] Si enim ſimilitudinez vaſis fictilis te a deo creatū putas & illius nō poſſe reſiſtere volūtati: hoc conſidera: [k] quia vas fictile: nō dicit figulo q̄re me ſic feciſti: figulus eniz habet poteſtatem de eodē luto: aut eadē maſſa: aliud vas in honorē facere: aliud in cōtumeliā: [l] deus aūt equali cūctos ſorte generauit: & dedit arbitrij libertatem: vt faciat vnuſquiſq; quod vult: ſiue bonum ſiue malum [m] in tātum dedit omnibus poteſtatē: vt vox impia: diſputet cōtra creatorē ſuū: & [n] cauſas voluntatis eius perſcrutetur.

[i] ſi eñ ſi͞litudinē perinde dicat diuus Hieronimus. aut o homo: tu te rationalem ꝛ liberi arbitrij agnoſcis aut nō: ſed vaſi fictili ſi͞lez ſi primuz male cauſaris q͛ te nō cōm crēte dānerīs ſi vero vaſi fictili ſi͞lem te arbitraris ſcito: q2 nō cauſat͛ vas fictile cur illud figul9 ſic vel ſic ꝑ arbitrio fecerit: neq; igitur ꝛ tu idipſ͞z cauſari deberes Explicat ergo in his ṽbis diuus Hieronimus cauſas p̄deſtinationis ꝛ reprobatiōis et ſi nō meritorias tn̄ cōgruitatis ꝛ decētie quia facienti quod in ſe eſt deus cōceditur gratiā infallibiliter. quod neq; Auguſtino aduerſatur cuz et ille dicat iuſtiſſima eſſe dei in his actionibus iuditia: et hunc ſ͞zm conſiliū voluntatis operari: ꝛ id quidē his verbis p̄cedēter allegatis cur aūt nō tenuerit iuſtū quē caſurū ſciuit priuſq; caderet cum hinc poſſet ille auferri iuſtiſſima omnia: ſed īſcrutabilia ſunt iuditia eius: ꝛ id capite 14 ſubijciens poſthac (ca. 18 de predeſtinatione) operatur aūt ſ͞zm cōſiliū volūtatis ſue vti ſimus in laudem glorie eius.

[k] quia vas non ergo iuſte tu cauſaris cū hunc predeſtinauerit hunc reprobauerit cum videas ſi͞le agere figulū.

[l] deus deſtruit Hieronimus hanc opinionem: qua ſe libe

ros eſſe aliqui negare poſſent ob fatum.
m in tantū ſignum huius libertatis eſt.
n cauſas voluntatis.i.condignas et meritorias ꝛ iuſtitie quod nō licet cū nulle ſint tales: cur predeſtinet vel rep bet:licet bene cauſe vel potius rationes congruitatis et decentie:quas tamen nec temere debet homo inueſtigare cū apoſtolꝰ nō.inueſtiget:ſed exclamet. O altitudo.

o Sin aūt deus volēs oſtendere irā: & notā facere potētiaȝ ſuam: p ſuſtinuit in q multa patiētia vaſa ire:apta r ad interitū: vt oſtenderet diuitias glē ſue: ī vaſa s miſericordie: que p̄parauit in gloria quos & vocauit: nō ſolū nos ex iudeis: ſed etiaȝ ex gentibus ſicut ī Oſee dicit vocabo t nō plebeȝ meā: v plebē meaȝ: & x nō dilectā: dilectā y & erit ī loco: vbi dictum eſt eis ȝ nō plebs mea ꝛ vos ibi vocabūt filij dei viui & cetera q̄ſequūtur ſi a inqt pacientia dei indurauit b pharaonē: & mlꝉto

o ſin aūt oſtendit deū p̄deſtinādo ꝛ repbando cōgrue agere decēter: ꝛ rōnabiliter ſui r̄ tributiua iuſtitia.
p ſuſtinuit.ſ.per multos annos.
q multa patientia.ſ.q̄bus meliora fieri potuiſſent.
r ad interitū reprobationis effectuȝ qui eſt pena eterna.
s miſericordie.i.predeſtinatos.
t non plebem meam.ſ.gentes.
v plebē meaȝ.ſ.electos
x nō dilectā.i.gētiles.
y et erit.ſ.in eodē propheta Oſee.

ȝ non plebs.ſ.ſed reprobata.
ꝛ vos ſcilicet iudei.
a Si inquit Exponit larius horum verborum ſententiā
b pharaonem.ſ.premiſſis ſignis et prodigijs et hortatōnibus quibus eum ad penitentiā per Moyſen vocauit.

tẽpore penas diſtulit [c] Iſrae-
lis:vt iuſtos cõdẽnaret:quos
tãtopere tempore [d] ſuſtinue
rit: non dei [e] accuſãda eſt pa
tientia & infinita clementia
ſed eorũ [f] duritia: qui [g] boni
tate dei in [h] perditionẽ ſuam
abuſi ſunt:alioquin vnus eſt
[i] ſolis calor : & ſcd̃m eſſẽtias
ſubiacẽtes alia liq̃facit : alia
indurat alia ſoluit : alia con
ſtringit . Liquatur enĩ terra
& induratur lutũ: & tamẽ ca
loris non eſt diuerſa natura:
ſic & bonitas & clemẽtia dei
[k] vaſa ire que apta ſunt in in
teritũ .i . populum iſrael ĩdu
rat:vaſa autẽ miſericordie: q̃
preparauit in gloriã: que vo
cauit:hoc eſt nos: qui non ſo
lum ex iudeis ſumus ſed etiã

[c] iſraelis.ſ. quos ſimi-
liter ad fidez vocauit
miraculis & ſignis.

[d] ſuſtinuerit .i. expec-
tauit et monuit vt cõ
uerterẽtur.

[e] accuſãda paciẽtia .i.
benigna longanimi-
tas qua expectati nõ
paruerunt.

[f] duritia .i. obſtinatio

[g] bonitate.ſ.totiẽs eis
oſtenſa.

[h] perditionẽ vt obicez
ponerent gratie et bo-
nitati dei.

[i] calor ſolis exẽplo ꝓ-
bat ab vna dei volun-
tatis bonitate progre
di in omnes:gratiam
quã cum alij recipiãt
dignos ſe faciunt:vlti
ori gratie & gloria:alij
reſiſtũt obicem ponẽ-
tes: indignos ſe exhi-
bent: itaq; concludit
quia voluntates elegit deus.

[k] vaſa ire peccatis obuoluti & reſiſtentes gratie:hoc ẽ ha
bentes gratias gratis datas: quibus poſſẽt facere q̃ ſtũ
in ſe eſt:ad gratiam ſe preparando: q; cũ nõ faciãt:nõ cõ-
ceditur illis:vnde ruunt in alia peccata : et preſciuntur
forte ad penã pro illis:econtrario vero cum vaſis miſeri
cordie: que faciũt quod in ſe eſt : vnde aſſequuntur forte
gratiam predeſtinationis effectum:eſt ergo:ex diuerſita-

te hominum et voluntatuȝ earum vt ab vno ſole.i.deo et
vnius ſolis.i.dei radijs:gratia: hij ſunt reſiſtentes :indu
rentur:alij:quod in ſe facientes : liquefiant ad opera me
ritoria agenda per gratiam.

ex gētibus:nō ſaluat [l] irratō
nabiliter & abſq; iuditij veri
tate [m] ſed cauſis p̄cedētibus:
quia alij non ſuſceperunt fi
lium dei:alij aūt recipere ſua
ſponte voluerunt.hec aūt va
ſa [n] miſericordie:nō ſolus po
pulus gentiū eſt: ſed etiā hij
qui ex iudeis credere voluert̄
& vnus credentiū effectus eſt
populus:ex quo oſtenditur:
nō gentes eligi : ſed hominū
[o] voluntates:atq; ita factum
eſt:vt impleretur illud quod
dictū eſt in Oſee:vocabo nō
plebē meā:plebē meā hoc eſt
populuȝ gentiū:& q̄bus pri
us dicebatur non plebs mea
vos: nūc vocantur filij dei vi
ui:quod ne ſolū de gentibus
dicere videretur: etiā eos qui

[l] irrationabiliter . ſed
congruitatis et decen
tie ratione.
[m] ſed cauſis preceden
tibus.ſ.et diuine ſciē
tie notiſſimis et moti
uis rōnabiliſſimis q̄ꝫ
uis nobis in ſpeciali
ignotiſſimis.
[n] miſericordie. i.quib;
deus preparat gratiā
vt habeant gloriā di
cente Ambroſio dabo
gratiaȝ ei quē ſciuero
toto corde ad me poſt
errorem cōuerſurum.
[o] voluntates conſide
ratione dignuȝ eſt : q;
Hieronimus ait:non
gētes eligi : ſed hoīm
voluntates: id eīm eſt
cur hāc diui p̄ris epi
ſtolam accerſiuimus:
vti videlicet tanti do
ctoris interpretamē
to: eorū fodicaremus
temerariā aſſertionē:qui aſtruūt nullā penitus: niſi diui
nam voluntatē eſſe predeſtinationis reprobationis cau
ſam etiā congruitatis et decentie rationibus : ſubtacitis
aut negatis. ſic eīm cū volūtati eius reſiſtere nemo poſſit

Nonnullis

ſatis liquet dari anſam errandi popello: ſi id adeo abſolute illis preponatur. Sed cu hominū voluntates electas dicat Hieronimus: dicant queſo tales incauti predicantes: voluntate ne animē potentiā intelligi putēt: an velle ipſum nature et diſpoſitiuū: an (vt clare dicatur) liberi arbitrij vſum: aut actū quempiā elicitū vel imperatū: ex donis gratis datis ab homīe profectum: aut vel quiddaz aliud: nobis penitus ignotū: et reuera cū horū quiddā dicant: iam intelligitur: quia non nuda voluntate: deus hoc reprobato iſtū predeſtinat: ſed volūtate rationabiliſſima rationibus cōgruitatis et decētie ſtipata ac per hoc iuſtiſſima: et nulli iniuria: eſſeqȝ in hominis arbitrij libertate: vt habitis gratiſdatis donis: ſe ad gratiam predeſtinatōnis effectū de cōgruo diſponat: vel obſiſtat: ſicqȝ predeſtinatus vel reprobatus habeatur: licet ſi gratie nomine omē donum naturalis ingenij cōprehendatur: iam tum verū ſit: quod deus mera volūtate hunc predeſtinet: cū prima motio a deo exiſtat et gratiſdate munus: ad quod nulla preexigitur diſpoſitio: cū hoc munus: deus nemini neget: ſed preſtet: vniuerſali influentia ſuper iuſtos et impios: ſolez oriri ſinente. Cui ſententie nequaqȝ Auguſtinus reſiſtit. ſed concordat: dicēs has predeſtinatiōis cōgruentie cauſas: non eſſe nullas ſed occultas: dum ait. vniuerſe vie domini miſericordia et veritas: inueſtigabiles ſunt aūt vie eius. inueſtigabilis igitur et miſericordia: qua gratis liberat: et veritas qua iuſte iudicat. Ecce inueſtigabiles dicit: non tamen nullius gratie

ex iſraelitica multitudīe crediderunt: vaſa p miſericordie & electionis appellat. q Clamat enim Eſaias pro iſrael:

p miſ'icordie .ſ. vt vas electōis eſt mihi paulus.

q Clamat. teſtimonio Eſaie probat: illorum voluntates electas: quia ſcilicet vocati: nō reſtiterūt gratie: ſed quod in ſe fuit fecerunt alijs vocationi reſiſtentibus

er eam nibilipendentibus quorum tũ multi fuerint: pauci fuerunt electi et ſaluati.

Si fuerit [r] numerus filiorũ iſrael: quaſi arena maris : [s] r̄liquie ſalue fient [t] hoc eſt: etiã ſi mľtitudo uõ crediderit: tñ pauci credent: verbũ eni [v] cõſumatũ: atqꝫ breuiatũ: in ſua deus eq̃tate [x] librauit: vt hũilitate & incarnatione chriſti eos ſaluos faceret: qui in euꝫ credere voluiſſent: hoc ipſuꝫ & alio in [y] loco dixit Eſaias Niſi dominus ſabaoth reliq̃ſſet nobis [a] ſemen: ſicut ſodoma facti & ſicut gomorra ſimiles fuiſſemus. Cumqꝫ [b] teſtimonia [c] propoſuiſſet: quibus duplex vocatio predicit̃ & gentium & ppľi iudeoruꝫ tranſit ad coherẽtẽ [d] diſputationẽ: & iccirco [e] dicit gẽtes: que nõ ſectabãtur iuſtitiam [f] apprehendiſſe iuſtitiã: quia nõ ſuperbierũt: ſed in criſtũ crediderunt. Iſraelis aũt magnã partem [g] corruiſſe ideo:

[r] numerus. i. inumerabilis multitudo eoꝝ.
[s] reliquie. i. pauciores ex eiſdem.
[t] hoc eſt: exponit quod dixit.
[v] verbũ cõſumatũ: eiꝰ cõceptũ breuẽ ⁊ perfectũ de hũano genere.
[x] librauit. i. diſpẽſauit ⁊ effectualiter mõſtrauit.
[y] alio loco Eſaie p̄mo.
[a] ſemẽ. i. p̄dicationem fidei.
[b] teſtimonia. ſ. prophetarum.
[c] propoſuiſſet. ſ. paulꝰ ad romanos.
[d] diſputationẽ. ſ. de dei vocatione et electiõe: cur ſcꝫ electi ſꝫm p̄ñtẽ iuſtitiam iudei relicti fuerint: e regione ꝓ gẽtes reꝓbate recepte tandem et permanſerũt electe.
[e] dicit. ſ. apoſtolus.
[f] apprehendiſſe. ſ. per receptionẽ fidei nã iuſtꝰ mens ex fide viuit
[g] corruiſſe. i. excidiſſe a predeſtinatione.

quia offēderūt ī [b] lapidē offē ſionis: & petrā [i] ſcādali: & ig norauerunt [k] iuſtitiā dei: & [l] querēs ſuā ſtatuere iuſtitiā: iuſtitie dei (que chriſtus ē) ſubici noluerit [m] legi in qui buſdam conmentarijs ſic reſ pondiſſe apoſtolū vt magis implicauerit q̄ ſoluerit que ſtionē. Ait enī: ad id quod p̄ poſuerat quid ergo dicemus nunquid iniquitas eſt apud deum: & nō eſt volentis neq; currentis: ſed miſerentis dei: & cuius vult miſeret & quez vult indurat deus: & volūta ti eius quis pōt reſiſtere? Sic reſpōdiſſe apoſtolū. [n] O ho

[b] lapidem. ſ. chriſtum quem reprobauerunt edificantes.

[i] ſcandali in qua ſcan daliſati ſūt phariſei.

[k] iuſtitiaz dei. ſ. que eſt per fidem chriſti.

[l] querens ſuā ſcz quia confidebant de legali bus ſuis: que neminē duxerūt ad perfectuz cum gratiam nō con ferierunt.

[m] legi adijcit Hieroni mus aliam quandaz de apoſtolis dictis ſē teutiam.

[n] o homo. ſuper his v bis pleriq; theologo rū inquiunt apoſtolū hic nō exclamaſſe ob inopiā reddende rōis

Sed ob reprimendā incapatinm temeritatē: nec eſſe ſil'e de maſſa ⁊ figulo: ⁊ de homine. niſi ex parte finis. nō autē ex parte ſubiecti: quia hic in electiōe poteſt eſſe differētia in ſubiecto: non in maſſa: cū omnes partes equaliter inſē ſibiles ſint: vnde quoad hoc (inquit Scotus) congruenti us eſt apoſtoli exemplum: quod ponit ſcda ad thimotheū ſcdo: de vaſis aureis et argenteis: quia ibi differentia eſt in ſubiecto: ſzm q vaſa fictilia fiunt in maiorem cōtume liam: et lignea in minorē: aurea in honorem maiorem: vt cunq; tamen ſit ſatis in epiſtola diui Hieronimi explica tur: q licet non ſit aliqua cauſa meritoria predeſtinatōis de condigno et iuſtitie. tamen non deeſt ratio cōgruitatis

et decentie: licet hec nobis ſit in ſpeciali ignota: ⁊ cum nō fuerit nobis ſcitu neceſſaria: imo vt occultaretur: commodius quo humiles: in timoꝛe ſperemus: ideo hāc apoſtolus nō explicauit. ſed vt miraremur inſtruxit: cum exclamaret. O altitudo ⁊c̄.

mo qui terra & [o] cinis es: audes facere [p] queſtionē deo: & vas fragile atq[3] [q] teſtaceū rebellas cōtra figulū nunquid [r] figmentū pōt dicere ei: qui ſe finxit: quare me ſic feciſti? aut nō habet poteſtatē figulus luti: ex eadē maſſa facere aliud quoddā vas in honorē aliud in cōtumeliā: eterno ergo ſilētio [s] cōticeſſe: & ſcito fragilitatē tuā & deo nō moueas queſtronē: qui fecit qđ [t] voluit: vt in alios clemēs: in alios ſeuerus exiſteret.

[o] cinis es geneſis. io.

[p] queſtionē cur hūc eligit hunc repꝛobet.

[q] teſtaceuʒ ſimile teſte coꝛruptibili.

[r] figmentum opus a figulo factum.

[s] conticeſſe. ſ. quia ſcrutatoꝛ maieſtatis opprimitur a gloꝛia.

[t] voluit: quia omnia q̄cunq[3] voluit fecit ⁊c̄. et iterū iuſtus es dn̄e et rectum iudicium tuum.

Habes: lectoꝛ ex huius diui Hieronimi: in Pauli epiſtolā interpꝛetationē id quod toto libro diſquiſiuimus: vicʒ ꝙ tametſi non eſſent vlle cauſe pꝛedeſtinationis ⁊ repꝛobationis: equitatis condigni: meritoꝛie et iuſticie: vt hic intendebat diuus Auguſtinus. dum nudam dei voluntatem et placitū: harum cauſam: enunctiauit: non tamē deeſſe: rationabiliſſime voluntati: rationes: decentie et congruitatis: qua cur hunc pꝛedeſtinauerit: hoc repꝛobatoꝛ rationabiliſſime (pꝛeter omnē iniuſticiā: iniuriam: vl' violentiam) egiſſe dicatur: quod vel hinc inſinuatur. ꝙ diu9

Hieronimus id explicauit in epiſtola:et confirmauit. dū
ait. Exemplis gemini populi:non gentes eligi:ſed homi-
num voluntates. quare et id nequidem diuo Auguſtino
reluctatur:nec difficultatem aliquam ingerit: ſi hoc mo-
do ad rationem videlicet congruitatis et decentie referē-
do ad vulgus declametur. Sed nūc ad alia diuertamur.

Caput Secundum.

Certa ne ſit infallibiſiſq; diuina predeſtinatio &
reprobatio: adeo vt quiſq; neceſſario vel ſaluetur
predeſtinatus:vel pereat reprobatus.

C Eterum proponebatur (etiam tertio loco) diſqui-
rendum. Certa ne ſit:et adeo infallibilis predeſti-
nationis reprobationiſq; inſtitutio:vt velit nolit
quiſpiam: vel gloriam aſſequatur predeſtinatus : vel ge-
hennam ſubeat reprobatus. Que queſtio cum ex premiſ-
ſis definiri poſſit (vti et ex eiſdem eius precipua defini-
tio pendet) nos doctorum ad lineam opinionibus recita-
tis: quam quiſquis inſequi velit ſuo cuiuſq; arbitrio lin-
quemus. Reſpondet equidem primo:diuus Auguſtinus
Stare ſimul cum ſcientie et predeſtinationis certitudīe
contīgentiam facti et ſaluationis: et id quidem hoc exē-
plo nam non cogit memoria (inquit) mea:que preteriērīt
facta eſſe:q̄ztūuis ea preterita commemorem:ſic nec ſciē-
tia dei:que futura ſunt:fieri cogit:tāetſi hec preſciat. Eli-
dens hinc Epicureorum inſaniam deo inferiorum ſcien-
tiam ſubtrahentium:ob eorū varietatem:et Stoicorum
calumniam omnia neceſſario euenire:propter dei preſciē-
tiam:contendentium. arbitrante hinc Scoto Ex falſa p-
dire ymaginatione: ſi hinc predeſtinatos ſaluari neceſſa-
rio ideo credamus. quia in preteritum predeſtinationem
lapſam a dei potentia (que in preterita non poſſit) erep-
tam putemus. Quod vtiq; ipſa predeſtinatio preteritis

Auguſtini ſē-
tētia in de p̄-
deſtinatione

Epicureoruz
inſania
Stoicorum
calumnia
Scotus diſt
q̄drageſima
primi.

coextiterit. que tranſierint: nõ tñ ipſa preterierit. alijs p̄-
tereuntib9 que ſibi coextiterint. Verba em̄ diuerſorũ tem
porũ de deo dicta (prout veriſſime illi cõpetũt) nõ ſignifi
cant partes tẽpoꝝ: illũ actũ menſurantis. ſed nũc eterni-
tatis conſignificẽt. quaſi illũ actũ mẽſurantis ꝓ quanto
coexiſtens eſt illis pluribus temporũ partibus. Quo cir-
ca idez ſit: Deũ predeſtinare: predeſtinaſſe: et predeſtina
turũ eſſe: adeoq; cõtingens vnũ ſicut aliud. qꝛ nihil eſt ni
ſi nũc eternitatis menſurãs illũ actuz: qḋ nec eſt p̄ñs. nec
preteritũ: nec futuꝝ: ſed oĩbus illis coexiſtens. Nectẽs ea
ꝓpter in diuiſo ſenſu: predeſtinatuz dãnari poſſe. eſto ꝙ in
compoſito non niſi ſaluet. Nectẽs exẽpli cã. Qꝛ cũ dicitur
deus predeſtinauerit petruz ſaluari. Inferatq; : ꝙ idcirco
ſaluabitur. Illic añcedens eſſe contingens: ꝑ eo ꝙ in intel
lectu diuino implicetur cõtingentia: ex parte obiecti. Vn
de non repugnet rõ contingentie obiecto ſcito vel volito
ſecundarie: Et ideo tranſeat predeſtinatio ſuper ſalutem
petri nõ neceſſario. ſed contingenter. Et ſic neq; ſalus pe
tri ſit neceſſaria: ſed contingens. Durando hoc ipſũ ferme Durãdus ſu
perhibente dũ ſcripſit: Non eſſe admittendũ ſimplr̄: ꝙ p̄- per.iiij.pmi.
deſtinatus neceſſario ſaluetur: ſed ſub conditione vel r̄du
plicatione. inq̃tũ vicz. predeſtinatus: qui eſt ſenſus cõpo
ſitus. et hec ſit cõſequẽtie: nõ ↄ̄ſequentis neceſſitas. Egi- Egidi9 eadẽ
dio ſile quiddã meditante. Dũ inquit. Predeſtinatuz ſal xl.primi
uari non eſſe neceſſariũ: neceſſitate cogente : vel nec̄citate
ſimplr̄ ⁊ in ſenſu cõpoſito: ſed ẜm neceſſitatẽ ↄ̄ñe. Et quia
talis neceſſitas contingẽtia nõ tollit: neq; quidẽ arbitrij
libertatẽ. Stet ergo ſimul cũ predeſtinationis certitudĩe
arbitrij libertas. A qua ſnĩa haud longe B.T. abeſt: dum B.T. ſnĩa.
ſcripſit. Qꝛ tametſi predeſtinatoꝝ nũerus: ſicut et ipſa p̄-
deſtinatio: certus ſit ⁊ infallibilis immutabiliſq;: non tñ
hinc tollatur arbitrij libertas. Poſſit equidez predeſtina
tus mori in odio dei ſcdm̄ ſe conſideratus. Non tñ: vt pre
deſtinatus. ſic em̄ impoſſibile ſit quin ſaluetur. Verum
aliter hoc queſitũ Thomas anglicus diſſoluit. dũ ait du Tho. angli.

plex eſſe poſſibile: vtpote vnũ logicũ: quod neceſſario ſim
pliciter. Opponitur ꝙ certe neceſſariũ ex terminoꝝ neceſ
ſaria cõnexione pendet: quo mõ: oĩs iſta inherentia poſſi
bilis eſt: cuius predicatũ nõ claudit̃ in ſubiecto. Et ſic hec
ꝓpoſitio eſt poſſibilis. predeſtinatus dãnabit̃. Nõ eñ ali
qua implicat̃ cõtradictio in ꝓpoſitis termĩs: ſi hoc p̃dica
tũ dãnari etiã predeſtinato ineſſe deſignet̃: Verũ aliud
eſt poſſibile. qḋ nõ ſolũ tale eſt. qꝛ nõ implicat contradic-
tionẽ. nec habet repugnantiã ex terminis. Sed qꝛ nec vl-
lã ex extrinſeca cã aliqua habet repugnãtiã. Et ſic quõꝫ
Petrꝰ Aure olus. non eſt poſſibile: ꝙ res que preterijt non ſit preterita. Ic-
circo nõ ſit poſſibile: ꝙ p̃deſtinatus damnet̃. Cui Aureolꝰ
expreſſius ceteris contradicit. Dũ ait. Inconcuſſe tenen
dũ predeſtinationẽ nullã immutabilitateꝫ inducere erga
ſalutẽ ſaluandoꝝ. Nec reꝓbationẽ circa penã hoĩm dam
nandoꝝ. Si eñ hãc induceret predeſtinatio (ait) hoc eſ-
ſet vel rõe preſcie quã ſupponit. vel rõe volũtatis ⁊ ſuppo
ſiti: quã formaliter inportat. Sed conſtat (ſubicit) ꝙ non
rõe preſcie: qꝛ nõ aſpicit rẽ vt futurã: vt ex hoc liceret ĩfer
re aliquid in futurũ aut arguere: ꝙ eueniet. Nec rõe volũ
tatis aut ꝓpoſiti. qꝛ nulla volitio intrinſeca deo: trãſit ſu-
per ſalutem petri: magis q̃ꝫ ſuper oppoſitũ. Sed volũtas
operationis diuĩe ſcꝫ iuſtificatio per grãꝫ. et beatificatio
per gloriam: quã deus operatur vt preuiſa ab eterno ſunt
illũ propoſitũ quod deus habet de petri ſalute. Cõſtat au
tem ꝙ talis operatio. vt preuiſe: in nullo aſpicit ſalutẽ pe
tri vt futurã: et per ꝯñs nõ põt inferri ex ea ꝙ ſalus petri
futura ſit aut eueniet: quare nullo mõ infert ꝙ predeſtĩa
tio det: ꝙ immutabilis ſit euentus: cũ nullo modo inferat
euentũ. Sed nec deſunt alij: qui ſimul cũ euentus futuri
Franciſci de marchia ſententia. tione ⁊ contingentia: nitunt̃ tñ predeſtinationis certitu-
dinẽ ſaluare: ex quibus Franciſcus de Marchia ſic ad Li-
neã ſcripſit. Ꝙ cũ videamus cauſam cõtingenteꝫ: effectu
priorẽ: ⁊ illũ ad vnã partẽ contradictionis determinant

Et tñ ꝓpter hanc prioritatē: et determinationē: nō adimamus effectus euentui contingentiā. Recte preſcia dei: future rei nō adimit ꝯtingentie conditionē. Quod quo mō fieri poſſit declarans dicit. Qꝛ duplex ſit contingentis indeterminatio. Quarū prima vtpote de poſſibile eſt: qua voluntas eſt indeterminata ad poſſe agere ⁊ poſſe nō agere. Alia vero ſcꝫ de ineſſe: eſt: qua intelligitur indeterminata voluntas ad agere ⁊ ad non agere: que poſterior eſt prima: et ab ea abſoluibilis. Sint ergo (inquit idē) prima cā hec indeterminata ab eterno de poſſibili: ſed determiāta fuit de ineſſe ad alterā partē. Et iſta determinatio ſcda ſequi'tur determinationē ꝑmā: et nō tollit cā: ⁊ per ꝯñs nec contingentiā tollit: eo ꝙ rō cōtingentie ſtet cū determiatione de poſſibili: ⁊ ſic oēs cāe ſcđe quodā ordine naturali conſecutionis determinanť de ineſſe ad illā partē: ad quā eſt determinata prima cā: ⁊ remanet indetermiata de poſſibili: in qua determinatione ſtat rō cōtingentie ipſarum Et ideo ſicut prima cā eſt determinata vel indetermiata añcedenter. Sic oēs cāe ſcđe ſunt determiate vel indeterminate conſequenter. Et cōtingentia erit ſiľ conformiter cū ꝯtingentia cāe ꝑme: nec īpediť per ipſaꝫ. Vñ ſicut effectui cōtingenti nō repugnat determinari de ineſſe: dūmō ſit determinatus de poſſibili. Ita nec cāe ſecūde cōtingēti libere. cuiuſmodi volūtas eſt creata: repugnat determinari ad ſuū effectū determinatione de ineſſe: dūmō ſit indeterminata determinatione de poſſibili. Oēs em̄ ſecūde cauſe cōtingētes: ſunt determinate ad iſtā partē determinatione de ineſſe ad quā prima cā cōtingenter agēs: determināť quo tñ ñ obſtāte ꝯtigēter agunt. qꝛ remanent indeterminate indeterminatione de poſſibili ſicut prius.

Caput Tertium

Que ſcholaſtico modo prepoſita ſunt ac per hoc difficiliora: q̄ a quouis capiāť. ſimplitius repetit vt melius intelligantur.

Certitudo p̄deſti. quo pacto

Ed qm̄ hec difficiliora fortaſſe ſunt de predeſtina-
tionis certitudine precedenter dicta: q̄ꝫ a quouis
ſatis intelligi queāt. Ad ſcholaſticaꝫ vicꝫ magis q̄ꝫ decla-
matoriā theologiam pertinentia. Qꝛ duplici hec ſtemate
Egidiꝰ in p̄logo ſcdi ſen — preponi ſoleat (Egidio authore) diſcentibus Theologia
vtpote per modū artis ⁊ ſcīe explicate. quo mō nō oēs p̄
miſcue poſſunt eſſe eius auditores. ſed ī aliis philoſophi
cis antea aliquanto (et quidē immodice) delibuti. Dicen
te Apl'o. Sapiam loquimur inter perfectos. ſapiāꝫ inqui
ens non huius ſeculi. nec principium huius ſeculi: qui de
ſtruūtur: ſed loquimur dei ſapiāꝫ in miſterio. Ac ſcd̄o mō
etiā preponitur per modū ſimplicis credulitatis quo mō
Auguſtinus — etiā cuiqꝫ vel rudi preponenda eſt. Dicente Aug. Sacra-
ſcriptura paruulis congruis nullius generis verba vita-
uit. Qm̄ ergo: que tot inductis authoribus de predeſtina-
tiōis infallibilitate recenſita ſunt. obſcuriora ſunt q̄ꝫ ad
vulgus cōcionari queant: aut a quibuſdā etiā peritioribꝫ
intelligi. Jccirco placet hoc loco alioꝝ authoritate: q̄ hāc
rem: explicatius: apertiuſqꝫ dixere. idip̄m repaſtinare.
Bonau. ſnīa diſ. xl. primi. — Queſitus em̄ Bonauentura. Sit ne certiſſima predeſti-
natio. R̄ndet in hec verba. Contingit dicere certitudineꝫ
a parte rei euenientis: ⁊ a parte dei preordināntis. Si loq̄
mur de certitudine prima: cū hec dicat᷑ contra cōtingētiā
Dicendū eſt (ait) ꝙ non eſt maior certitudo in electorum
nūero: q̄ꝫ ſit in nūero alioꝝ futuroꝝ contingentiū. qꝛ pē
det euentus nr̄e ſalutis ⁊ dānationis ex noſtri arbitrij li-
bertate. Si aūt loquamur de certitudine ſecunda. i. a par
te dei p̄cognoſcētis. ⁊ ſic eſt certus euentus noſtre ſalutis
Certitudine infallibilitatis qꝛ diuīa p̄ſciā nō fallit᷑. ⁊ id̄o
euenit vt deus preſciuit. Certus eſt etiā immutabilitatiſ
certitudine. qꝛ diuina diſpoſitio ⁊ ordinatio nō variatur:
vt mō eligat vnū: ⁊ mō aliū. Sed qui ſel' electus eſt: ſēper
fuit erit ⁊ non alius. Hec eſt diui Bona. ſuper queſito ſen
tentia. Eſſe vicꝫ predeſtinationē reprobationē certiſſimā

facili' dep̄hendatur

infallibilemq3: q̄ꝫtū attinet ad pꝛeſciā3: que nōie pꝛedeſti
nationis continet̄: ⁊ pꝛeſupponitur. Non aūt eſſe eande3
certam: ſed contingentē: q̄ꝫtū eſt ex cauſalitate: qua cōtin
git: deus pꝛedeſtinatū: cū eñ illū nō cogat. nec totalis ei
uſdem pꝛedeſtinati effectus (hoc eſt vite beate) eſſe velit
(q̄ꝫquā poſſet) niſi homīe cooperante: ⁊ quod in ſe faciēte
ac per hoc de congruo gloꝛiā merente. Poterit ergo p̄deſt
inatus damnari. Non curato ꝙ ille tum erat: ſcd̄m pn̄te3
iuſtitiā pꝛedeſtinatus: nec tñ in hoc dei ſcīa fallitur. Cu3
et hoc ip̄m: ſi ſc3 nō ſaluetur pꝛedeſtinatus. ipſe pꝛeſciat:
pꝛeſcīa eius: mīe pꝛedeſtinatu3 cogente. Vel ab eo qui ſic
coꝛruit: mīe falli potente. Que ſi nec adhuc ſatis explica
ta videant̄. At ex Neotericis Occan. ip̄m audiamus diſ.
xl. pꝛimi. Ita ſuper hac pꝛedeſtinationis certitudine diſ
tinguente. Ait eñ cuiuſdam pꝛedeſtinationis eſſe aliquā
cām ⁊ rationē. Alicuius vero non eſſe aliquā. Aliqui equi
dem ob merita ſaluentur. Itaq3 ſi voluntarie non mererē
tur non ſaluarentur. Alij vero ex ſola gr̄a: ſpetialiter ad vi
tam beatā oꝛdinari. Itaq3 ſibipſis nūq̄ꝫ relinquuntur: ſed
ne obicem ponere poſſint: grā pꝛeueniunt̄ (qualiter de v̄
gine intemerata obtigiſſe dicit) Pꝛimoꝛū adijcit eſſe ra
tionem pꝛedeſtinationis. q2 ſicut dānandi. Ideo repꝓban
tur. q2 pꝛouident̄ peccaturi finaliter. Cū nō ſit deus pꝛius
vltoꝛ q̄ꝫ aliquis peccatoꝛ. Ita ⁊ hij pꝛedeſtinant̄. q2 pꝛeui
dent̄ finaliter perſeuerare in charitate: ⁊ ꝙ deus non con
ferret eis vitā eternā niſi pꝛius mererent̄. Secundoꝛū
vero nō videtur vlla rō. niſi q2 deus vult. Ita ꝙ quicquid
dat eis: dat vt vitā conſequātur eterna3. Nec eis aliquid
permittit incidere: quod eoſdē a vita poſſet impedire eter
na. Et tum: pꝛedeſtinationis pꝛimoꝛu3: non eſt aliq̄ certi
tudo ⁊ infallibilitas: ex parte contingentie: ſed dūtaxat:
ex parte diuine pꝛeſcientie. Secūdoꝛū vero. Pꝛedeſtina
tio certiſſima eſt: ex vtroq3 et cōtingentie ⁊ pꝛeſciētie cer
titudine: q2 nunq̄ꝫ excident: nec excidere poſſunt. Cā autē
cur hos pꝛedeſtinauerit conditione iſtos aūt ſimpliciter

p̄deſti. alia alligationis

non eſt equitatis iuſtitie ⁊ condigni ſiue meritoꝛia. Deꝑ nuda dei voluntas. Q̄ꝛ q̄ꝛ nō deſit ratio congruitatis ⁊ decētie: nobis occulta in particulari deo vero ſoli notiſſima Habes ergo lectoꝛ explicite aperte et liquido: quo nā mō certiſſima ſit predeſtinatio abſq; libertatis arbitrij. vel diuine preſcientie preiuditio: que eatenus recipimus: q̄ꝛ to precedenter a nobis dictis non obſiſtant.

Caput Quartum

Que de gemino predeſtinatōis modo vtpote ſimpliciter & ſub conditione dixit Auguſtini authoritate approbat.

At quando: ſatis intelligitur: quoſdam ſub cōditione alios ſimpliciter predeſtinatos. et horū p̄deſtinationē: non niſi ex preſcientia: nō aūt ex contīgentia certā. Aliā vero certiſſimā ex vtroq;. vtpote diuina ſcientia ⁊ rei euentu: ſiue contingentia. Hicq; dicēdi modus lucidus apertus ac vulgo intelligibilioꝛ exiſtat: congruit vt violētioꝛi etiā authoꝛitate cōpꝛobet̄. Placuit ergo: et diui Auguſtini li. de predeſt. ſniam verbaq; ſubnectere: qua predeſtinationū aliam alligationis ⁊ abſolutaȝ Aliam conditionis appellitando. Premiſſe diſtinctioni: fundamentū iecit ⁊ robur fidemq; ſubminiſtrat in hec ad lineam verba. Inpꝛimis (inquiens) nefas eſt dicere: deum aliquid niſi bonū predeſtinare. Sed predeſtinationū alie ſunt alligationis: alie conditionis. iſte ſunt iuſtitie: ille potentie. Vt lucidius (adijcit) fiat qđ dicitur: que ſunt alligationis ⁊ potentie. que conditionis ⁊ iuſtitie demōſtretur. Creauit deus celū et terrā ſolē et lunam diē ⁊ noctem: predeſtinauit inſuper vt celū ſemper volueretur: ter

ra immobilis circūnolucri celo: loco centri haberetur. ſol
⁊ luna dici noctiq; preeſſent: dies ⁊ nox certis temporibuſ
viciſſim ſuccederent. Hec predeſtinationes potentie ſunt
et alligationis. Vnūquodq; enī eorū que prediximus. ſic
allegatū eſt ſuo operi per predeſtinationez dei vt ab eo dī
moueri poſſit. Creauit deus hominez et predeſtinauit: vt
ſi obediens eſſet: ac a guſtu vetiti pomi ſe abſtineret in vi
ta permaneret: ſin aūt inobediens eſſet ſniam mortis ſub
iret. Hec predeſtinatio cōditionis eſt ⁊ iuſtitie. Non eniz
deus añ caſum hominis: ſic cū per potentiā alligationis
predeſtinauit mori: vt neceſſe eſſet eū mori: ſed ſub ea con
ditione ſi peccaret. Quia igitur peccauit hō. iuſtū erat vt
moreretur. Si non peccaret nullo vinculo predeſtinatio-
nis diuine: morti alligaret̄. Serius: Auguſt. verba: quibuſ
geminā deſcribit alligationis ideſt abſolutā et conditōis
predeſtinationē. Conformiter ad euangelicā inſtitutiōez
Si vis vitam ingredi ſerua mandata dei: qua conditiōa
ta predeſtinatione arbitror vniuerſos predeſtinatos eſſe.
Aplō perhibente. Vult oēs homīes ſaluos fieri. Pauciſſi
moſq; admodū: vt diuā virginē: Hieremiā. Aplm ex vtero
matris ſegregatos: quibus conceſſū: vti nolint velint finē
deſtinatū aſſequerent̄: deo nihil: illis permittente obtīge
re. quod a gratia excidere faceret. Verū Cur hos abſolu-
te (tot vero conditione) predeſtinauerit: ſi querat̄ ad prio
ra rñſa recurrat̄. vicz Huius nullā eſſe cām meriti ꝯdigni
et iuſtitie: q̄ꝫq̄ꝫ non deſint rōnes congruitatis ⁊ decentie
verū nudam dei bonitatē voluntatem rationabilem ⁊ be
neplacitū iuſtiſſimum.

Caput Quītū

Qūo de predeſtinationis reprobationiſq; certitu dine nūeroq; predeſtinatorū vulgo predicandū.

De p̄deſti. certitudine.

V Erū vt etiā: que ad vulgus ex predictis de prede-
ſtinationis reprobationiſqꝫ certitudine: infallibi
tateqꝫ concionanda ſint: ⁊ vernacula lingua pplo
explicāda (tāetſi ex dictis liq̄ant) hoc loco a nobis nuncu
patius dicantur. Subijcimus ex dictis aſſerendū eſſe. In
uulgādūqꝫ geminā eſſe predeſtinationē. Ac per hec: quoſ-
dam abſolute ſimpliciterqꝫ eſſe predeſtinatos. Hoſqꝫ irre
fragabiliter ſaluandos. Hos aūt pauciſſimos: ⁊ hos quoſ
equus (vt dicitur) amauit Jupiter. aut ardens euexit ad
ethera virtus. vtpote diuā virginē: Baptiſtam: diuū pau
lū: quibus nō permittitur quicpiā obtingere: quo a deſtia
to: quoquomō diuertant̄. Alios vero (vt fere omēs exiſti-
mus) ſub conditione predeſtinatos: vicꝫ: ſaluteꝫ aſſecuru-
ros: ſi mandatis paruerimus. et de horū predeſtinatione
dicendū. Quo in hoc ipſo includi predeſtinationis voca-
bulo: vicꝫ rationē preſcie. ⁊ rōeꝫ cauſe claudit hmōi prede
ſtinatio nō ponit illā neceſſario effectuꝫ: eo ꝙ predeſtina-
tio non per neceſſitatē: ſed volūtateꝫ ſalutis noſtre cā exi
ſtat. Eſtqꝫ predeſtinatio: ſiue etiam predeſtinantis volun
tas nequaq̄ꝫ totalis cauſa: ſed cū alia contingenti: vtpo-
te cū libero arbitrio. Eſt autē regula. Quotienſcūqꝫ effec
tus quiſpiam: ex neceſſaria variabiliqꝫ cauſa dependet:
a neceſſaria inq̄ꝫ. vt vniuerſali: a variabili vero tanq̄ꝫ par
ticulari. tum a variabili denominat̄. Idqꝫ iccirco: ꝙ in oī
nature actione: effectus debiliori aſſimilatur parti. vti in
hominis a ſole patreqꝫ generatione liquet. Vn̄ etiā cum
predeſtinationis huius conditionate effectus: vt ſalꝰ ho-
minis a contingenti cauſa. hoc eſt arbitrio dependeat: cō
tingenter vtiqꝫ ſaluant̄ cōi legi oēs quibus dicitur. Deū
time ⁊ mandata eius obſerua. Claudit̄ aūt ſcd̄o loco in p̄
deſtinatione ſupra cauſe rationē etiā ratio preſcientie: q̄
preſcientia totū includit. adeo: vt quicquid eſt i hominis
arbitrio: eius cooperatione: vertibilitate: euentuqꝫ quouiſ-
cūqꝫ: id illi ſubſit: nihil om̄i ſcientem preter labi potente
Et cū hec preſcientia: ſit de futuro contingente determia

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112366-p0078-9

et infallibilitate q̃m̃o

ta certa ĩfallibilis:diuina vicꝫ crñs.oĩs ſcie pelagus. Re
cte hoc mõ pꝛedeſtinatio:infert ſalutem certitudinaliter
neqꝫ ceſſari poteſt:nec ab hominis arbitrio irritari: quin
maneat hec dei pꝛeſcientia'eiuſqꝫ (quo ad hanc)pꝛedeſti
natio certiſſima. Sed quoniã pꝛeſciẽtia nullã infert aut
inſinuat conſequenti neceſſitatẽ:ſed conſequentie dũtax
at. Jccirco ꝯñs non eſt.illũ pꝛeſcit ſiue pꝛedeſtinat deus:
ergo infallib liter ſaluatur:niſi in ꝯpoſito ſenſu: et ſerua
ta conditione ſub qua pꝛedeſtinatus. Contra quod ſi obi
ciatur.Si ſcia dei nõ fallitur:pꝛeſciuitqꝫ me deus ab eter
no ſaluãdũ.ſaluaboꝛ ergo velim nolim . Jn ꝓmptu rñſuꝫ
eſt.qꝛ ſcit deus veriſſime qualis futurus tu ſisSed id ſue
conteſtatur perfectioni.nihil autẽ adijcit vel adimit: tue
bone vel male agendi libertati.Sic em̃ res nature deꝰ in Auguſtinus
ſtituit:vt eas pꝛopꝛios motus agere ſinat:quo circa ſi ſal vij.de ciui:
uaberis pꝛedeſtinatus noſcit.Si excideris:dãnerisqꝫ id
ipm̃ pꝛeſciuit. Nulla tñ huic iniecta alligatione.Aut me
rendi vel demerendi neceſſitate.Vnde et exquiſitiſſime ĩ
hanc ſententiã diuus Aurelius cõtra Ciceronianos in de Augꝰ.v.de ci
ciuitate dei loquit̃ dũ ad Lineã ſcribit.Abſit a nobis eiuſ
negare pꝛeſciam vt liberi eſſe velimus:quo adiuuante ſu
mus liberi vel erimus.Pꝛoinde non fruſtra ſunt leges:ob
iurgationes:exhoꝛtationes:laudes ⁊ vituperationes . qꝛ
⁊ ipſas futuras eſſe pꝛeſciuit:⁊ valent plurimũ quãtũ eaſ
valituras eſſe pꝛeſciuit:⁊ pꝛeces valent ad ea impetrãda:
que ſe pꝛecantibus conceſſuris eſſe p̃ſciuit:⁊ iuſte pꝛemia
bonis factis:⁊ peccatis ſupplitia cõſtituta ſunt. Neqꝫ eĩ
ideo(ſubicit)id noſtrã intentionẽ aſtruendã. Peccat hõ.
qꝛ deus illũ peccaturũ eſſe pꝛeſciuit. Jmo ideo non dubi
tatur ipm̃ peccare:cũ peccat:qꝛ ille cuius pꝛeſcia falli nõ
poteſt:non fatum:nõ foꝛtunã.nõ aliquid aliud. ſed ipſuꝫ
peccaturũ eſſe pꝛeſciuit:qui ſi nolit oĩno non peccat:ſed ſi
peccare voluerit:etiam hoc ille pꝛeſciuit.Habes verba.te
ne ſententiam.Ob pꝛeſcientie certitudineꝫ nullius tolli

arbitrij libertatē neq̃ꝫ inferri ex p̄destinatōe: q̃ꝫtū ad iclu
ſam in ea cālitatē: infallibilē ſalutē vel dānationē. Proi-
de cū paucis admodū (⁊ id quidē priuilegio) abſolute pre
deſtinatis: cūcti ſunt alij cōditionatim p̄deſtinati (p̄deſti
natione p̄cedenter. etiā Auguſt. ſnīa in alligatiōis ⁊ cōdi
tionis diuiſa) certe ſe aſſequuturos glīaꝫ; ad que deſtina
ta ſunt nō cōfidant. niſi cōditioni ſub qua p̄deſtinati. in-
tenderint. qđ xp̄s voluit dū ait. Si vis vitā ingredi ſerua
mādata. Que eſt ſnīa apertior a quouis vel indoctiſſimo
intelligibilior: quo circa hec pre ceteris ad imperitū vul-
gus: vt declamet̄: preſtabilior. Contra qđ ſi rurſus quiſpi-
am cauſet̄. Cur me ergo creauit altiſſimꝰ: ac nō potiꝰ me
in nihilo reliquit. ne eternis ignibus in lucē prodire eru-
rendus Id quōꝫ in de prouidentia. dū de prothoplaſti cre
atione caſuq̃ꝫ in calce libri tertij diximꝰ: parti abſoluimꝰ
partimq̃ꝫ abiſſo multe iuditiorū dei reliquimꝰ. Jccirco ⁊
hic quoq̃ꝫ (illic dictis cōtenti) idip̄m latius comminiſci:
miſſumfacimus: hoc vnicū a curioſo diſquirentes. Nū qđ
ob vnius malitiā creature ordo nūerꝰ ⁊ pondus interrū-
pi debet: cū niſi impares nūeri eſſent: paritas etiā ſuā pul
chritudinē in vniuerſo nō aſſequeret̄. Permittit ergo ma
lū oīpotens. vt reluceat bonū eximius. Dicente Ambro.
qꝛ ſplendet Judas in inferno ſicut Saphirus in auro. p
pter iuſtitiā qua vel malis boni. exerceant̄ vel probentur:
vel in meritis exaugeant̄: vti inquit alibi. qꝛ nō eſſet pati
entia martirū: niſi eſſet perſecutio tyrannoruꝫ: Quamq̃ꝫ
extra contrauerſiam deus oīpotēs oēs velit hoīes ſaluos
fieri et ad veritatis agnitionē peruenire. Antecedente ad
minus ſiue conditionata volūtate: quā vt dei dono exple
amus: ac expleta ea preparata ad hoc nobis gratia glori-
am tandē aſſequamur exoratus iuuet: celi qui regit olim
pum.

In Librum Predeſtinationis tertium: que hereſes & plaſphemie Auguſtino obiecte diſſoluuntur: Prologiū:

QVando aūt precedenter perhibuim⁹: nōnullos
extitiſſe Pelagianos. qui ex diui Aurelij: de p̄
deſtinatiōe: liberoq̄ʒ arbitrio: et reliquis (ad aſ
ſeruandā cōtra eoſdem dei gratiā) editionibus: Sedeciʒ
plaſphemias et ſacrilegas: omniq̄ʒ priſcoꝝ hallucinātiuʒ
hereſi crudeliores: ſe delegiſſe iactarint ꝓpoſitiōes: Illaſ
q̄ʒ in tante patris voluminibus deprehendi eliciq̄ʒ: nedū
cū errate: ſed ſacrilegij: plaſphemieq̄ʒ notare intentarint
Phanaticorū inſtar egroꝝ: illic errandi ymo plalphemā
di farraginē decerpentes: vñ ſibi errorū ſuorū medelā an
tidotaq̄ʒ deſumere debebant. Quas deniq̄ʒ diuus Aureli
us tametſi in ſuis offendi ſcriptis (ita vt res eſt) penit⁹ in
ficiaretur: eas tñ (quo ne vlla q̄dē errādi ſuſpitio maleuo
lis ſuppeditet) adeo: diſſoluit: ꝓtriuit: exāclatus eſt: vt ma
gis ille ex obiectiōibꝫ: velut authoribꝫ ſuis ꝓdire cernant:
q̄ʒ vt ex vllis diui patris monumētis ſcaturijſſe cōperiāt.
Cū vō he ꝓpōes ymo poti⁹ harū ꝯfutationes ⁊ ab Auguſt
gnauiter edite ſedicatōes. nō paꝝ valeāt: ad nr̄a illuſtrā
da: obiectaq̄ʒ diſſoluēda: oēſq̄ʒ erroꝝ circa p̄deſtinationis
materie: latebras: excutiēdas. Placuit hoc loco: eaſdē ac
cerſere: ac accerſitarūq̄ʒ dilutiōes: ex Aug: editiōe ne q̄deʒ
verbo immutatas ſubnectere: quo ſic vel haꝝ indicina ſo
lutionū: nr̄a de predeſtinatione limpidius legunt intelli
gantur clarius: omnis errandi anſa abripiatur. ⁊ ad vul
gus quoq̄ʒ predicanda calūnie eximant: ſicq̄ʒ noſtro vſui
vendicatis que heretici perperā falſoq̄ʒ citarūt: inde pre
ſidium: ſubſidiaq̄ʒ depromamus. Vñ illi precipitiū veri
tati: ⁊ in volucra errandi moliri intentarūt. Sed iam an
te hec dicenda capitibus interſtinguēmus hoc mō

Caput primū.

Sedecim ex ordine propoſitiões falſe: heretice nu merantur: que a pelagianis Auguſtino calūnioſe & inuidentur attribuuntur.

Caput Secundū.

Nuncupatim ſubiciuntur verba locaq; ex quibꝰ malitioſe: calūnioſeq; interp̄tatis. Pelagiani p̄dic tas inuentiones: deprehendiſſe videri poſſunt:

Caput Tertiū.

Producuntur in mediū diui Auguſtini: ex libro de predeſtinatiōe ſanctorū: alie ſcīe ex quibus id idem cōperiri poſſe: Pelagiani forte iactant.

Caput Quartū

Ex libro de bono perſeuerātie: producunt Augu ſtini verba: quibus calūnioſe intellectis tribuunt ſuas Pelagiani plaſphemias.

Caput Quintū

Continet diui Aurelij in confutationē articulorꝫ falſo ſibi impoſitorū Apologeticū et reſpōſionē: libro partiali.

Caput Sextū

Rationes nectit: cur cum precedēter Hieronimi citauerit epiſtolam: nūc etiam Auguſtini apolo geticum & verba:

Caput Septimū

Anacephaleoſim continet: recapitulationēq; dic torū ſub epilogo: cōpendiariaq; repaſtinatione.

Caput Octauū

Carmine elegiaco: ad deum continet Imprecatio nem:

Caput primū

Sedecim ex ordine propoſitiões falſe heretice nu merātur: que a Pelagianis Auguſtino falſe aſcri buntur.

Qꝛ dñs noſter hieſus xp̄s nō pro omniū hominum redēp tione ſit paſſus.
Qꝛ deus nolit omnes ſaluare: etiā ſi oēs ſaluari velint.
Qꝛ deus maiorē partem generis humani: ad hoc creet vt illam perdat ineternū.
Qꝛ maior pars generis hūani ad hoc creet̄ a deo: vt non dei: ſed diaboli faciat poteſtatem.
ꝙ peccatorū noſtrorū author ſit deus: ⁊ ꝙ malā volunta tem faciat hominum. plaſmet ſubſtantiam: que naturali motu non poſſit non peccare.
Qꝛ deus in hoībus tale plaſmet arbitriū: quale eſt demo nū: quod ꝓprio motu nihil aliud poſſit vel velit niſi malū
Qꝛ hec ſit volūtas dei vt magna pars xp̄ianorū ſalua eē nec velit nec poſſit.
Qꝛ nolit deus vt oēs catholici in fide catholica perſeue rent: ſed velit vt magna pars exinde apoſtatet.
ꝙ vel deus vt magna pars ſanctorū a ſanctitatis propo ſito ruat.
ꝙ adulteria ⁊ corruptela virginū ſacrarū ideo contingāt qꝛ illas deus ad hoc predeſtinauit vt caderent.
Qꝛ qñ patres inceſtant filias: ⁊ matres filij: vel qñ ſerui do minos occidūt: ideo fiat qꝛ deꝰ predeſtinauit vt ita fieret
Qꝛ dei predeſtinatione de filijs dei efficiūtur filij diaboli et de templo ſpūſſancti tēpla demonū: ⁊ de mēbris chriſti membra meretricis.
Qꝛ oēs fideles illi ſanctiqꝫ: qui ad eternā mortē predeſti nati ſunt: qui ad vomitū ſuū relabunt̄: vitio quidē ſuo id facere videntur: ſed ipſius vicij cā eſt diuina predeſtinatio: que illis latenter ſubtrahit bonas volūtates.
Qꝛ pars illa magna catholicorū: xp̄ianorū fidelium atqꝫ ſanctorū: que ad crimina ac perditionē predeſtinata eſt:

B

etiã ſi peccat a deo ſanctitatis perſeuerantiam non īpe-
trabit. eo ꝙ mutari non poteſt diuina predeſtinatio: que
illos preordinauit: preoptauit: preaptauit: vt caderent.
Q2 omnes illi fideles ⁊ ſancti: qui ad eternam mortē pre
deſtinati ſunt: poſtq̄ ceciderunt ſic ab eo diſpenſentur ne
poſſint vel velint per penitentiam liberari.
Q2 magna pars illa fidelīū atq; ſanctorum que ad eter-
nam mortē predeſtinata eſt: quando dicit in oratione do
minica Fiat voluntas tua: nihil aliud agit q̄ cōtra ſe pe
tit id eſt vt cadant: vt ruant: quia volūtas dei eſt vt mor-
te eterna pereant.

Caput Secundū

Nuncupatim ſubiciuntur verba locaq; ex quibꝰ
male: calumnioſeq; interpretatis Pelagiani: erro
res ſupradictos deprehendendos: contendebant.

P Ernitioſi igitur Pelagiani heretici: quo diuum
Auguſtinū: calūniarentur: eumq; errati falſo in
ſimularent: loca produxerunt. quibus: quas illi
obiciebant plaſphemas execrabileſq; propoſitiones: con
tineri dicebant: ex diuerſis eius ſcriptis Ac primum. Ex
Ex li. ſoliloq verbis libro ſoliloquiorū ſuorum capite viceſimooctauo:
orū ca. xxviij ſcripitis iſtis. Attamen mors peccatorum peſſima: illorū
inquam: quos anteq̄ celum et terram ſecūdum abiſſum
multam iuditiorum tuorū occultorum. ſemperq; iuſtoꝝ:
preſciuiſti ad mortem eternam: quorum dinumeratio no
minum ⁊ meritorum prauorum apud te: qui numerū are
ne maris dinumeraſti. ac dimenſuſes profundum abiſſi:
quos reliquiſti in iuditijs: quibus omnia cooperantur in
malum. Et ipſa etiam oratio vertitur in peccatum: vt ſi

etiam vſq̧ ad celos aſcendant: ⁊ caput eorum nubes teti
gerit: et inter ſidera celi collocauerint nidum ſuum. qua-
ſi ſterquilinium in fine perdentur: Et id quidem ex illo. Ex de p̃deſti
verum Ex de predeſtinatione et gratia. Ibidem: ⁊ primũ et gr̃a cap. ij.
capite ſecundo. vbi ait. Occurrit enim Cur pereãt ex his
aliqui: cũ omnipotens deus omnes homines ſaluos fieri
velit: et in agnitionem veritatis venire: Deinde cur rur-
ſus induret alios: miſertus aliorũ: aut quomodo omnes
ſaluos fieri velit homines: cum ipſe nonnullos ne ſaluẽ-
tur induret: hoc quantum ad humanã iuſtitiam videtur
iniuſtum. Sed quis ita deſipiat. vel potius quis ita blaſ
phemet: vt dicat de iuſtitia dei: lege humane iuſtitie diſ-
putandum. et infra. Ex eodem capite quarto. Ergo quic- ex eodẽ c. iiij
quid poſt illam preuaricationem natus ſupplitij homo
patitur: iuſte reddi meritoq̧ fateatur. Indurare eniz de
us dicitur eum: quem mollire noluerit. Sic etiam exce-
care dicitur eum quem illuminare noluerit. Sic etiaz re-
pellere eum quem vocare noluerit. Quos enim predeſti-
nauit illos et vocauit. et quos vocauit illos iuſtificauit.
Ipſe enim dedit vt ſimus: ipſe vt boni eſſe poſſumus. Et Ex eodẽ. c. v.
infra capite quinto. Ab illo ergo. quia eternus et preſci⁹.
quia et iuſtus et pius eſt: qui exercet debitam ſeueritatez
et exhibet indebitam pietatem. et habet in creandis at-
q̧ eligendis hominibus: ſicut in luto figulus poteſtatez:
Facta ſunt alia quidem vaſa in honorem. alia vero in cõ
tumeliam ⁊c. Hinc ex capite ſexto. Multa in eandem ſen
tentiam: et in primis hec poſt multa. Sed periturorum Ex cap. vi. ei
interituz predeſtinatis a ſe vaſis miſericordie. ſalutis vo uſdem.
luit eſſe argumentum. Et aliorum perditione: ad ſalutez
vſus eſt aliorum. quia poteſtatem habet figulus luti: ex
eadem maſſa. Aliud quidem vas in honorem. aliud vero
in contumeliã facere ⁊c. Id quod poſtero capite: duorum
exemplo Rebecce filiorum comprobat: quibus anteq̃ na Ex. c. vij. eiuſ
ti eſſent: boniue aliquid aut mali egiſſent: nõ ex operibus
ſed ex vocãte dictũ eſt q2 maior ſeruiet minori. ⁊ huic mltis

xiij. c. eiuſdē libri

in hanc ſniaꝫ intermiſſis. xiij. ſubicit ca. de his quibus pe-
nā ſeueritas iſta decreuerat: ſm̄ ineffabilem diſpoſitionis
occulte miſericordiā: elegit vaſa: que faceret in honorem:
et alias a ventura ira dono gratuite vocationis abſoluit
alios derelinquēs: ad equalitatis iuditiū reſeruauit. nul-

xiiij. c. eiuſdē

li tn̄ agnoſcende veritatis abſtulit facultatē. Et poſthac
c. xiiij. Gratulare igitur o quicūqꝫ illūinatus es: ⁊ gratiā
quā non merebaris: agnoſce: geme quicūqꝫ induratus es
et iuſtitiā confitere ⁊c. Subdens: Et de Pharaone Na-
buchodonoſoreqꝫ locutus. cū ꝯditiōe eos pares narraſſꝫ.
fines diuerſos tn̄ illorū extitiſſe. ſubnectit. Hic quicunqꝫ

Verba Aug. inſequētia.

rn̄det: illi vt mutaret̄ affuiſſe diuinū. huic vt induraret̄ d̄
fuiſſe preſidiū: et hoc contendit in iuſtū. ꝓpterquod rerꝫ
ipſarū fines in dei voluntate conſtituens dixit Ap̄ls. Cu-
ius vult miſeretur: ⁊ quē vult indurat: dicente dn̄o Sine
me nihil poteſt' is facere. Intelligat illa oīa vel adiuuāte
dn̄o perfici: vel deſerente permitti. vel nonerit tn̄ dn̄o no-
lente nihil prorſus admitti. He ſunt ille ipſe diui Augu.
huius libri ſnīe: ⁊ poſitiones. ex quibꝫ inuidēter ⁊ calūnio
ſe interp̄tatis citatiſqꝫ. arbitrātur forte Pelagiani: ſuas
de diuo Auguſtino obiectas plaſphemias ꝓpōes decerpi
poſſe: atqꝫ illic eas cōtineri. Vti que ſequenti libro: dicū-
tur: latius inſinuare aiūt in hec verba.

Caput Tertium.

Producūtur in medium diui Auguſtini: ex libro de predeſtinatione Sanctorū alie ſnīe. ex quibus ídítídem cōmonſtrare poſſe dícūt Pelagiani.

SEd quo plaſphemis obiectionibꝫ Imo inuētis ſu-
is latiora fundamēta iaceant. Etiā Auguſtini ex
predeſtinatione ſanctoꝝ verba ī mediū accerſiūt:
quibus fulciri putant ſuas obiectiones. Aiūt em̄ id p̄mo

oīm in.vi.c.expreſſius inſinuari. Dū Aug. ſcripſit. Multi
audiūt verbū veritatis: ſed aliȷ̄ credūt: aliȷ̄ cōtradicūt. vo
lūt ergo iſti credere: nolūt aūt illi. Quis hoc ignoret? qs
hoc neget. Sed cū aliȷ̄s preparet: aliȷ̄s nō preparet volū
tas: a dño diſcernendū eſt: vtiqꝫ: quid veniat de mīa eius
quid de iuditio? Et inſequenter c.viȷ̄. Quid eſt (ſubicit)
oīs qui audiuit a patre et didicit venit ad me: niſi nullus
eſt qui audiat et diſcat a patre: et nō veniat ad me. Si ei
oīs qui audiuit a pr̄e: ⁊ didicit venit. profecto oīs qui nō
venit nō audiuit a patre: nec didicit. Nā ſi audiſſet ⁊ di
diciſſet: veniret: Et infra. Cur ergo nō oēs docet: vt veniāt
ad xp̄m: niſi qꝛ oēs quos docet mīa docet. quos autē non
docet: iuditio nō docet. quoꝫ cui vult miſeret: et quē vult
indurat. Et rurſus. Ita recte dicimus oēs Deus docet ve
nire ad xp̄m: nō qꝛ oēs veniunt. ſed qꝛ nemo aliter venit.
Cur aūt nō oēs doceat aperuit Apl'us. qꝛ volens oſtende
re iram ⁊ demonſtrare potentiā ſuā. attulit in multa pa
cientia vaſa ire. que perfecta ſunt in perditionē et vt no
tas faciat diuitias glorie ſue: in vaſa miſericordie: que p̄
parauit in gloriā. Et infra. Nam etſi illos: quibus ſtul
titia eſt verbū crucis: vt ad xp̄m venirent docere voluiſſꝫ
procul dubio venirēt ⁊ ipſi. Non em̄ fallit aut fallitur q
ait oīs qui audiuit a patre et didicit venit ad me? et īfra.
Et rurſus ſubicit. Quare inquiūt nō oēs docet? Si dixe
rimus qꝛ nolunt diſcere: quos nō docet. Reſpondebit no
bis. Et vbi eſt qđ ei dicitur. Dñe tu ↄuertens viuificabis
nos: ⁊c̄. Hincqꝫ. xvi.c. idip̄m dū ſcribit. Eſt ergo in maloꝝ
poteſtate peccare. vt aūt peccando: hoc vel illud illa ma
litia faciat: nō eſt in eoꝝ poteſtate: ſed dei diuidentis te
nebras: ac ordinantis eas: vt hinc etiā quod faciūt cōtra
volūtatē dei: nō impleatur niſi voluntate dei. ⁊ infra Cō
uenerunt em̄ (ſubicit) in veritate in ciuitate iſta: aduerſꝰ
ſanctū puerū tuū hieſum: quē vnxiſti. Herodes ⁊ Pilatꝰ.
et ppl'us Iſrael: facere quanta manus tua: ⁊ conſiliū pre
deſtinauit fieri: ⁊ iterū repetens Ecce quod dictū eſt: ſcꝫ

Ex de prede
ſtinatōe ſan
ctoꝝ.c.vi.

c.viȷ̄.eiuſdē.

Alia verba

Altera verba

Rurſus alia

Ex.xvi.c. ei
uſdem libri

Alia verba

Rurſus alia euangelium: quidā inimici propter vos. Tanta quippe ab inimicis iudeis manus dei et ↄſiliū predeſtinauit fieri: quāta neceſſaria fuerāt euangelio ꝓpter nos. Quiſquis ergo inde eſt (ſcꝫ de vocatis) oīno non perit: nec erit inde qui perit. ꝓpterqđ dictū eſt: ex nobis exierūt: ſꝫ non erant ex nobis: Nā ſi fuiſſent ex nobis mā ſiſſent vtiqꝫ nobiſcū ⁊c̄. Et tādē ſubicit: Ipſe quippe operat᷑ ſm̄ ꝓpoſitū ſuū vt

alia verba ſimus in landē glorie eius. vtiqꝫ ſcti ⁊ immaculati. ꝓpter quod nos vocauit predeſtinās an̄ mūdi cōſtitutioneꝫ. Ex hoc ꝓpoſito eius: eſt illa electorū ꝓpria vocatio. quibꝫ oīa cooperātur in bonū. qꝛ ſm̄ propoſitū vocati ſūt ſancti: ⁊ ſine pn̄ia ſunt dona et vocatio dei. Et id quidē ex hoc de p̄-deſtinatione ſanctorū accerſiūt: in argumētū veri propo-ſitionū Auguſtino obiectarū.

Caput Quartum.

Ex libro de bono perſeuerantie producūtur alia Auguſtini verba: quibus calūnioſe intellectis: figūt ſuas Pelagiani plaſphemias.

Ex. viij. ca. libro de bono perſeuerātie

Et vt cetera omittamus: reuocāt illi octauum de bono perſeuerantie libri capitulū: quo ſuis calumnijs digna verba ſe reperiſſe iactant. Nam cuꝫ illud: de gratia et debito diuiniſqꝫ iuditijs pretitulatū: vndiquaqꝫ: refertū ab illis putetur argumentis. vn̄ ſuas obiectiones: decerpere potuerīt. tn̄ in calce: id magis hec indicare aſtruūt. Quibus Auguſtinꝰ ait. Nonne poſtremo vtriqꝫ vocati fuerāt. et vocantē ſecuti. vtriqꝫ ex impijs iuſtificati: et per lauacruꝫ regenerationis vtriqꝫ renouati. Sed ſi hoc audiret ille: qui ſciebat: proculdubio quod dicebat. rn̄dere poſſet et dicere. Vera ſunt hec: ſm̄ hec oīa ex nobis erant. Verūtn̄ ſm̄ aliā quandā diſcretionē. non erāt ex nob. Nā ſi fuiſſent ex nob. manſiſſent vtiqꝫ nobiſcū. Que nā eſt tādē iſta diſcretio. Patēt libri dei. nō auer

ramus aſpectũ. Clamat ſcriptura diuina. Adhibeamꝰ au
ditũ. Nõ erãt ex eis: qꝛ nõ erãt ſm ꝓpoſitũ vocati. nõ erãt
in xp̃o electi añ ↄſtitutiões mũdi. nõ erãt in eo ſortẽ cõſecu
te: nõ erãt p̃deſtinati. ſm ꝓpoſitũ eiꝰ q̃ vniuerſa operatur
Nã ſi hec eſſent: ex illis eſſent: et cuz illis ſine dubitatiõe
manſiſſent: ⁊c̃. Et infra c. ad idez. xi. Proinde (dicit) ſicut Capite. vi. li
Apl's ait. Non volentis neqꝫ currentis: ſ miſerentis ẽ dei bro eiuſdem
qui ⁊ paruulis quibꝫ vult: etiaz nõ volẽtibꝫ neqꝫ currẽtibꝫ
ſubuenit: quos añ conſtitutionẽ mũdi elegit in xp̃o: datu
rus etiã eis gratiã gratis: hoc eſt nullis eorũ vel fidei vel
operis meritis precedentibꝫ: et maioribus etiã his quos
preuidit: ſi apud eos facta eſſent: ſuis miraculis creditu-
ros: quibus non vult ſubuenire: nõ ſubuenit. De quibus ĩ
ſua predeſtinatione occulte quidẽ: ſed iuſte aliud iudica-
uit. Nõ em̃ eſt iniquitas apud deũ: ſ inſcrutabilis ſũt iu-
dicia eius ⁊ inueſtigabiles vie eius. Vniuerſe aũt vie dñi
mĩa ⁊ veritas. Inueſtigabilis ḡ eſt mĩa. qꝛ cuius vult mi
ſeret̃: nullis eius precedentibꝫ meritis: ⁊ inueſtigabilis ve
ritas. qua. quẽ vult obdurat: eius quidẽ precedentibꝫ me
ritis. ſed cũ eo cuius miſeret̃: plerũqꝫ cõmunibꝫ. Sic̃ duo
rũ geminorũ et infra. Hincqꝫ c. xiij. ididem dñ ait. Vn
de ſatis dilucide oñditur: ⁊ incohandi: ⁊ vſqꝫ in finẽ perſe c. xiij. eiuſdez
uerandi gr̃az dei: nõ ſm merita nr̃a dari: ſ donari ſm ipſiꝰ
ſecretiſſimã: eandemqꝫ iuſtiſſimã beneficentiſſimam ſapi
entiſſimam volũtatemꝰ quoniam quos predeſtinauit ip-
ſos et vocauit: vocatione illa qua dictum eſt ſine peniten
tia ſunt dona et vocatio dei. Ad quam vocationem perti-
nere nullus eſt homo. ab hominibus certa aſſeueratione
dicendus: niſi cum de hoc ſeculo exierit. ⁊c̃. ¶ Hincqꝫ
quartodecimo capite. velut toto in hac eorum calumnia xiiij. c. eiuſdẽ
pẽdenti. A Pelagianis: id notatur. ꝙ poſt multa ait. Cur
ergo p̃dicationi: p̃ceptiõi: exhortationi: correxioniqꝫ que
omĩa frequẽtat ſcriptura diuina: exiſtimamus inutilem
definitionẽ predeſtinationis: quã ↄmẽdat eadẽ ſcriptura
diuina. An quiſqꝫ dicere audebit: deũ non preſciſſe: quibꝫ

eſſet daturus vt crederent: aut quis datur⁹ eſſet filio ſuo
vt ex eis non perderet quenq̃: Que vtiq̃ ſi preſciuit pro
fecto: benefitia ſua: quibus nos dignatur liberare preſci-
uit. Hec predeſtinatio ſanctorũ nihil aliud eſt: q̃ preſciẽ
tia ſcʒ et preparatio benefitiorũ dei. quibus certiſſime li-
berantur: quicũq̃ liberant̃. Ceteri autẽ: vbi: niſi in maſſa
perditionis iuſto diuino iuditio relinquuntur. vbi Tyriȷ̃
relicti ſunt ⁊ Sidoniȷ̃. qui etiã credere potuerunt: ſi mira
illa xp̄i ſigna vidiſſent: Sed q̄m vt crederent: nõ erat eis
datum. etiã vñ crederent eſt negatũ. Subnectens in ean

Eiuſdem ca. alia verba

dem ſniam. Ex quo apparet habere quoſpiã in ipſo inge-
nio diuinũ naturaliter munus intelligentie: quo moueã
tur ad fidem: ſi congrua ſuis mentibus vel audiant ꝟba.
vel ſigna conſpitiãt: ⁊ tamenſi dei altiore iuditio a perdi
tionis maſſa: non ſunt gr̃e predeſtinatione diſcreti: nec ip
ſa eis adhibentur: vel dicta diuina: vel facta. per que poſ-
ſent credere ſi audirent: vtiq̃ talia vel viderent: et cetera
id genũs plurima: in calcẽ capitis. Et vt vno adhuc recẽ
ſito capite: dicenda concludamus: eo remittentes diligẽ-
tem. Vbi hec in de libero arbitrio: deq̃ natura boni hypo
noſticẽq̃ reliquiſq̃ ab Auguſtino editis latiſſime conti-
nent̃. Adhuc. quintedecimi partẽ aſſumũt iſtã. Sed aiũt

Ex. xv. capi.

vt ſcribit̃ (inquit Auguſtinus) Neminẽ poſſe correctiõis
ſtimulis excitare: ſi dicat̃ in conuentu eccleſie audientibꝫ
multis. ita ſe habet de predeſtinatione definita ſnĩa volũ
tatis dei: vt aliȷ̃ ex vobis de infidelitate accepta obedien
di voluntate veneritis ad fidem: vel accepta perſeuerãtia
maneatis in fide: Ceteri vero qui in peccatorũ delectati
one remoramini: ideo nondũ ſurrexiſtis. q2 necdũ vos ad
iutoriũ gratie miſerantis erexit. Verũtñ ſi qui eſtis: nec
dũ vocati: quos gratia ſua predeſtinauerit eligendos: ac-
cipietis eandem gratiã qua velitis ⁊ ſitis electi: Etſi qui
obeditis: ſi predeſtinati eſtis: reiciendi ſubtrahentur obe
diendi vires vt obedire ceſſetis. Iſta cũ dicũt: ita nos a ꝯ
fitienda gratia dei ideſt: que nõ ſm merita noſtra datur.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112366-p0090-0

et a confitenda ſm eā pꝛedeſtinationē ſanctoꝛū deterrere
nō debent:ſicut nō deterrētur a confitendi pꝛeſcia dei :ſi
quis de illo pplo ſic loquat̃:vt dicat. Siue nūc recte viua
tis:ſiue nō recte:tales vos eritis poſtea:quales vos deus
futuros eſſe pꝛeſciuit:vel boni:ſi bonos:vel mali ſi maloſ
Nūquid em̄ ſi hoc audito:nōnulli in toꝛpoꝛez ſegnitieꝗꝫ
vertant̃.⁊ a laboꝛe pꝛocliues ad libidinē:poſt concupiſcē-
tias ſuas eant:pꝛopterea de pꝛeſcia dei falſuz putandū ē
eſſe:quod dictū eſt: Iſta quiſquis legit(Pelagianus ait)
habūde offendet:infoꝛmes quaſdā.pertinētes et mōſtru
oſas in fide pꝛeſcriptas:cōſequi ꝓpōes:et id nō minus in
alijs vicz Hyponoſticon:⁊ de li.arbitrio:⁊ perfectiōe iuſti
tie reliquiſqꝫ:quos diuus ille Auguſtinus in aſſeruandā
contra Pelagianos grāz:conſcripſit libꝛos:quos nos bꝛe
uitati obtēperantes:alibi legendos cōmittimus:contēti
hic indicinā:exhibuiſſe:⁊ loci ⁊ capituz:vbi cribꝛatis Au-
guſtini editionibus Pelagiani:ſe putāt obiectōibus ſua-
rū radices offendiſſe:⁊ verificandi argumēta. verū id to-
tū calūnioſe ⁊ pꝛoꝛſus inuidenter a Pelagianis:aſſeri in
ſequēns diui Patris Apologeticus cōmonſtrat: quē nos
iccirco ad lineā:nihil ex noſtris influxo ſubiecimꝰ. vt nul
lius fulter pꝛeſidio:veritas ipſa erūpat:⁊ caput efferat in
gens.

Sequitur Apologeticus.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112366-p0091-5

Apollogeticus

Diui Aurelij Auguſtini Hiponeñ epi̅. In confu tationē quorundā articuloꝝ falſo ſibi ı̄poſi torū. a quibuſdā Pelagianis Prefatio.

QVidam xp̄iane ac fraterne charitatis obliti: in tantū exiſtimationē noſtrā quodāmodo ſtudēt ledere: vt ſuam ſe euertere nocendi cupiditate: non videant: Contexunt em̄: et qualibus poſſunt ſentē tijs comprehendi: ineptiſſimarū quarūdā blaſphemiarū prodigioſa mendatia: eaqꝫ oſtendenda ⁊ ingerenda mul tis publice priuatimqꝫ circumferunt. aſſerentes talia in noſtro eſſe ſenſu: qualia diabolico indiculo continentur. Que falſo in nos: ad excitandā inuidiā iactari facile ⁊ ſuf ficienter ſubſcriptione vnius probaremus anathematis niſi malignitas eorū qui ſe grauari putāt: ſi de nobis be ne ſentiatur. ipſam ſubſcriptionis nr̄e breuitatē ſuſpectā eſſet habitura. Vn̄ ne huius querele inueniret̄ occaſio. ne ceſſariū cōueniensqꝫ credidim⁹. vt ſiue ad calūniātiū mi tigandos aīos: ſiue ad eos quorū aurib⁹ tale aliquid inſo nuit inſtruendos: quātū adiuuāte dn̄o fieri poterit plene lucideqꝫ pandam⁹. quid de peruerſis diffinitionib⁹ iudi cemus. Propoſitis ergo ſigillatim ſedecim articulis: ſub vnoquoqꝫ eorū ſenſus noſtri ⁊ fidei: quam cōtra Pelagia nos ex apl̄ice ſedis authoritate defendim⁹: v̄ba ponem⁹: vt qui paululū ſe ſe ad hec legēda dignati fuerit occupar̄ euidenter agnoſcāt ı̄piarū ꝓphanarūqꝫ opinionū nullū cordibus nr̄is inheſiſſe veſtigiū: ⁊ plaſphemias quas per ſpexerit noſtra profeſſione dānari. in earūdem repertori bus cenſeant debere puniri.

Diui Aurelij Auguſtini Hipponeñ. epi̅ ad articu los ſibi falſo impoſitos reſponſiones incipiūt.

Articulus Primus.

Qꝫ dn̄s nr̄ iheſus xp̄s nō ꝓ oīm hoīm redem pti

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112366-p0092-1

one ſit paſſus.

Reſponſio

COntra vulnus originalis peccati: quo in Adā oiꝫ hoim corrupta ꝛ mortificata eſt natura. ꝛ vn̄ oim concupiſcentiarū morbus inolcuit. Verū ꝛ potēs ꝛ ſingulare remediū eſt: mors filij dei: dn̄i nr̄i ihesu xp̄i: q̄ liber a mortis debito. ꝛ ſolus abſq; peccato pro peccatoribus ꝛ debitoribꝫ mortuus eſt. Qꝛ ergo ad magnitudinem ꝛ potentiā p̄tij: ꝛ qd̄ ad vnā pertinet cām generis hūani: ſanguis xp̄i redēptio eſt totius mūdi. Sed qui hoc ſeclm ſine fide xp̄i: ꝛ ſine regenerationis ſacramēto pertrāſeūt. redemptionis alieni ſunt. Cū itaq; per vnā oim naturaꝫ: oim cām: a dn̄o nr̄o in veritate ſuſceptā redēpti oēs recte dicant̄: nō tn̄ oēs captiuitate ſunt eruti: redēptionis ꝓprietas haud dubiū penes illos eſt: de quibꝫ princeps hꝰ mūdi miſſus eſt foras: ꝛ iā nō vaſa diaboli: ſed mēbra ſūt xp̄i Cuius mors nō impenſa eſt humano generi: vt ad redēptionem eius. etiam qui regenerandi non erant pertinerēt ſed ita quod per vnicū exemplum geſtū eſt pro vniuerſis per ſingulare ſacramentū celebraretur in ſingulis. Poculum quippe immortalitatis: quod confectū eſt de infirmitate noſtra: ꝛ virtute diuina. habet quidem in ſe: vt omnibus proſit: ſed ſi non bibitur: non proficit.

Paſſum eſt xp̄m ꝓ oibus quo ad ſuffiȼiētiam: non efficiētiam.

Articulus Secundꝰ

Qꝛ deus nolit oēs ſaluar̄: etiā ſi oēs ſaluari velint

Reſponſio

CVm veritas dicat. Si vos cum ſitis mali: noſtis bona data dare filijs veſtris: quāto magis pater veſter celeſtis: dabit bona petentibus ſe? Quomodo fieri poteſt? vt deꝰ qui etiā illos ſaluat: de quibꝫ dici n̄ pōt ꝙ ſaluari velit: nolit aliquos ſaluare. qui etiā ſaluari

Illiuſ accepta: ꝑ nō data occaſio. Ex. ij ca. de p̄deſti. et gratia

velint:niſi alique cauſe exiſtãt⸗de quibus quãuis ſint nobis incognoſcibiles:ita tñ iudicat:de quo dici non poteſt aliter eũ quicq̃ʒ facere debuiſſe:q̃ʒ fecerit. Remota tñ hac diſcretione quã diuina ſcĩa intra ſecretũ iuſtitie ſue continet:ſinceriſſime credendũ eſt:atqʒ profitendũ:deũ velle:vt oẽs hoĩes ſalui fiant. Si quidẽ Aplꝰus(cuius eſt iſta ſẽtentia)ſolicite precipit:quod in oĩbus eccl'ijs pijſſime cuſtoditur:vt deo pro omnibus hõĩbus ſupplicetur. Ex qbꝫ ꝙ multi pereũt:pereuntiũ eſt meritũ:ꝙ multi ſaluantur ſaluantis eſt donũ:vt em̃ reus damnetᷓ inculpabilis ẽ dei iuſtitia.vt aũt reus iuſtificetur ineffabilis dei gratia ẽ.

Articulus tertius.

Qꝫ deus maiorẽ partem generis humani adhoc creet:vt illam perdat ineternũ.

Responſio

Omniũ quidez hoĩm deus creator eſt:ſed nemo ab eo ideo creatus eſt vt pereat. Quia alia cã eſt naſcendi:ꝛ alia pereundi. Vt em̃ naſcũtur hoĩes ẽ benefitiũ:vt aũt pereãt:preuaricatoris eſt vitiũ. In Adam quippe:in quo oĩm hominũ preformata eſt natura:om̃s peccauerũt.eadẽqʒ ſnĩa quam ille accepit:obſtricti ſunt. Neqʒ ab hoc vinculo:etiã ſi ꝓprijs peccatis careant reſoluũtur:niſi in ſacramẽto mortis ꝛ reſurrectionis xp̃i:per ſpm̃ſctm̃ renaſcãtur. Nimis ergo impius ꝛ indoctus eſt:qui vitiũ nature nõ diſcernit ab authore nature:a quo ꝓrſus alienũ eſt:quicquid in vnoquoqʒ dãnandũ eſt. Creat em̃:vt ſint hoĩes nec multiplicandis generationũ ſucceſſionibus opifitiũ ſuũ ſubtrahit:ſm̃ conſiliũ bone volũtatis ſue:reparaturus in multis quod ipſe fecit. Puniturꝰ in multis:quod ipſe non fecit. Sicut per inobedientiam vnius hominis peccatores conſtituti ſunt multi Ita per vnius hoĩs obedientiã iuſti conſtituẽtur multi.

Occaſio non data:ſ accepta maleuoliſ iſtis. Huiꝰ articl'i obiciẽdi Ex.vi.c.de p̃deſt.ſctõꝝ.

Articulus quartus.

Qꝫ maior pars generis humani adhoc creetur a deo: vt non dei: ſed diaboli faciat poteſtatem.

Reſponſio

INſanū et oīno contra ratione͂ eſt dicere. Volūtatem dei fieri nō ex volūtate dei: ⁊ dānationeʒ diaboli eiuſqꝫ famulorū velle: vt diabolo ſeruiat. Sꝫ catholicis Pelagiani cōſequenter ſe obicere exiſtimāt: q̄ Ade pct̄m in oēs tranſiſſe diffugiūt. Quoniā ſi primā natiuitate͂ originalis culpa nō obliget: nō ſunt obnoxij diabolo paruulo. nec indige͂t erui de ptāte tenebrarū: q nūqꝫ a ſuo authore diſceſſerunt. Nos aūt qui oēs in Adā periiſſe profitemur. Venit em̄ fili⁹ hoīs querere ⁊ ſaluare qd̄ perierat. Nec dicimus ideo creari homine͂ quenqꝫ. vt diaboli faciat volūtate͂: ⁊ agnoſcimus nō rede͂ptū diabolo eſſe captiuū. Preuaricatio eī hoīʒ diſpoſite a ſeculis creationis ordine͂ turbare non potuit: ⁊ merito creatura peccatrix penale͂ quide͂ illius dānatione͂ patitur: cui relicto ꝺo deo ſponte ſe vendidit. Hic ſcʒ ſeruitus: nō inſtitutio dei eſt: ſed iuditiuʒ quo fraus deceptoris diaboli facta eſt: decepto ⁊ male credulo homini penā peccati. De quo nemo eruitur niſi per mediatione͂ dei et hominū: hoīem iheſuʒ xp̄m: cuius gratia gratuita: et multoꝝ malis meritis nō tribuitur: ⁊ nullorū bonis meritis preuenitur.

Idem ex ca. viij. d p̄deſti. ſed male ⁊ in uide͂ter perlecto.

Articul⁹ Quintus.

Qꝫ peccatorū noſtrorū autor ſit deus: & ꝙ malā voluntatem faciat hoīm: plaſmet ſubſtantiā: que naturali motu non poſſit nō peccare.

Reſponſio

H Vius quoqꝫ obiectionis vanitas de illa procedit

qꝫ pctm̄ ori-
ginale negāt
icc irco ꝯ aug
uſti . id aſtru
entē hec ꝯfin
gētes ad ipoſ
ſibile eūdem
ducere videri
volūt: ꝑ errāt

ſchola in qua natura humana imunis a peccato ade: ⁊ il
leſa defenditur. vt qꝫ oēs hoīes preuaricatiōis reos: ⁊ dā-
nationis obnoxios naſci. perituroſqꝫ: niſi in xp̄o renaſcāť
aſſerimus. eundem videamur auctorē dicere culpe quem
ꝓfitemur eſſe conditorē nature. Quod nos a ſenſu nr̄o
penitus abdicamus. qui deū iuſtū bonū: ſic humane ſub-
ſtantie: ⁊ interiorū exteriorūqꝫ ſenſuū nouimꝰ creatorem
vt ꝓrſus ab illo ſit quicquid pertinet ad naturā: ⁊ ꝓr
ſus ab illo nō ſit: quicquid eſt cōtra naturā. Peccatū aūt
contra naturā eſt: de quo mors: ⁊ oīa que ſunt mortis ori
untur. Quibus malis tūc ſe hō induit: qn̄ illū fide obedi
entiaqꝫ priuatū in ſuas ꝓmiſſiones diabolus a lege di
traduxit: oīaqꝫ ſibi poſteritatis eius germina per cōditi-
onē deprauate ſcriptis extinxit. Vn̄ ſi qua ī xp̄o noua cre
atura eſt: libera ſit a diabolo: ⁊ ſubiciatur deo: reformata
a deformitate ſua: ad imaginē eius qui creauit eā. Qꝫ ni-
ſi fiat remanet in illo: in quo oēs moriūtur: nō habēs for-
tem ī eo ī quo oēs viuificanť. Nō ergo cuiuſqꝫ pctī autor
deꝰ eſt: ſed nature creator: que cū ptātez habuerit nō delī-
quendi: ſponte deliquit: ⁊ deceptori ſuo ꝓpria volūtate ſe
ſubdidit. Nec naturali: ſed captiuo motu verſať in vitio:
donec moriať peccato et viuat deo. Qd̄ ſine grā dei facer̄
nō pōt. qꝫ libertate quā perdidit: niſi xp̄o liberāte: nō ca-
pit. Nō eſt em̄ aliud nomen ſub celo datum hoīb; in quo
oporteat ſaluos fieri.

Articulus Sextus

Qꝫ deus ī hominibus tale plaſmet arbitriū: quale eſt demonū: quod ꝓprio motu nihil aliud poſſit: vel velit niſi malū.

Responſio

Totus quidē mūdus. ſicut ait aplus Johānes in
maligno poſitus eſt: ⁊ multorū hoīm talis eſt ma

litia qualis ⁊ demonū: qualibus dicebat Johānes proge
nies viperaruʒ qūo poteſtis bona loqui cuʒ ſitis mali. Et
vos de diabolo patre eſtis: et cōcupiſcētias patris vr̄i face
re vultis. Sed hoc inter malos hoīes et demones diſcat
q̄ hoibus etiā valde malis. ſuper eſt ſi deus miſereat̄: r̄cō
ciliatio: demonib̄ nulla ſeruata eſt cōuerſio. Sicut ergo
preuaricatorib̄ angelis nō indidit deus illā: in qua ī ve-
ritate nō ſteterūt volūtatē: Jta nec hōibus hūc affectuʒ:
quo diabolū imitaretur inſeruit. Mēdatiū em̄ de proprio
loq̄tur et liber a mēdatio nō erit: niſi eū v̄itas liberauerit

Ex p̄ori erro
re progreſſuʒ
quo origīale
pctm̄ negāt
traduci.

Articulus ſeptimus.

Q̄z hec ſit volūtas dei: vt magna pars xp̄ianoruʒ
ſalua eſſe nec velit nec poſſit.

Reſponſio

SJ de his hoc dicitur: qui pietatē xp̄iane cōuerſati
onis ⁊ fidei deſerentes: in prophanos errores: aut
in dānabiles mores irreuocabiliter tranſierūt: nō
dubiū eſt: q̄ talē volūtatē habētes ſalui eſſe nolunt: ſalui
eſſe nō poſſunt. Sed nullo mō credendū eſt hmōi homi-
nes in hanc deſperationē ex dei volūtate cecidiſſe: cū po-
cius dn̄s alleuet oēs qui corruūt: ⁊ erigat oēs eliſos. Ne-
mo em̄ niſi illius gratia erigit̄. nemo niſi illius gr̄a ſtabi-
litur. Dei ergo eſt volūtas vt in bona volūtate maneat: q̄
et priuſq̄ꝫ deſeratur: neminē deſerit: et multos deſertores
ad ſe conuertit.

Ex. viij. cap.
de. predeſtīa
tiōe ſctoꝝ.

Articulus Octauus

Q̄z nolit deus vt oēs catholici in fide catholica p̄
ſeuerēt: ſed velit vt magna p̄s exinde apoſtatet.

Reſponſio

Auguſtino

Ex. viij. cap. de bono perſeuerātie

NOn eſt diſſimilis impietas huius plaſphemie: a precedenti ſententia. Quod ergo ad illā hoc etiaꝫ ad iſtā que in nullo eſt diuerſa. reſponſum ſit.

Articulus Nonus.

Qꝫ velit deus vt magna pars ſanctorum a ſanctitatis propoſito ruat.

Reſponſio

NEc huius diffinitionis inſania aliud faciat q̄ꝫ gemina precedēs obiectio pretendedat. Vn̄ mirādū eſt obicientem tertio repetiſſe: quod ſemel dixiſſe ſuffecerat. ſed vt res eſt: numerū criminationis augeꝛ voluit: qꝛ ſenſum variare nō potuit.

Articulus decimus

Qꝫ adulteria: & corruptela virginū ſacrarꝝ ideo cōtigāt: qa illas deus adhoc ꝑdeſtiauit: vt caderēt

Reſponſio

Ex. xvi. cap. li. de predeſt. ſanctorū.

Eteſtāda ꝛ abominanda opinio eſt: q̄ deū cuiuſqꝫ male volūtatis. aut male actionis credit authorē Cui⁹ ꝑdeſtinatio nūqꝫ extra bonitatē. nūqꝫ extra iuſtitiā eſt. Vniuerſe eñi vie dn̄i mīa ꝛ veritas. Adulteria eñi matronarū ꝛ corruptelas ꝟginū nō inſtruere nouit ſcā diuinitas: ſꝫ dānare: nec diſponere: ſꝫ punire. Que mala hoīes cū admittūt ſuis ꝯcupiſcētijs ꝛ cupiditatibꝫ fuiūt: q̄s ab illa ꝑma volūtarie ꝑuaricatiōis labe traxerīt. Cū aūt declināt a malo faciūt bonū a dn̄o greſſus hoīs dirigunt̄: vt vtā eius velit: Propter qḋ dr̄ Apl's. Oram⁹ aūt ad dn̄m: vt nihil mali facitis: nō vt nos ꝓbati apparem⁹. ſꝫ vt vos qḋ bonū eſt faciatis. Nō ḡ caſus ruētiū: nec malignitateꝫ īiquorū: nec cupiditates peccātiū. ꝑdeſtinatio dei aut excitauit: aut ſuaſit: aut īpulit: ſꝫ plane ꝑdeſtinauit iuditiū ſuū quo vnicuiqꝫ retribntur⁹ eſt prout geſſit: ſiue bonum

malitioſe inuidenter

ſiue malũ. Quod iuditiũ futurũ non eſſet: ſi hoĩes dei voluntate peccarent. Erit aũt iuditium manifeſtiſſime. Et oĩs homo quem diſcretio diuine ſententie in ſiniſtra conſtituerit parte damnabit: ꝙ nõ dei ſed ſuã executus eſt voluntatem.

Articulus vndecimus.

Qꝫ quando patres inceſtant filias & matres filij vel quando ſerui dominos occidũt ideo fiat: quia deus predeſtinauit vt ita fieret.

Responſio

Si diabolo obiceretur ꝙ taliũ facinoꝝ ipẽ author ipſe eſſet incentor: puto ꝙ aliqua rõe hac ſe poſſet exonerare inuidia: ⁊ taliũ ſceleꝝ patratorẽ de ipſorũ volũtate vinceret. Quia et ſi delectatuſſit furore peccantium. Probaret tñ ſe non intuliſſe vim criminũ. Qua ergo inſipientia: quaue dementia definitur ad dei referenduꝫ eſſe conciliũ: quod nec diabolo in toto aſcribi poteſt: qui ĩ peccantiũ flagitijs illecebrarũ adiutor: nõ volũtatũ credendus eſt eſſe generator. Nihil ergo taliũ negotiorũ deꝰ predeſtinauit vt fieret: nec illã animã turpiter nequiterqꝫ victurã adhoc vt taliter viueret: preparauit. Sed talẽ futuram non ignorauit. Et de tali ſe iuſte iudicaturũ eſſe pſciuit. Atqꝫ ita ad predeſtinationem eius nihil amplius referri poteſt. niſi quod aut ad debitã iuſtitie retributioneꝫ aut ad indebitam pertinet gratie largitatẽ.

Ex eodẽ. xvi. c. li. de pdeſt. ſctoꝝ ſed malitioſe occaſio ſumpta.

Articulus duodecimꝰ

Qꝫ dei predeſtinatione: de filijs dei efficiantur filij diaboli. & de templo ſpũſſancti templa demonũ: et de membris chriſti: membra meretricis.

Responſio

P Redeſtinatio dei: ⁊ ſi apud nos: qui dū preſentis vite periculis verſamur incerta eſt. Apud illū tamen qui fecit. que futura ſunt incōmutabilis permanet. nec que illuminauit excecat. nec q̄ edificat deſtruit. nec que plantauit euellit. Sine em̄ penitētia ſunt dona et vocatio dei. Et firmū fundamētū dei ſtat habēs ſignaculū: hec cognouit dn̄s qui ſunt eius. Nullo ergo modo predeſtinatio dei facit: vt aliq̄ ex filijs dei ſint filij diaboli: aut ex templo ſpiritusſaucti tēpla fiāt demonū. Aut ex membris xp̄i: membra meretricis. Sed potius predeſtinatio facit: vt ex filijs diaboli fiant filij dei: et ex tēplo demonū templū ſpū̄ſſcti: ⁊ ex mēbris meretricis membra fiant xp̄i. qꝛ ipſe alligat fortē: ⁊ vaſa eius rapit. eruens ea de poteſtate tenebrarū: ⁊ transferēs de cōtumelia ī gloriā. Hij aūt de quibus dicit̄. Ex nobis exierūt. ſed nō fuerunt ex nobis. Si em̄ fuiſſent ex nobis manſiſſent vtiq; nobiſcū: volūtate exierūt: volūtate ceciderūt. Et qꝛ preſciti ſūt caſuri nō ſunt predeſtinati. Eſſent aūt p̄deſtinati: ſi eſſēt reuerſuri: ⁊ ſanctitate ac veritate manſuri: ac per hoc predeſtinatio dei multis eſt cā ſtandi nemini cā labēdi.

Ex. viij. cap. de bono perſeuerātie

Articulus tredecimus.

Qꝛ oēs fideles illi ſanctiq;: qui ad eternā mortez predeſtinati ſunt: qui ad vomitū ſuū relabuntur: vitio quidē ſuo id facere videntur: ſed ipſius vicij cauſa: eſt diuina predeſtinatio: q̄ illis latenter ſubtrahit bonas volūtates.

Reſponſio

I Dem ſpiritus blaſphemiarū perſeuerat: ⁊ a precedentib9 mendatijs ſubſequens impietas nō recedit. Quam prorſus vera ratio reprobat. ⁊ incūctāter ſana doctrina condemnat. Quia oībus quidem a fide

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112366-p0100-2

ad īfidelitatē.a ſanctitate ad turpitudinē relapſis: at ante finem vite nulla emūdatione purgatis: nihil aliud ꝗ̄ eterna mors debet. Sed nefas eſt deo aſcribere cauſas taliū ruinarū. Qui etſi ex eterna ſcientia precognitū habet quid vniuſcuiuſqꝫ meritis retributurꝰ ſit: nemini tñ per hoc ꝙ falli nō poteſt: aut neceſſitatē aut volūtatē intulit delinquēdi. Si ergo a iuſtitia et pietate quis deficit: ſuo in preceps fertur arbitrio: ſua concupiſcentia trahit: ſua perſuaſione decipitur. Nihil ibi pater: nihil filius: nihil ſpirituſſanctus. Nec in tali negotio quicꝗ̄ diuine ſvoluntatis interuenit. cuius ope ſcimus multos ne laberentur retentos. Nullos aūt vt laberentur impulſos. Ex. xxviij. ca. li. ſoliloqorū

Quartuſdecimus articulꝰ.

Qꝫ magna pars illa catholicorū xp̄ianorū fidelium atqꝫ ſanctorū: que ad crimina ac perditionez predeſtinata eſt: etiā ſi petat a deo: ſanctitatis perſeuerantiā nō impetrabit: eo ꝙ mutari nō poteſt diuina predeſtinatio que illos preordinauit: p̄optauit: preaptauit: vt caderent.

Reſponſio

A Dpreuaricatōez legis: ad neglectū religionis: ad corruptelā diſcipline: ad offenſionez fidei: ad perpetrationē qualiſcunqꝫ peccati. nulla eſt omnino predeſtinatio dei: nec fieri poteſt: vt per quem a talibꝫ malis ſurgitur: per eum in talia decidatur. Si ergo in ſanctitate uiuitur: ſi in virtute perficitur: ſi in bonis ſtudijs permanetur. manifeſtum eſt munus dei. ſine quo nullius boni operis fructus acquiritur. Si autem ab his recedit et ad vitia atqꝫ peccata tranſitur: nihil ibi deus: male tēptationis immittit: et receſſurum non deſerit: antequā Ex. xiiij. cap. de bono perſeuerātie: de tyrijs ⁊ ſidonibus.

perinde ac ex ſuis

deſerat: ⁊ facit plerũqꝫ ne deſerat Aut etiã ſi diſceſſerit: vt redeat. Cur aũt illũ retineat: illũ nõ retineat: nec poſſibi le eſt comprehendere: nec licitum inueſtigare: cũ ſcire ſuf ficiat: et ab illo eſſe ꝙ ſtatur. ⁊ non eſſe ab illo ꝙ ruitur.

Quintuſdecimuſ articul⁹.

Qꝫ omnes illi fideles & ſancti: qui ad eternã mortem predeſtinati ſunt: poſtq̃ ceciderunt: ſic ab eo diſpenſentur: ne poſſint vel velint per penitentiã liberari.

Reſponſio

Non veraciter nec ſapienter hoc dicitur. Qui eniꝫ a fide ⁊ ſanctitate exciderunt: ſicut voluntate pro lapſi ſunt. ita voluntate non ſurgunt: et dñatum concupiſcentiarũ quibus ſuccubuerũt ſponte paciuntur. Si q̃ autem captiuitatẽ ſuam gemunt: et iudicantes ſemetipſos ad miſericordiam dñi mutato corde confugiũt: nõ ſine ſpũ diuine viſitatiõis hoc faciũt. Hec eñ eſt mutatio dextre excelſi: qui innumeris lapſis dat penitentiã: vt reſipiſcant a laqueis diaboli a quo captiui detinebantur ad ipſius voluntatẽ. Nemini aũt deus correctionis ademit viã: nec quenq̃ꝫ boni poſſibilitate diſpoliat: qꝫ qui ſe a deo auertit ipſe et velle quod bonum eſt: et poſſe ſibi ſuſtulit. Non eſt ergo conſequens: ſicut putant qui talia obiciũt: vt deus quibus penitentiã nõ dederit. reſipiſcentiam abſtulerit: ⁊ quos non leuauerit: alliſerit. Aliud ſit inſonteꝫ crimen egiſſe: quod alienũ eſt a deo: aliud criminoſo veniam non dediſſe: quod de peccatorũ eſt merito.

Ex. xv. capi. de bono perſeuerãtie per uerſe ĩtellcõ de mõ p̄dicã di p̄deſtinationem.

Articulus Sedecim⁹

Qꝫ magna pars illa fidelium: atqꝫ ſanctorũ que ad eternam mortẽ predeſtinata eſt: quando dicit

libꝛis decerpte eſſent

in oratione dominica Fiat voluntas tua:nihil aliud agit q̄ contra ſe petit id eſt vt cadant:vt ruant quia volūtas dei eſt vt morte eterna pereant.

Responſio

NOn hoc veritas dicit:ꝙ hec voluntas dei ſit.vt fideles et ſancti a fide atqꝫ innocentia ruāt. ⁊ pereant ineternū.Sed veritas dicit. Hec eſt volūtas eius qui miſit me patris:vt omē quod dedit mihi:nō perdam ex eo quicq̄ꝫ.ſed reſuſcitē illud in nouiſſimo die.Qđ ergo pater filio dedit:filius oīno nō perdidit. Idem eniꝫ dicit.Omne quod dat mihi pater ad me venit:⁊ nō eijciam foꝛas.Q̄ꝛ ſi per generalitatē vocationis:|et per abūdātiam bonitatis dei:etiam nō perſeueraturi perſeueraturis admixti ſunt.Hi cū a pietate deficiunt: nō ex dei opere:ſed ex ſua volūtate deficiūt:nec impellūtur vt cadant: nec eijciūtur vt deſerant.Caſuri tamen et receſſuri:|ab eo qui falli non poteſt:pꝛeſciuntur. Q̄ꝛdiu itaqꝫ in oꝛatione dn̄ica dicunt Fiat volūtas tua: non hoc contra ſe petunt quod deus nulla ratione facturus eſt vt cadant vt ruant: Hec em̄ ipſoꝛū nequitia:ipſoꝝ eſt conſumatura libertas: Sed plane illud cōtra ſe petūt:quod diuine volūtatis eſſe: dubiū non eſt:vt ſcꝫ cū venerit filius hominis in maieſtate ſua:⁊ ſederit ſuper thꝛonū gloꝛie ſue : congregentur ante eū oēs gentes:⁊ ſeperet eos ab inuiceꝫ:alios ad dexteram:alios ſtatuens ad ſiniſtrā. Et audient eū dextri dicentem Venite beuedicti patris mei:poſſidete regnū paratū vobis a conſtitutione mūdi.Audient ⁊ ſiniſtri.Diſcedite a me maledicti in ignem eternū:quē pꝛeparauit pater meus diabolo et angelis eius. Igitur qui facturi non ſunt voluntatem dei:⁊ petūt vt fiat volūtas dei in eo:qđ volūtate dei faciendū eſt audiunt: vt imitatoꝛes diaboli cū diabolo iudicentur.Qui em̄ ſpꝛeuerūt volūtatē dei inuitantē:volūtatē dei ſentiēt vindicantem.

Ex hoc ipſo: qđ li.ſoliloq̄oꝛū ca.xxviij de oꝛe pſcitoꝛū dicit̄ ꝑ praue ⁊ īuidēter

Caput Sextum

Rationes nectit. cur cū precedenter Hieronimi
citauerit epiſtolā: nūc etiam Auguſtini apologe
ticum et verba.

E arbitrere lector: quo turgidiorē illā meā
efficerem ediciunculā. Aut (vt de Grecis Cicero
ait) ne parū multa ſciſſe videar. Precedenter me
diui Hieronimi epiſtoliū. Nūc etiā diui Auguſtini anno
taciunculas: appollogeticūqꝫ huc accerſiuiſſe. Verū con
ſulto id magis factum credito. Equidē dū citate propoſi-
tiones: ex diui patris Aurelij libris delecte. he ipſe ſunt p̄
cipue: que multam ingerant (niſi ex authoris ſenſu intel
ligant̄) ſublimitati predeſtinationis. difficultatē: nr̄iſqꝫ
forte etiā marginaliter inſpectis) quoquo mō videri poſ
ſint aduerſe: niſi. vt ea diuus ſcripſerit Pater moderent̄:
ac ediſſerantur. Itaqꝫ cū cogentibus eū: adhoc ip̄m obie
ctis illis Pelagianorū calūnijs: ſuapte. ille. que difficilio
ra vel ſublimiora: q̄ꝫ a quouis cecutienti intelligant̄: ſcri
pſit. in hoc apollogetico ediſſerat: explicet: interpretet̄: vt
oēꝫ precipiat: calūniantibꝫ anſam. Liquido ex his quoqꝫ
appareat: nihil nos a ſnīa illius diſſonū ſcriptitaſſe. Aſſe
cutū me confido. horū in mediū reuocatōe. vt cū p̄ceden-
ter diui Hieronimi interp̄tamento: que diximꝰ. ſolidaue
rimus. Nuncqꝫ etiā ſuperinducto. diui Auguſtini Apol-
logetico: ſuis nos conformia nexuiſſe oſtenderimus fore.
vti oīm nos calūniantiū iacula: adamātiuis his clypeis:
vel eliſerimus: vel q̄mo facili elidi poſſint oſtenderimus.
Que cū noſtris vſui ſint: ⁊ q̄ꝫ neceſſaria: noſtro nos vel ſu
peruacanei laboris in his accerſientis. vel oſtentationis
aut rumuſculi captandi. calūniabit̄. At ne etiam. ip̄a tot
Sanctorū verba noſtris interiecta. ab inſtituto lectorem
diuertant: excidereue faciant que ſunt in capite libri recē
ſita: atqꝫ relecta. Anacephaleoſim ſubnectemꝰ. qua haud
ſecus: ac dyplomate. aut epilogo quodā. queuis (q̄ꝫ cūuis
itercalata: ꝑpaſtinari poſſint: ac ꝑpaſtinata mēte ꝯplecti.

Caput ſeptimum.

Anacephaleoſis ſiue Recapitulatio com pendiaria eoꝝ que profuſius: pre cedenter dicebantur.

Abes igitur candide lector. inuaſta hac ꝓ
funde predeſtinationis voragine: quid ſuper cau-
ſis reprobationis: ſique ſint? q̄d ſuper declamādi
conditione? Sit vicȝ hec p̄deſtinationis definitio/ vulgo
predicanda? Ac tertio quid ſuper predeſtinationis repro
bationiſqꝫ certitudine: infallibilitate ſentire cōgruat? et
abſqꝫ catholice fidei diſcrimine: credere et profiteri? Id
inq̄ꝫ quo compendiario repaſtinet᷑. vt ſi diſquiratur. Sit
ne cā ſiue ratio: cur duobus ſimilibus p̄poſitis: abſqꝫ per
ſonarū acceptione: hunc predeſtinauerit deus ad gloriā
Iſto relicto preſcitoqꝫ ad infernū. Reſectis ambagibus:
(quibus diuerſi diuerſis: hic fluctuant et volutant᷑) Re-
ſpondeas. Non eſſe: preter diuinā volūtatē cām vllā iuſti
tie: de condigno et meritoriā (vti Auguſt. late cōmētat᷑)
Deꝝ nō deeſſe tamen nec defuiſſe vnq̄ꝫ: optimo maximo:
in predeſtinando reprobandoqꝫ a ſeculis rōeȝ congruita-
tis et decentie: quibus aīaduerſis: abſqꝫ vitioſa perſona-
rū acceptione. Hoc predeſtinato per gratiā: illū deſerit p̄
ſcitum per iuſtitiā. ¶ Poſt que ſi rurſum querat᷑. Que
nam ille ſint congruitatis et decentie rationes. Reſpon-
deas. Has quideȝ in vniuerſali agnitas vti ſcȝ. in his mi-
ſericordia in iſtis reluceat iuſtitia. Verū in ſpeciali. Has
ignotas neqꝫ etiā diuo Paulo ſatis reuelatas: quo circa
⁊ iſte. Exclamare maluit q̄ꝫ temere definire. Inquiēs. O
altitudo diuitiaruȝ ſapīe et ſcīe dei q̄ꝫ incōprehenſibilia
ſunt iuditia eius. Sed inquis cur ad tertiū celū raptus?
hec vt noſceret non diſquiſiuit vt hec nobis: quibus euā-
gelisauit: nō etiā reuelanda didiciſſet. qꝛ inquit Bonauē
tura. Nō expediebat iſta cognitio ad ſalutē: ignorātia ꝟo
neceſſaria fuerit ad humilitatem: vt ſemper perauidi tre

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112366-p0105-0

meremus ſub manu eius:qui nutu tremefacit olimpum.
Timor em̄ initiū ſapīe:mauult ſciam ſanctorū: q̄ꝫ ſcruti
nia archanorū.quippe que ſanctorū ſcia cū trina ſit: ope
randorū vtpote deſiderādorū et credendorū ad vitā eter
nā aſſequendā:ſuffitiens.magis ad humilitatē inflāmat
affectū:q̄ꝫ ad ineffabilia iſta.incitet intellectū. Id iuben
te ſcriptura Noli altū ſapere ſed time ¶ Porro ſi que-
ratur Sit ne hec ſublimis predeſtinationis, reprobatio-
niſqꝫ definitio paſſim vulgo predicāda? an potius ob im
minentis erroris periculū:ab inuulgando temperādum:
Reſpondeas. Vbi vigeat neceſſitas. aut preſtabilis ſua-
deat vtilitas. Hoc eſt vbi taciturnitas errorez inueheret:
aut ignorantia hominū temeritatē excitaret. Id quod di
ui Auguſtini tempore Pelagianis obtigit:ob quos repri
mendos ac gratiā defendendā:tot voluminibus:hec pri-
us abdita in lucē produxit:que cū hodie cōquieſcant:nec
obgnomiāt pelagiani.ſatius eſt de hac ſublimitate peneſ
indoctā colluuiē tacendū:q̄ꝫ quicpiā incauti⁹ innulgādū
¶ Vbi ſi rurſus diſquiratur:quomodolibet ne illud ſce-
mate vl' vri in buccā venerint verbis abſqꝫ delectu predi
candum? ſi id vel vrgeat neceſſitas vel ſuadeat vtilitas?
Nequaq̄ꝫ Nam ex verbis inordinate prolatis hereſis in
curritur. Potiſſimū in hoc ſimiliqꝫ problemate. quod ni
ſi preſcripto velut tramite:meditatis ac in hūc vſuz com
poſitis verbis eloquerere. Ex vnis erroribus geminos ef-
ficies in his ſi arctius debito:deſperationē:in iſtis ſi laxi
us equo:eloquaris preſumptionē. Proinde ſit mod⁹:ſint
fines quos vltro citroqꝫ nequit conſiſtere rectū. Sed q̄s:
ſi expoſtolauerint? ſit modus? quod ſcema loquendi? hoc
vt repaſtinato libro ſuis capitib⁹ relegant:iube. Nam: ſi
hec ad vulgus declamitans. diuus Aurelius non promiſ
cue:ſed perſtricto ſcemate egit(vt libro primo receſuim⁹)
et vt hoc modo agerent vehementius declamatores mo-
nuit:quid balbis. ¶ Tandē ſi querare Certa ne ſit adeo
infallibiliſqꝫ reprobatio predeſtinatio vt extra ambigu-

um. Predeſtinatus oīs ſaluetur: preſcitusqꝫ damnetur.
Reſpondeas Geminam a diuo Auguſtino recenſitā eſſe:
mortaliū: predeſtinationē vnā alligationis et potentie: q̄
quicunqꝫ predeſtinatus fuerit certiſſime ſaluatur: nō tū
certitudine preſcientie q̄ꝫ etiā rei euentu. vel (vt Bonauē
tura ait certitudine euenientie: pro eo ꝙ quiſquis hoc p̄
deſtinationis modo prediffinitur neceſſarijs medijs pre
uidetur: quibus nolit: velit bene vtitur vt finem aſſequatꝰ
cuꝫ nihil penitus deus optimus his obtingere ſinit: quo
vllo pacto: ab preſtituto amolianꝰ: errent aut deficiāt: ve‑
rū qui hoc mō predeſtinanꝰ: pauciſſimi nimirū ſunt ex q
bus virginē intemeratā. Diuū Paulū: Baptiſtā. Jeremi
am ſupputare forte liceret niſi ignotiſſimorū iuditiū: rec
tius temeritas q̄ꝫ ſententia nūcupetur a perhibente quo
dā: quod ſcis iudica quod neſcis cōmitte iuditio. At alia
eſt conditionis et iuſtitie nūcupata predeſtinatio: q̄ paſ‑
ſim oēs predeſtinati exiſtimanꝰ: qui xp̄i fide inſigniunt q̄
cū ſit per media ſiue conditiones: quas vel deſerere: vel ꝯ
plecti in arbitrio eſt hominis gratia ſublimati recte. Hec
predeſtinatio: ⁊ſi ſit certa certitudine preſcientie: cū deus
ſiccine omniſciens ſicuti omnipotens exiſtat: nequaq̄ꝫ tū
certa eſt: certitudīe eueniētie. Quiſquis em̄ ſalubria per
que predeſtinatus eſt ad ſalutē aſſequendam cōplectitur
media. his incūbit perſeueratqꝫ. Indubie ſub definitione
manens predeſtinatorū ſaluabitur. ſin vero. ab inſequen
dis defecerit medijs: indubie a ſalute d̄ficiet: ac ex p̄deſti‑
nato: preſcitus nūcupabitur. quod tamen: qꝛ et id deus p̄
ſcit: nō adimit predeſtinationē diuine certitudinē ⁊ infal
libilitatē: Eſt ergo certiſſima infallibiliſqꝫ penes deū alli
gationis et potentie predeſtinatio reprobatioqꝫ gemina
quidem certitudine: vtpote preſcientie ⁊ euenientie. Alte
ra vero vicꝫ conditionis predeſtinatio preſcientie certitu
dine certiſſima. euenientie vero īcerta fallibiliſqꝫ. quo ſic
ſub dei certiſſima infallibiliqꝫ preſcientia libero arbitrio
aſſequende ſalutis relicta cernatur poteſtas ⁊ ꝯtingētia.

¶ Sed cur non cunctos potius oīpotens: alligationis et potentie pꝛedeſtinauit pꝛedeſtinatione: qua ſic omnes vel inuiti ſaluarentur. quoꝛū reliquū plurimi periclitantur. Conditionis dūtaxat definitione pꝛedeſtinati id diſſoluturus dicito. Illud (pꝛeter diuinā volūtatē: placitūqꝫ ſuū) nō habere meritoꝛiā: de condigno: et cām iuſtitie: tametſi deſint rationes congruitatis et decētie. quas vbi notas haberemus: liquido noſceremus. qꝛ abſqꝫ perſonarū acceptione: citra cuiuſqꝫ iniuriā iuſtus eſt dn̄s ⁊ rectū iuditiū eius. Verū has nequidem inquirere phas eſt. dicente poſt pauli monita Auguſtino. Qꝛ ſi adhuc animoſitati tue. qua contentionis curru raptus per queſtionū cāpos. inanis offerrereris. Hec minime reſponſa ſufficiunt Audi et alia que de altitudine diuinoꝛuꝫ ſapiē et ſciē dei expaueſcentes: incompꝛehenſibilia iuditia eius: ⁊ inueſtigabiles vias eius ſolā tantū fidei conſideratione pꝛoferimus. Quia ſi ſcrutari voluerimus ſecretū dei: quod iuſtitie ipſius ſolius notū eſt: cōpꝛehendere nō valemus: ⁊ impletur in nobis quod ſcriptū eſt. Defecerūt ſcrutātes ſcrutinio. Et infra. quibus quid aliud inſinuauerit q̄ꝫ cū inꝯpꝛehenſibilia ſunt dei iuditia. His nos ipſos ſubmittere q̄ꝫ hec inquirere ſatius extet. certo certius tenentes. quia cū ſit pientiſſimus. in nullū eſt cruentus: vt in eius igne delectetur. Et cū ſit iuſtiſſimus. nil ſinat boni irremuneratū multus eſt ad miſerendū. Pꝛoinde quiſquis velit vitam ingredi: nulla ſuffectus pꝛedeſtinatione: nec deterritus repꝛobatione: vires experiatur ſuas: ac de deo cōfiſus quod poteſt faciat. Nam vti facienti quod in ſe eſt: conceditur gratia infallibiliter. quo mandata ad mandantis ītentionē perficiuntur. Ita ſub eadē gratia bene merenti gloꝛia cōcedetur certitudinaliter. Deum ergo time. ⁊ mādata eius obſerua hoc eſt omnis homo.

Tantūdem aſſertū ſit: quautū fides
catholica perfert: fideſqꝫ apoſtolica
probat.

Ad deũ optimũ maximũ: Supplicatio.

Nil me vana mouet perituri gloria mundi
Quum reputo ſuperi: dona futura throni.
Nil me magna tenent ſpacioſaq; regna potentũ:
Quum video varias rebus ineſſe vires
Nil me blanda capit cito tranſitura voluptas:
Quum fugio penas tartareamq; luem.
Sed pater omnipotens: & inenarrabile verbum.
Spiritus alme ſimul: tu mihi cura deus.
Qui mare: qui terras: qui celũ & cũcta gubernas
Solus ab eterno cuncta futura vides
Omnia: tu quoniam ſtatus diuina poteſtas
Omnia pro nutu ſtantq; caduntq; tuo.
Affer opem miſeris pereant ne morte ſecunda:
Qui te non ficta relligione colunt.
Aſpice mortali nos conditione creatos:
Fac precor: humanũ ſcandat ad aſtra genus.
Iuſtitia noſtram: ſi vis perpendere vitam
Reperies fateor: crimen & omne nephas
Sed quia tu clemens placidusq; diceris: ergo
Te petimus populi rex miſerere tui.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112366-p0109-5

virentem et afferentem semen
iuxta genus suum · lignum
que faciens fructum · et habens
unumquodque sementem secundum spe
ciem suam · Et vidit deus quod es
set bonum · Factumque est ves
pere et mane dies tercius · Dix
it autem deus · Fiant luminaria
in firmamento celi · et dividant
diem ac noctem · et sint in signa
et tempora et dies et annos; ut lu
ceant in firmamento celi et illu
minent terram · Et factum est ita · Fecit
que deus duo magna luminaria
luminare maius ut preesset diei
et luminare minus ut preesset noc
ti; et stellas · et posuit eas
in firmamento celi ut lucerent
super terram · et preessent diei ac
nocti · et dividerent lucem ac
tenebras · Et vidit deus quod
esset bonum · Et factum est vespe
et mane dies quartus · Dixit

etiam deus · Producant aque rep
tile anime viventis et volati
le super terram sub firmamento ce
li · Creavitque deus cete gran
dia et omnem animam viventem
atque motabilem quam produxe
rant aque in species suas ·
et omne volatile secundum genus
suum · Et vidit deus quod esset
bonum; benedixitque eis dicens
Crescite et multiplicamini et
replete aquas maris; aves
que multiplicentur super terram · Et
factum est vespe et mane dies
quintus · Dixit quoque deus · Producat
terra animam viventem in ge
nere suo · iumenta et repti
lia et bestias terre secundum spe
cies suas · Factumque est ita ·
Et fecit deus bestias terre
secundum species suas · et iumen
ta et omne reptile terre in genere
suo · Et vidit deus quod esset bonum ·

et qui potestatem habent super eos be
nefici vocantur · Vos autem
non sic · Sed qui maior est
in vobis fiat sicut iunior ·
et qui precessor est sicut minis
trator · Nam quis maior est
qui recumbit an qui ministrat
Nonne qui recumbit · Ego
autem in medio vestrum sum sicut
qui ministrat · Vos autem estis
qui permansistis mecum in
temptationibus meis · Et ego
dispono vobis sicut dispo
suit michi pater meus regnum ·
ut edatis et bibatis super
mensam meam in regno meo
et sedeatis super thronos
iudicantes duodecim tribus
israel · Ait autem dominus Symo
ni · Symon · ecce sathanas
expetivit vos ut cribra
ret sicut triticum · Ego autem
rogavi pro te · ut non defi

ciat fides t
guis · conf
dixit ei · Do
sum et in car
ire · Et ille d
petrus · non c
gallus donec t
nosse me · E
Quando misi
lo et pera et c
numquid aliquid def
illi dixerunt · N
eis · Sed nunc
lum tollat sim
qui non habet · ve
suam et emat
enim vobis · qu
quod scriptum est o
me · et quod cu
tatum est · Et cu
me finem ha
erunt · Domine
duo hic · At

hominis sedens a dextris virtutis
dea · et incipiens a galilea
tentationibus · ...
dixit potius ...

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112366-p0112-8

De predeſtinatione et preſcientia diuina: quid ſentiēdū? quidue ad vulgus predicandū? & concordantia p̄dicantiū: de his nonnunq̄: diuerſa aduerſaq; contionantium.

Libri Tres.

Primus.

De triplici predeſtinatiōis repbationiſq; definitione: de effectib9 eoꝝ: de cauſiſq; cur hos p̄deſtinet: his repbatis: ſi q̄s habeāt? An de hoc ad vulg9 ꝛ quomō p̄dicādū? deq; diui Auguſtini ſuper hoc veriſſima ſed ſublimi ſententia: cum alijs concordanda.

Secundus.

Quō diui Hieronimi: Auguſtiniq; interpretamēto: ad romanos epl'a: vbi de p̄deſtinatiōe agit? ſit intelligēda? Sitne immutabilis p̄deſtinatio? nūeruſq; p̄deſtinatoꝝ cert9 ne dū quot ſūt? ſed qui ad gloriā predeſtinati.

Tertius.

De ſedecī execroſis plaſphemiſq; aſſertiōib9: i hac p̄deſtinatiōis repbatiōiſq; materia: diuo Auguſtio (veluti ex libris ei9 decerpte eſſēt) A pelagianis obiectis: ab Auguſtīo diſſolutis: ꝛ huc ob lipidiorē dictoꝝ intellectū: accerſitis.

Ad Lectorem. C. W. de fagis.

Quamq̄ archana dei & celos inquirere quid ſint
Maximus ille Catho ſacraq; ſcripta vetent
Noſſe tamen preſtat: deus: vt p̄deſtinet: omnes
Vel reprobet: merito & conditione pares
Quo ſic venturi meditando vindicis iras
Speres & timeas mortis inire vias
Hos igitur legites terſa breuitate libellos
Diſpeream: ſi non: quod tibi: proſit: habent.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112366-p0113-4